

YENİ ÇAĞ

- T. Jivkov: Otuzuncu yıldönümü doruğundan
- N. Şau: Anti-emperyalist cephe ve Arap kurtuluş hareketi
- xx: Proletarya diktatörlüğü fikrinin tarihçesi üstüne
- xx: Kapitalizmin genel bunalımı derinleşiyor
- R. Kastillo: Devrimin öğrettikleri ve geleceği

Ozel sayfalar

- xx: TKP Merkez Komitesinin BKP Merkez Komitesine mesajı
- xx: TKP Merkez Komitesinin ASBP Merkez Komitesine mesajı
- xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın "Gerçeğin Sesi" radyosunda yaptığı konuşma
- xx: TKP'nin 54. yıldönümü dolayısıyla düzenlenen toplantıda TKP MK Politik Bürosu adına A. Saydan yoldaşın yaptığı konuşma
- A. S.: Yeni gelişmeler, yeni aşama
- A. Saydan: Kapitalizmin genel bunalımında burjuva parlamentarizminin sınıfsal niteliği ve sınıf savaşında yeri (1)

9 (123)
Eylül
1974

BARIŞ VE SOSYALİZM PROBLEMLERİ

Otuzuncu yıldönümü doruğundan

Todor Jivkov

*Bulgaristan Komünist Partisi MK Birinci Sekreteri
ve Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi Başkanı*

Sosyalist devrimin zaferinin 30. yıldönümü arifesinde, uluslararası komünist hareketinin «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi yazı kurulu üyeleri olan bir grup komünist ve işçi partisi temsilcileri Bulgaristan'ı ziyaret ettiler. Bu kardeş partiler elçileri, memleketimizin ekonomik, bilimsel ve kültürel başarılarını gördüler, sosyalist demokrasi problemlerinin, gelişmiş sosyalist toplumun kuruluşu koşullarında komünist partisinin yöneticilik rolünün nasıl gerçekleştirildiğine tanık oldular.

Bulgar komünistleri, işçi sınıfımız ve bütün emekçilerimiz, uluslararası komünist ve işçi hareketinin diğer kolları karşısındaki sorumluluklarını hiç bir zaman unutmamışlardır ve sosyalist kuruculuk cephesinde yürüttükleri savaş hakkında dünya proletaryası önünde hesap vermeye daima hazırdırlar. Zira hareketimizin birliğine temel olan gerçek enternasyonalizm, her partinin eylemi konusunda bütün dünya komünistleri önünde devrimci dayanışma ve uluslararası komünist sorumluluğu yüksek duygusu dışında düşünülemez.

1974 önemli jübileler yılıdır: Bulgaristan'da sosyalist devrim zaferinin ve birçok Avrupa devletinin faşizmden kurtuluşunun 30. yılı, Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin 25. kuruluş yılı, Ekonomik Yardımlaşma Konseyi'nin kuruluşunun 25. yılı tamamlanıyor. Bu jübile yılı içinde, Bulgaristan, diğer Avrupa sosyalist ülkeleriyle birlikte özgür yaşamının 30. yılını kutluyor. Bu yaşam, Sovyetler Birliğinin İkinci Dünya Harbi'ndeki büyük zaferi sonucu olarak, işçi sınıfının ve bu sınıfın komünist öncüsünün yönetimi

altında halk yığınlarının yürüttükleri kahramanca savaş sonucu olarak doğdu.

Kutladığımız tarih, 9 Eylül 1944, XX. yüzyılın alabildiğine olaylarla zengin devrimci vakayinamesinde sonrasız olarak kalacaktır. Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nden sonra, insanlık, sosyalist geleceğe doğru gelişmesinde bir tarihsel adım daha attı, bir basamak daha çıktı. Sosyalist dönüşümler alanına, Sovyet halkından sonra daha birçok halklar girdiler ve daha bir küme devlet sosyalist kuruculuğun ön hattına çıktılar. Onlarla birlikte, hepsiyle omuz omuza, bizim yurdumuz da, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti de sosyalist ileri hareketini başarıyla sürdürmektedir.

Bulgaristan'da gezi yapmış olanlar, dağlarımızdan ne geniş ufuklar açıldığını bilirler. Sosyalist devrimin 30. yıldönümü de bizim halk ve devlet olarak gelişmemizde yüksek bir tepe, bir doruktur. Bu doruktan, yarınlarmızın aydın ufukları açılmakta, aynı zamanda geçtiğimiz yolun sarp yokuşları, yani halk egemenliği yıllarında yapabildiklerimiz de görünmektedir. Bu doruktan, geçtiğimiz yolun nerelerde kısaltılmasının, vakit ve enerji tasarrufunun mümkün olduğu en belgin biçimde görünmekte, başarılı ileri hareketimiz için gerekli en iyi ibret dersleri çıkarılabilmektedir. Biz bu olanağı (geçilen otuz yılın panoramasını görme ve Bulgaristan halkının geleceğini sezme olanağını) konuklarımıza da sağladık. Ve sanıyorum ki, konuklarımız edindikleri izlenimleri içtenlikle paylaşacaklardır. Ben, burada, sadece, seçtiğimiz yolda başarıyla ilerlememizi şartlıyan bazı esas noktalar üzerinde durmak istiyorum.

Her şeyden önce, Bulgaristan Komünist Partisinin devrimci metaneti, kendisine iktidarı almaya hazırlanma olanağı veren, zaferi pekiştirmesine yardım eden karakter çizgisi üzerinde durmalıyım. Bulgar komünistlerinin hemen hemen yoklamadıkları ve yararlanmadıkları çağdaş devrimci savaş biçimi kalmadığını söylemek hiç de abartma olmaz. Partimiz yıllar yılı legal çalışmış, yirmi yıldan fazla bir süre derin gizlilik koşulları içinde de eylem göstermiş, ayaklanmalar örgütlemiş, çetin sınıf savaşları yönetmiş, nice seçim ve yığın kampanyaları yürütmüş, proletaryanın sınıf davası ve Bulgar halkının gerçek ulusal menfaatleri için parlâmentoda savaşmış, stratejik devrimci programlar hazırlayıp ileri sürmüş ve demokratik plâtıformlar hazırlamış, ağır darbelere uğramış ve tekrar belini doğrultarak yeniden kuvvet toplamıştır. Partimiz, burjuva demokrasisi koşullarında da, faşizm koşullarında da çalışmayı öğrenmiş, devrimci durumlarda da, devrimci hareketin gerilemesi durumlarında da kararlar almayı başarmıştır. En çeşitli biçimleri etkinlikle uyguluyarak böylesine gergin bir mücadeleyi, ancak, işçi sınıfının en bilinçli, en aktif ve en sadık temsilcilerini saflarında birleştiren, komünistlerin savaşkan, yekpâre, disiplinli müfrezesini oluşturan Marksist-Leninist parti yürütebilir.

Bulgar komünistleri, komünist partisi başta olmak üzere işçi sınıfı ve

emekçiler tarafından iktidarın ele geçirildiği ve partimizin yönetici güç olduğu bu büyük anlamlı ve sevinçli güne, 1944 yılı 9 Eylülüne ulaşmaya kadar, uzun ve güçlüklerle dolu bir yol geçtiler. Fakat daha sosyalist devrimin zaferinden önceki mücadele tecrübesi, partimizin gerçekten yeni tip, Leninci parti olması, bize güvenle yeni topluma baş olma olanağı verdi. Sosyalist kuruluş yıllarında Bulgar komünistleri yığınlarla ilişkilerini durmadan genişletip güçlendiriyor, partimizin, yöneticilik rolünü yükseltiyor, parti-içi demokrasiyi biteviye genişletiyor, parti disipliniyi sağlamlaştırıyor, Leninci parti normlarından ve parti yönetim prensiplerinden her türlü sapmaya karşı kesin bir direniş gösteriyorlardı. Bu yolda, parti ve memleket hayatında kesin bir dönümü gerçekleştiren, toplumsal gelişmeyi her bakımdan hızlandıran bir güçlü etkene dönüşen BKP MK 1956 Nisan Plenumu'nun tarihsel bir önemi vardır. Parti X. Kongresi ve bu kongrede kabul edilen gelişmiş sosyalist toplumu kurma programı, partimizin olgunluğunun ve yöneticilik rolünün değişmezliğinin parlak bir örneğidir. Mücadele geleneklerine titizlikle bağlı olan Bulgaristan Komünist Partisi, enternasyonalist parti, Leninci parti olarak, işçi sınıfının davasına, halkların ilerilik ve sosyal kalkınma mücadelesine bundan böyle de sadık kalacaktır.

Belirtmek istediğim ikinci nokta, Bulgaristan Komünist Partisinin Marksizm-Leninizme kayıtsız şartsız bağlılığıdır. Kapitalizme karşı savaşın bütün aşamalarında ve yeni toplum kuruculuğunda, partimiz, Marksist-Leninist öğretiyi kılavuz ediniyor, memleketin ulusal çizgilerini ve somut tarihsel özelliğini azami ölçüde dikkate alarak toplumsal gelişme genel yasallıklarına daima sadık kalıyordu ve bugün de sadık kalmaktadır. Dünya devrimci hareketinin büyük çaba ve acılar pahasına elde edilmiş olan tecrübesi, bize, Marksizm-Leninizm eğer oportünizmin şu veya bu türüyle değiştirilecek olursa, genel yasallıklardan ayrılmalarla «sol» veya sağ bir sapınca düşülecek olursa, bunun sosyalizm kuruculuğunda ciddi güçlüklerle yol açtığını, devrimci kazanımları elden kaçırma reel tehlikesini yarattığını öğretmektedir.

Bilimsel komünizm teorisinin kesintisiz yaratımlı gelişmesi, devrimci savaşların ateşleri içinden geçmektedir. Bugün, Marksist-Leninist öğretisi, sosyalizm pratiğiyle, zamanımızın en aktif ve etkili politik gücü olarak dünya komünist hareketinin yürüttüğü savaşın bütün biçimleriyle durmadan zenginleştiriliyor. Bugün Marksist-Leninist olmak, teorik yargıları toplumsal pratiğin güncel problemleriyle bağlama, devrimci savaşın ve sosyalist kuruculuğun ortaya koyduğu sorunlara teorisinin yardımıyla cevap verme yeteneğine sahip olmak demektir.

Örneğin, biz sosyalizm kuruculuğuna giriştiğimiz zaman, sosyalizme geçiş biçimlerinin çeşitliliği hakkındaki Leninci teorik yargıyı kılavuz ediniyor, aynı zamanda SBKP'nin ve diğer sosyalist ülkeler kardeş partilerinin

tecrübesine dayanıyorduk. Bu, bize, proletarya diktatörlüğünün yeni biçimi olan ve özlüğü bakımından Sovyet egemenliğinden ayrımı olmyan halk demokrasisi egemenliğini derinlemesine tahlil etme ve etraflı bir karakteristiğini yapma olanağı verdi. Parti, aynı zamanda, Vatan Cephesi'nde birleşmiş bütün yurtsever güçleri etrafında toplayarak, sosyalizm kuruculuğunda Çiftçi Partisiyle (Bulgaristan Halk Çiftçi Birliği) işbirliği yaparak, memleketin sosyalist kuruluşunda birçok özel yollardan da yararlandı.

Biz, bugün de, gelişmiş sosyalist toplumun kurulmasıyla ilgili problemlerin işlenmesinde tamamiyle Marksist-Leninist öğretiyeye, kendi öz tecrübemize, SBKP'nin evrensel-tarihi tecrübesine ve Marksist-Leninist teoriyi yaratımlı olarak geliştirmedeki katkısına, kardeş sosyalist ülkeler komünist partilerinin tecrübesine, uluslararası komünist hareketinin elbirliğiyle işlenmiş dokümanlarına dayanıyoruz.

Üzerinde durmak istediğim üçüncü nokta, barış ve güvenlik koşullarının başarılarımızı belirleyen olağanüstü büyük bir önem taşıdığıdır. Faşizmin yenilmesi ve dünya sosyalist sisteminin doğması, insanlık tarihinde yeni ve şimdiye dek bilinmedik başşıl sayfalar açtı. Biz geçtiğimiz otuz yıl içindeki başarılarımızın ancak barış koşulları içinde yaratılabileceğini biliyoruz. Aynı zamanda haklı bir kıvanç duyuyoruz. Zira, Bulgaristan, hürriyet, bağımsızlık ve sosyal ilerleme adına bunca sınavlardan geçen Bulgaristan halkı, bugün, diğer halkların ve ülkelerin bağımsızlıkları ve özgür gelişmeleri için, bütün dünyada barış ve sosyalizm için aktif olarak mücadele ediyor. Bundan ötürü, biz, SBKP XXIV. Kongresince kabul edilen Barış Programı'nı kayıtsız şartsız kabul ediyoruz. Bundan ötürü, Sovyetler Birliğinin ve diğer kardeş ülkelerin başşıcı çabalarına karşı Maoistlerin giriştikleri baltalama eylemini kesinlikle suçluyor ve reddediyoruz. Bulgar komünistleri, uluslararası ilişkilerde gerçekleştirilmekte olan olumlu değişimleri, Sovyetler Birliğinin Barış Programı'nı gerçekleştirme yönündeki enerjik mücadelesini, barış içinde yanyana yaşama politikasının uygulanmasındaki yeni başarıları, uluslararası durumda daha ileri doğru ferahlık sağlanmasını aktif biçimde desteklemeyi bundan sonra da ulusal ve enternasyonal ödevleri sayacaklardır.

Vaktiyle, Georgi Dimitrov, Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin memleketimizdeki etkisini, Balkanlarda harbin zifiri karanlığını yarıp geçen bir projektör ışığına benzetiyordu. Bugün, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti, bir sosyalist ülke olarak, Balkan Yarımadası'nda barışın, iyi komşuluk ilişkilerinin ve işbirliğinin gelişip güçlenmesi için yorulmak bilmez çabalar harcamaktadır.

İşte başarılarımızın birkaç etkeni bunlardır. Ne var ki, Bulgaristan'ın tarihsel, ulusal ve sosyal gelişmesinin olağanüstü önemli bir özelliği, yani Bulgaristan ile Sovyet halkı arasındaki kopmaz dostluk ve kardeşlik bağ-

ları gözönüne alınmadan, bugünkü hayatımızın özlüğüne tümüyle varabilmek olanaksızdır.

Bizim çağdaş sosyalist yaşantımızda, Bulgar-Sovyet dostluğunun olumlu etkisinin hissedilmediği bir alan yoktur. Partimizden söz ettiğimiz zaman, biz, bunun Leninizmi kavrayıp benimseme sayesinde, SBKP'nin tecrübesini yaratımla alıp uygulama sayesinde gerçek Leninci parti haline geldiğini biliyoruz. Bulgaristan'da sosyalist devrimin üstün gelmesinden söz ederken, Sovyetler Birliği ve onun etrafı destek ve yardımı olmadan, o vakit işçi sınıfımızın, emekçi halkımızın iktidarda tutunamayacağını, genç sosyalist devletimizin hürriyet, bağımsızlık ve egemenliğini korumaya muvafak olamayacağını biliyoruz. Marksist-Leninist teorinin memleketimiz koşullarında başarıyla uygulanmasından söz ederken, biz, şu otuz yıl boyunca SBKP'nin ve Sovyetler Birliğinin evrensel-tarihi deney hazinesine ne kadar sık başvurduğumuzu gayet iyi hatırlıyoruz. Biz memleketimizin gerikalmışlıktan kurtularak ileri gelişimli bir memleket haline, tarım ülkesi olmaktan çıkarak bir endüstri-tarım ülkesi haline gelmiş olmasıyla, gelişmiş sosyalist toplum kuruculuğunun yüksek tempolarla gerçekleştirilmekte olduğu bir memleket haline gelmiş olmasıyla kıvanç duyuyoruz. Fakat bu başarılarımızı Sovyetler Birliğinin sürekli ve çıkar gözetmez yardımlarına bağlı görmiyen bir tek Bulgar yoktur. Biz, SBKP MK Genel Sekreteri L. İ. Brejnev'in Bulgaristan ile Sovyetler Birliği arasındaki ilişkilerin içeriğini büyük bir isabetle yansıtan özlü sözünü, yani «bu tam da eylem halinde sosyalist enternasyonalizmdir» sözünü her zaman ibretle anımsıyoruz.

Partimizin Program'ında yer alan şu sözler, Bulgar komünistlerinin düşünce ve özelemlerini yansıtıyor: «Her canlı varlık için güneş ve hava ne kadar gerekliyse, Bulgaristan Komünist Partisi ve Bulgar halkı için Bulgar-Sovyet dostluğu da o kadar gereklidir; asırlar boyunca devam eden ve edecek olan bu dostluk toplumumuzun gelişmesinde başlıca devrim güçlerinden biri, sosyalist anayurdumuzun bundan sonraki yükselişinin koşulu ve garantisi, onun aydın geleceğinin garantisidir.»

Doğaldır ki, Bulgar komünistleri, halkımızın tarihsel kazanımlarının diğer kardeş sosyalist ülkelerle sıkı işbirliği ve yardımlaşmayla sağlandığını; bunların, uluslararası sosyalist işbölümüne Bulgaristan'ın katılımının, gitgide derinleşen sosyalist ekonomik entegrasyonun, uluslararası komünist hareketinin ve bütün dünya ilerici güçlerinin gösterdikleri desteğin ürünü olduğunu bilinçle kavramış bulunuyorlar.

Bulgaristan artık otuz yıldır sosyalist gelişme yolunda ilerliyor. Bu, güçlüklerle dolu, yer yer dikenli, fakat tarihçe belirlenmiş biricik kurtarıcı yoldur. Bu, halkımızı komünizmin ıslıl ıslıl tepelerine doğru götürecektir. Biz bugün de her işimizin kolayca başarılmadığını, bazan önemli güçlüklerimiz olduğunu gizlemiyoruz. Fakat otuz yıllık sosyal-ekonomik ve

mânevi gelişmede, gelişmiş sosyalist toplum kuruculuğundaki başarılarımız, ölçüleri ve önemi bakımından bütün bir çağla kıyaslanabilir. Bu bize eriştiklerimizle kıvanç duyma hakkı veriyor. Ve her zamanki gibi, Marksizm-Leninizme sadakatimiz, sosyalist topluluğun kayıtsız şartsız organik bir parçası oluşumuz, barış ve sosyal adalet uğrunda savaşan bütün halklara yardıma hazır oluşumuz, anti-emperyalist güçlerin, dünya komünist ve işçi hareketinin bütünlük ve birliğini daha fazla güçlendirme çabamız sarsılmaz ve değişmez kalıyor.

Halkımızın bilgece bir deymi vardır: «Göz görür, kalp hisseder.» Şüphem yok ki, kardeş partilerden konuklarımız, kendi sınıf, fikir ve savaş arkadaşları Bulgar Komünistlerinin 30 yılda sağlamaya muvaffak oldukları başarıları yalnız işitip görmekle kalmamış, kalpleriyle de hissetmişlerdir.

Anti-emperyalist cephe ve Arap kurtuluş hareketi

Nikola Şauî

Lübnan Komünist Partisi MK Genel Sekreteri

Zamanımızın ayırıcı vasfını, ilerilik ve sosyalizm güçleri ile gericilik ve emperyalizm güçleri arasında alabildiğine şiddetli bir tarihsel savaş, dünyanın bütün kesimlerini kaplayan ve toplumsal hayatın bütün önemli alanlarıyla ilişkisi olan bir savaş belirlemektedir. Bu savaşta dünya sosyalist sistemiyle ve kapitalist memleketlerdeki işçi hareketiyle bağlaşıklık eylem gösteren ulusal kurtuluş hareketi gitgide artan bir rol oynamaktadır.

Yeryüzünün çoğu memleketleri artık politik bağımsızlıklarını elde etmiş olsalar da bağımsızlık uğrunda mücadele bitmiş değildir. Bazı halklar hâlâ sömürge boyunduruğu altında bulunuyor ve kurtuluşları için kahramanca savaşıyorlar. Son otuz yıl içinde politik bağımsızlıklarını elde etmiş olan devletlere gelince, bunların çoğu ekonomik bakımdan uluslararası tekelere tâbi olmaktan, bazıları da hemen hemen büsbütün bağımlılıktan kurtulamamışlardır. Genç bağımsız ülkelerin sosyal-ekonomik gelişme düzeyleri ile eski metropollerin ve diğer gelişmiş kapitalist memleketlerin gelişme düzeyleri arasındaki uçurum derinleşmeye devam ediyor. Emperyalizm, kurtuluşlarına kavuşan ülkelerin gelişmelerine engel olmak, zamanını yaşamış sosyal kurumların tamamen ortadan kaldırılmasına yol vermemek için, gericiğe yaslanıyor, feodallerle bloklaşıyor, sömürgecilik sisteminin artık vakti geçmiş kalıntılarından yararlanmaya çalışıyor.

Bilindiği gibi, politik bağımsızlık, ne kadar gerekli ve önemli olursa olsun, emperyalist egemenlikten tamamiyle kurtuluş için tekbaşına yeterli değildir. Politik bağımsızlık sadece ileri doğru harekette yeni bir aşama açar ve (doğrulukla kullanılırsa), kurtuluş mücadelesinin devamı için büyük olanaklar yaratır. Bunun içindir ki, her kurtuluş hareketine özgü olan anti-emperyalist karakter, bugünkü aşamada, zayıflamak şöyle dursun, nitel bakımdan daha da güçleniyor. Böylelikle Lenin'in şu tezi bir daha kuvvetle doğrulanıyor: «Sosyalist devrim her memlekette yalnız ve büsbütün devrimci proleterlerin kendi burjuvazilerine karşı mücadelesi değil, aynı zamanda emperyalizmin ezgisi altındaki bütün sömürgelerin ve ülkelerin, bütün bağımlı memleketlerin uluslararası emperyalizme karşı mücadelesi olacaktır.» (!)

(!) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 39, s. 327.

Arap ülkelerinin daha çok İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra politik bağımsızlıklarını elde etmeleri, yalnız Arapların değil, aynı zamanda yeryüzünün bütün ilerici güçlerinin zaferidir. Fakat böylece feodaller ve burjuvazinin üst tabakaları temsilcileri blokunun iktidara gelmesi ve bu blokun sömürücü sınıfların çıkarlarını sağlamaya yönelik bir politika yürütmesi, Arap ülkelerinin ekonomik kurtuluşunu köstekliyordu. Bu ülkelerin ekonomisi, bir bütün olarak, emperyalizmin ekonomisinin bileşen bir bölümü durumunda kalıyordu. Bu ekonomide, eskisi gibi, feodal ve yarı-feodal ilişkiler hüküm sürüyordu. Bütün bunlar, yüzyıllar süren Osmanlı feodal egemenliğinin ve bunu izliyen sömürge idaresi devrinin kalıtımı olan gerikalmışlığın giderilmesine engel oluyordu. Halk yığınları böyle bir duruma boyun eğemezlerdi ve eğmek istemiyorlardı. Netekim, gitgide daha demokratik ve sınıfsal bir karakter verdikleri mücadeleyi sürdürüyorlardı. Bu cümleden olarak, emperyalistlerin bu ülkelere hak eşitliğine aykırı askersel ve ekonomik anlaşmalar dayatma denemelerine karşı kesin bir direniş gösteren halk yığınları, kendi yurtlarında yabancı tekelleri bütün dayanak noktalarından çıkarma ve ulusal doğal servetlere devletçe sahip olma mücadelesinde, toprak reformunu gerçekleştirme mücadelesinde de ana etken oldular. Böylece, halk yığınları ile feodaller ve burjuvazinin üst tabakaları bloku arasında belirli bir uçurum meydana geldi. Yığinsal mücadele, artık daha önceki dönemdekine hiç benzemiyen bir sosyal karakter kazandı. Arap kurtuluş hareketi yeni bir ilerici içerikle zenginleşti, anti-emperyalist yönelimi daha da güçlendi ve artık politik bağımsızlık mücadelesi dönemindekinden daha yüksek bir düzeye çıkarak, dünya anti-emperyalist cephesinin ayrılmaz bir bölümü haline geldi.

Arap ülkeleri kurtuluş hareketinin temelini halen genel demokratik hedefler oluşturuyor. Lübnan Komünist Partisi'nin 1968'de yapılan İkinci Kongresinde kabul edilen programı, emperyalizmin ve tekellerin egemenliğinden ekonomik kurtuluş mücadelesinde partiye düşen ödevleri şöylece belirliyor:

«Sömürge rejiminin vakti geçmiş kalıntılarını ve yabancı sermayenin mevzilerini yoketmek;

Köyde üretim güçlerinin gelişmesini engelleyen feodal ve yarı-feodal ilişkilere son vermek; köy yoksulları, fakir çiftçiler ve tarım işçileri yararına bir toprak reformu uygulayarak köy ekonomisinin problemlerini çözmek ve böylelikle gelişkin bir çağdaş köy ekonomisi meydana getirilmesini sağlamak;

Tekyanlı sömürgeyel ekonomik temeli yenilemenin başlıca aracı olarak sanayileşmeyi gerçekleştirmek;

Bilim, teknik ve kültür alanlarındaki süregen gerikalmışlığı gidermek; okuma-yazma bilmezliğe son vermek; vasıflı ulusal kadrolar yetiştirmek üzere durmaksızın çalışmak; ulusal kültürü savunmak ve geliştirmek;

Siyasal ve toplumsal hayatı demokratikleştirmek, halk yığınlarının politik eğitimini sağlamak ve bilinç düzeylerini yükseltmek; yığın örgütlerine kendi devletlerinin geleceğini kurma çalışmalarına katılma olanağı vermek;

Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist devletlerle aktif bir işbirliği kurmak; uluslararası ekonomik ve ticari ilişkilerde bütün ayırım belirtilerine son verilmesi için çalışmak.»

Fakat hayatın gitgide daha sık olarak ortaya koyduğu örnekler, ulusal kurtuluş savaşının kaçınılmazlıkla genel demokratik ödevler çerçevesinin dışına çıktığını gösteriyor. Emperyalizmin çizgisinden yürüyen feodallerin ve burjuva üst tabakalarının etkisi, Arap memleketlerinde gerikalmışlığın giderilmesi ve ulusal uyanış yolunda hâlâ ciddi bir engel teşkil ediyor. Bununla birlikte, bu sınıflar gitgide sıklaşan politik bunalımlar geçiriyorlar ve mevzileri devamlı sarsılıyor. Toplumda ekonomik, sosyal ve sınıfsal çelişkiler keskinleşiyor. Bir yandan, sosyalist ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki başarıları dolayısıyla, öteyandan komünist partilerinin ve Marksist grupların ısrarlı çalışmaları dolayısıyla sosyalizm fikirleri geniş ölçüde yayılıyor. Genç bağımsız devletler halkları, kendi ulusal uyanış sorunlarını kapitalist gelişme yoluyla çözmenin ne kadar zor ve giderek olanaksız olduğunu gitgide daha açık anlıyorlar. Böylelikle, Lenin'in, yeryüzü halkının daha büyük kısmının ilkönce ulusal kurtuluşa yönelik hareketinin, sonra kapitalizme ve emperyalizme karşı döneceği hakkındaki öngörüsü ⁽²⁾ tekrar doğrulanıyor. Ve daha yüksek aşamaya geçiştir ki, ulusal kurtuluş savaşının dünya devrimci sürecine katkısını, objektif olarak artan bu katkıyı belirliyor.

Arap ülkelerinin devrimci gelişmesi pürüzsüz geçmiyor; partimizin III. Kongresi (1972) dokümanlarında belirtildiği üzere, bu gelişme bir kere belirlenmiş ve her zaman için geçerli örnekler uyarınca yürümüyor. Bunun nedenleri, Arap memleketlerinin her birine şu veya bu ölçüde özgü korunç gerikalmışlık, ekonominin çok yönlü yapıya sahip oluşu ve toplumun soy-kabile, din-mezhep ve cemaat gruplaşmalarına dayanan sosyal yapısının gayet karmaşık oluşudur. Bu memleketlerde sınıfsal yapılaşa, sınıflar ve sosyal gruplar arasında karşılıklı ilişkilere özgü spesifik çizgiler göze çarpar. Arap ülkeleri halkının büyük çoğunluğu köylülerden ve aynı zamanda şehir küçük ve orta burjuvazisinden oluşur. Bunlar arasında işçi sınıfı genellikle sayıca küçük, yeteri kadar örgütlenmemiş durumdadır; henüz çok uzaklaşmamış bulunduğu köylü kökeni dolayısıyla ve köyle hâlâ sürdürdüğü yakın ilişkileri yüzünden, sınıfsal bilinç düzeyi de oransal olarak pek yüksek sayılamaz.

Çoğu Arap ülkelerinde politik bağımsızlık mücadelesi genç ulusal bur-

⁽²⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 44, s. 38.

juvazinin ve bunun politik temsilcilerinin (çoğu kere tek tek feodallerin de katılımıyla) yönetimi altında geçiyordu. Bağımsız devletlerin oluşmasından sonra, harekette yeni ve ilerici toplumsal eğilimlerin belirmesiyle bağlı sınıflar ve sosyal gruplar, yani işçi ve köylü yığınları, küçük burjuvazinin devrimci tabakaları ve aydınlar hareketin çekirdeği ve devinin gücü oldular. Çoğu hallerde, hareketi, küçük burjuvazinin ve ulusal aydınlar zümresinin saflarından çıkan devrimci-demokratlar yönettiler. Bazı Arap ülkelerinde, ilerici bir yön alan, komple sosyal-ekonomik tedbirleri hayata geçiren, objektif olarak kapitalizmle ve gelişmesini engelliyen güçlerle çatışan anti-emperyalist rejimler belirdi.

Partimizin programında belirtildiği gibi, bu rejimlerin başına küçük burjuvazinin devrimci çevrelerinin temsilcileri geçtiler. Fakat bu birdenbire ve kolayca olmadı. Önce uzun ve karmaşık bir ayrılışma dönemi, büyük burjuvaziyle, aynı zamanda küçük burjuvazinin ve orta tabakaların tutucu ve gerici kanadıyla gizli ve açık bir mücadele dönemi gerkiyordu. Devrimci-demokratların hayata geçirdikleri ekonomik ve sosyal tedbirlerin büyük bir kısmı, işçilerin, köylülerin ve küçük burjuvazi ilerici tabakalarının menfaatlerine cevap veriyor, bir yandan da yabancı tekellerin, feodallerin ve büyük burjuvazinin çıkarlarına darbeler indiriyordu. Ve bu da, devlet yönetiminde pratik olarak işçi sınıfı temsilcilerinin bulunmadığı koşullarda oluyordu.

Fakat hareketin kaderi üzerinde küçük burjuvazinin etkisi, devlet egemenliğinin çoğu hallerde büsbütün devrici-demokratların elinde olmasıyla bağdaşarak, bu sosyal-politik zümrenin ikiyüzlü ve çelişik tabiatı üzerinde de kendini hissettiriyordu. Yönetici çevrelerde çetin bir mücadelenin ardı arkası kesilmiyor ve bu mücadele Arap ülkelerinde bütün politik, ekonomik ve sosyal durumu etkiliyordu. Dış düşman kuvvetler de, iç politik mücadeleyi daha da kızıştırmak için, bu durumdan yararlanmaya çalışıyorlardı.

Bu cümleden olarak, İsrail'in 1967'de giriştiği emperyalist saldırının başlıca hedefi, Arap ulusal kurtuluş hareketini vurmaktır, bu hareket içindeki ilerici eğilimlerin gelişmesi sürecini durdurmak ve olanağını bulabilirse yoketmektir. Bu saldırının hedefleri arasında, Arap ilerici güçlerinin mevzilerini zayıflatmak, İsrail'in toprak hırslarını doyurmak, Filistin Arap halkının problemini Tel-Aviv'in ve uluslararası emperyalizmin yararına zor-kullanımla «çözmek», Arap dostluğunu sarsmak da vardı.

Emperyalizm bugün de böyle hedefler peşindedir. Birleşik Amerika, İsrail'i kayıtsız şartsız destekliyor, saldırısını gerçekleştirmesi için ona her türlü askersel yardımda bulunuyor, ayrıca Arap Doğusunda kendi mevzilerini ve aynı zamanda ajanlarının mevzilerini canlandırıp güçlendirmek üzere politik manevralar çeviriyor. Birleşik Amerika'nın bu manevralarında, özellikle Ekim Harbi'nden sonra büyük bir canlanma görülüyor. Vaşing-

ton, bazı Arap ülkelerini, hele anti-emperyalist politikada pek de ısrarlı olmıyanları kendinden yana çekmeye, ilerici çizgiden saptırmaya, Arap ilerici güçlerinin birliğini parçalamaya, Filistin Arap halkının mücadelesini vurmaya, Arap-Sovyet dostluğunu sarsmaya, Amerikan emperyalizminin ekonomik, politik ve askersel mevzilerini güçlendirmeye yeltenerek büyük çabalar harcıyor.

Arap dünyasında politik durumun gerginleşmesinin önemli etkenlerinden biri, sınırlı ideolojik plâtıformları, ardıcıl sayılamıyacak sosyal-politik ve ekonomik doğrultularıyla küçük burjuva önderlerinin kararsızlık ve dayanıksızlığıdır. Bu durum, bazı Arap ülkelerinde açık sağcı akımlar belirmesine ve bunların emperyalizme, siyonizme ve iç gericiliğe karşı mücadele düzeyi ile bağdaşmaz bir politik hat izlemeye başlamalarına yol açtı. Bu da, kendi payına, devlet cihazına gerici eleman ve grupların sızmalarının, bu gayet tehlikeli sürecin başlangıcı oldu. Devlet egemenliği cihazını büsbütün kontrol altına almaya çalışan bu elemanlar, önceki dönemde gerçekleştirilen sosyal-ekonomik, politik ve kültürel dönüşümleri kökünden baltalamak için gayet örgütlü ve plânlı hareket ediyorlar.

Gerici eleman ve gruplar, bazı ilerici rejimlerin başarısızlık ve yetersizliklerinden, sağcı eğilim belirtilerinden ve bunların yanısıra halk yığınlarına, özellikle işçi sınıfına güvensizliğin artmasından, demokrasiye karşı düşmanca davranışlarından, anti-komünizm ve anti-sovyetizmden yararlanıyorlar. Bu eleman ve gruplar, sözü geçen rejimler tarafından yaratılan, devlet sektörünün sırtından ve hükümet siparişlerinden (ki ekonominin özel sermaye sektörleri de bu siparişlerin asalağı durumundadır) zenginleşen bürokrasiyle bağlaşma kurmaya çalışıyorlar. Bu bağlaşma temeli üzerinde, yakın geçmişte ağırca bir darbe indirilen sınıfların sosyal-ekonomik ve politik çıkarlarını sağlamak üzere, sosyalist yönetimi gözden düşürmeye, iktidarı ele geçirmeye ve olayların akışını geri çevirmeye çabalıyan güçler yeniden palazlanıyorlar. Bu tür iç politik eğilimler, dışarıdan yeni bağlaşıklar, öncelikle ABD ile bağlaşma olanakları aramakla bağdaştırılıyor.

Böylelikle, iktidarı ellerinde tutan küçük burjuva önderlerinin dar sınıf çıkarları toplumun gelişme sorunları ve objektif gereksinmelileriyle çatıştıkça, bu önderler, küçük burjuva geniş tabakalarının ve emekçi yığınlarının menfaatlerini dile getiren devrimci demokratlar olmaktan çıkıyorlar.

Arap ulusal kurtuluş hareketinde bazı çevreler, kendi sağcı hareket hatlarını haklı göstermek için, saldırıya ve işgale karşı yürütülen Ekim Harbi'nin, bu haklı savaşın şu veya bu olumlu sonuçlarından, bu savaşın heyecanı ile kabaran yurtseverlik dalgasından yararlanıyorlar (bu yurtseverlik heyecanının, emperyalizme ötedenberi uşaklıklarıyla tanımış gerici hükümetleri ve güçleri bile, petrolü politik mücadele «silâhı» olarak kullanma gibi tedbirler almak zorunda bıraktığı da bir gerçektir).

Sözü geçen çevreler, dar milliyetçi duygu ve düşünceleri körüklemeye, sınıf barışı ve gericilikle uzlaşma öğütlemeye başladılar. Bundan başka, sürekli «soğuk harp» döneminden sonra, dünyada, saldırgan askersel blokların iç ve emperyalist politikasında, uluslararası gerginliğin azaltılması için gerçekten pratik olanaklar da açan önemli değişimlerin anlam ve önemini yozlaştırma denemesine giriştiler. Bu çevreler, dünyada gerginliğin azaltılmasının ve toplumsal düzenleri ayrı devletlerin barış içinde yanyana yaşamalarının, hele SSCB ve ABD arasındaki anlaşmaların «iki süper devlet arasında uzlaşma» olduğu gibi kasıtlı savlar ortaya atacak kadar da ileri gittiler. Bununla güttükleri maksat, ulusal kurtuluş hareketinin devrimci mevzilerinden gerilemelerini, önemli ulusal ve sosyal ulaşımlardan vazgeçmelerini haklı göstermektir.

Şu var ki, böyle bir politik hareket hattı, hem tek tek ülkelerde, hem de tüm Arap ulusal kurtuluş hareketi çapında güçlü bir direnişle karşılaşılıyor. Hareketin yönetimindeki krizin doğurduğu çelişkilerin sertleşmesi, birçok ülkede sınıf savaşının şimdiye kadar eşi görülmedik ölçüde yaygınlaşmasına yol açtı. Bu ülkelerin sağcı çevreleri çeşitli manevralara geçmek zorunda kaldılar. Bu yolda güttükleri politikada, politik, ekonomik ve sosyal kazanımlarından vazgeçmek istemiyen geniş halk yığınlarıyla, anti-emperyalist, özellikle Amerikan aleyhtarı duygu ve düşünceleri bir hayli güçlü olan bu yığınlarla açıktan açığa cepheleşmekten korktukları için ikircimlere düştükleri görülüyor.

Buna karşın, Arap ulusal kurtuluş hareketinin gelişmesini belirleyen, her biri özellikle yol açabileceği ölümçül sonuçlardan ötürü başlıbaşına tehlikeli bir olgu sayılsa bile, sağ akımların güçlenmesi ve ulaşımlardan vazgeçilmesi eğilimleri değildir. Asıl belirleyici etken, hareketin son zamanlarda büyük politik sonuçlara ulaşmış olmasıdır. Bu büyük politik sonuçlar konusunda, ilkönce petrol politikası alanındaki tedbirlere işaret edebiliriz. Irak, Cezayir ve Libya'daki olağanüstü büyük petrol tekellerinin bütün veya bir bölümüyle millileştirilmesi, ekonomik kurtuluş uğrunda emperyalizme karşı yürütülen çetin mücadelede gayet önemli bir kazanımdır.

Birçok Arap memleketinde, politik iktidar ortamındaki değişimleri daha fazla derinleştirme yolundan gidilerek, komünistlerin de katılımıyla, politik bağlaşımlar ve yurtseverler cepheleştiremeyeceği meydana getiriliyor. Sosyalist topluluk ülkeleriyle işbirliğini sağlamlaştırma ve genişletme politikası uygulanıyor. Arap kurtuluş hareketinin etkili çevreleri, Sovyetler Birliğiyle ilişkiler konusunda artık çekingenliği aşıyor, anti-komünist mevzileri terk ediyorlar. Arap kurtuluş hareketinin bazı kollarında, örneğin Filistin direniş hareketinde, ilerici doğrultular olgunlaşıp billürleşiyor.

Arap ülkelerinde bu çelişkili durumda ve çelişkilerin doğurduğu karmaşık mücadele koşulları içinde, güya memleketlerinin menfaatlerini, sos-

yol gelişme perspektiflerini yansıtan bazı sosyal tabaka ve politik güçlerin rolü hakkında uzun süre tutunagelmiş birçok hayal ve hatalı görüşten artık bir silkinme vardır. Şimdi bunların yerini gerçekliğe daha uygun, tarihsel gelişmenin gidişyle daha yakından bağlı olan ve yeni perspektifler açan düşünceler olmaktadır.

Arap ulusal kurtuluş hareketinde, Arap işçi sınıfı ve bu sınıfın hareketi daha ileri doğru geliştirme ve ilerici içeriğini derinleştirme gereğini kavrayan bağloşıkları gitgide ortan bir rol oynuyorlar. Emperyalizme karşı, sosyal ilerleme, sosyalizm ve Arap birliği uğrunda savaşıyanların ön safalarında daima komünistlerin yer alıp yürüdükleri Arap Doğusunda komünist partilerinin rolü de artıyor. Son yıllarda, Arap ülkeleri komünist partileri, ideolojik, politik ve örgütsel mevzilerini, yığın temelini, anti-emperyalist güçlerle ve komünist olmiyan ilerici partilerle ilişkilerini sağlamlaştırmış bulunuyorlar.

Arap Doğusunda sosyalist fikirleri yayma 'çalışmalarına komünistler öncülük ettiler. Sovyetler Birliğiyle dostluğu, halklarımızın kurtuluş, ilerilik ve birlik mücadelesinde başarılı olmanın garantisi sayarak baştacı ettiler ve savundular. Bu gerçek, yani söz konusu dostluğun garanti niteliği, memleketlerimizde en geniş bir kamuoyu tarafından kabul ediliyor.

Çağdaş aşaması Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin tarihsel zaferiyle başlayan Arap ulusal kurtuluş hareketi, İkinci Dünya Harbinde faşizmin bozguna uğratılması sonucunda, bağımsızlık ve kurtuluş mücadelesiyle ilk başarılarına ulaştı. Sovyetler Birliğinin faşist canavara kesin darbeler indirdiği ve onu her an kaçınılmaz âkıbetine yaklaştırdığı günlerde, Fransa ve İngiltere, Yakın Doğuda, Suriye ve Lübnan'ın bağımsızlıklarını tanımak zorunda kalmışlardı (1943). Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde Suriye ve Lübnan'ın ileri sürdükleri isteğin Sovyetler Birliği tarafından desteklenmesi de, sözü geçen devletleri 1946'da bu Arap ülkelerinin topraklarından askerlerini çekmek zorunda bırakmıştı.

Her Arap memleketinin bağımsızlığının savunulması söz konusu oldukça Sovyetler Birliği akla gelir. Süveyş olayı, hâlâ bütün canlılığıyla bizim kuşağımızın belleğindedir. Ve biz, üçlü saldırı üzerindeki büyük politik zaferi ancak Sovyetler Birliğinin kesin desteğiyle kazanabildiğimizi unutmuyoruz. Eğer etraflı Sovyet yardımı olmasaydı, Araplar 1967 Haziran Harbi'nden sonra tutunamazlardı. Eğer Sovyetler Birliğinin kesin tutumu olmasaydı, 1973 Ekim Harbi bütün bildiğimiz sonuçları veremezdi. Emperyalizm ve siyonizm üzerinde elde edilen zafer, her ikisine karşı kazanılan savaşlar, Arap-Sovyet dostluğunun parlak belirtileridir.

Bağımsızlığın elde edilmesinden sonra, Arap halklarının politik, ekonomik ve sosyal alanda büyük sorunları çözebilmelerinde de, sosyalist dünya ile askersel, politik ve ekonomik işbirliği çözümleyici bir rol oynadı. Eğer SSCB ve diğer sosyalist devletler Araplardan yana çıkmasalardı, bu halk-

lar doğal yeraltı zenginliklerini emperyalist tekellerin kontrolünden kurtaramaz, petrolü millileştiremez veya üretimine katılma hakkını elde edemezlerdi. Halklarımızı gerikalmışlıktan kurtulma yoluna çıkarmakta olan barajlar, işletmeler ve diğer yüzlerce ekonomi öbeği, dünya sosyalist sistemiyle bağlaşımının üstünlüklerinin, bu bağlaşmayı güçlendirme gereğinin belirli kanıtlarıdır.

Arap ulusal kurtuluş hareketinde, sosyalist topluluğun gitgide artan gücü ve halkların anti-emperyalist savaşı sayesinde emperyalizme dayatılmış olan uluslararası yumuşamayı bahane ederek, emperyalizmle kendi uyuşmalarını ve ilerici kazanımlardan vazgeçmelerini haklı göstermeye kalkışan sağcı çevrelerin bütün uydurmaları ciddi tutarsız ve boşunadır. Bu gibi denemelere hayatın kendisi karşı koyuyor. Halklar ancak gerginliğin azaltılması ve uluslararası yumuşama koşullarında dünyanın çeşitli kesimlerinde birbiri ardınca zaferler elde ediyorlar. Örneğin, Fransa ve İtalya'daki büyük sınıf savaşlarında sola kaymada bir hayli canlılık görüldü. Portekiz'de Avuranın en eski faşist diktatörlüğü alaşağı edildi ve demokrasi yeniden canlanmaya başladı. Bu sonuç, bir yere kadar da, Portekiz sömürgeleri halklarının kahramanca yürüttükleri savaş sayesinde elde edildi. Bu halkların, yürüttükleri savaşın meyvalarını toplayacakları, bağımsızlıklarına kavuşacakları günler de uzak değildir.

Partimiz Merkez Komitesinin Plenumu (Nisan 1974) şunları belirtti: «Uluslararası gerginliğin azaltılması hiç bir suretle sosyalizm ve kapitalizm arasındaki çelişkilerin ortadan kalkması, uluslararası alanda sınıf mücadelesinin kesilmesi ve ulusal kurtuluş hareketi için elverişsiz koşullar meydana gelmesi demek değildir. Tersine, uluslararası ilişkilerde gerginliğin azalması, emperyalizmin saldırgan cıbilliyetinin dizginlenmesine yardım etmekte ve ulusal kurtuluş hareketinin, emperyalizme ve uşaklarına karşı yürüttüğü savaşın gelişmesi için, ona yeni darbeler indirmesi ve çeşitli alanlarda önemli kazanımlar elde etmesi için daha elverişli koşullar sağlamaktadır.»

Arap ulusal kurtuluş hareketinin SSCB ve diğer sosyalist topluluk ülkeleriyle bağlaşmasının önemine gölge düşürmek isteyen çevreler Arap memleketlerinde tecrit edilmiş durumdadır. Bu gibi kampanyalara yalnız komünistler direniş göstermekle kalmamakta, kendilerini bu yolda geniş halk yığınları da desteklemektedir. Kaldı ki, gerçekçi mevzilerde yer alan birçok Arap memleketinin yönetici çevreleri, ulusal, ekonomik ve sosyal sorunları başarıyla çözmenin ana koşulu olarak SSCB ile işbirliğinin güçlendirilmesi gereğini benimsiyorlar. Suriye Arap Cumhuriyeti Başkanı H. Esat'ın ve Libya Arap Cumhuriyeti Başbakanı A. S. Celud'un yakın geçmişte Sovyetler Birliğini ziyaret etmiş olmaları bunu doğrulayan kanıtlardır. Lübnan'ın ünlü ilerici politikacılarından Kemal Canbulat, bir özel demecinde, Arap memleketlerinin, Sovyetler Birliğiyle dostluğun değerini

bilmeleri, onun yardım ve desteğine güvenmeleri gerektiğini belirtmiş bulunuyor. Canbulat'a göre, Sovyet yardım ve desteğine dayanılmadan, İsrail saldırganlarının bütün işgal bölgelerinden sürülüp çıkarılmaları, Filistin Arap halkının yasal haklarının sağlanması, kurtuluş ve ileriliğe susayan Arap halklarının özlemlerinin gerçekleştirilmesi mümkün değildir.

Saçgıların, nice Arap memleketlerinde gerçekleştirilmiş olan dönüşümleri ve tüm Arap kurtuluş hareketindeki kazanımları yoketme denemeleri kolayca başarıya ulaşamaz. Arap dünyasında gerçekleştirilmekte olan süreçlerin dönüşsüz tarihsel karakteri, bütün toplumun gerçek menfaat ve gereksinimleriyle sımsıkı bağlıdır. Ulaşılmış olanı koruma, geliştirme ve sağlamlaştırma objektif mantığı, dünya sosyalist sistemiyle çok daha güçlü bir bağlaşma gerektirmektedir.

Son yılların olayları, çağımızın üç büyük gücü (dünya sosyalist sistemi, uluslararası işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketi) arasında birliği daha fazla güçlendirmenin emperyalizme ve gericiliğe karşı başarılı mücadele bakımından taşıdığı önemi en inandırıcı biçimde göstermiş, böylelikle komünist ve işçi partilerinin 1969 yılı Uluslararası Danışma Toplantısı'nın temel yargılarından birini doğrulamış bulunuyor.

Bu olaylar, aynı zamanda, ulusal kurtuluş devrimlerinin (dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi hareketi gibi kollariyle birlikte) dünya devrimci sürecinin genel akağı içinde geliştiğini gösteriyor. Her ulusal kurtuluş devriminin kaderi, dünya devrimci süreciyle yakından bağlıdır. Öyle ki, bu süreçle dayanışmanın zayıflaması ilerici kazanımları kaybetme ve emperyalizme bağımlı duruma düşme tehlikesini doğurur; daha fazla güçlendirilmesi ise yeni yeni başarılarla götürür.

Proletarya diktatörlüğü fikrinin tarihçesi üstüne

V. Venetsanopulos

*Yunanistan Komünist Partisi'nin «Barış ve Sosyalizm
Problemleri» dergisindeki temsilcisi*

V. Guliyev

*Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi'ne bağlı
Devlet ve Hukuk Enstitüsü şube yönetmeni*

S. Zavadski

*Varşova Üniversitesi'ne bağlı Devlet ve Hukuk
Bilimleri Enstitüsü direktörü*

H. Şmirgeld

Arjantin Komünist Partisi MK üyesi

Proletarya diktatörlüğü sorunu, hem işçi sınıfının ya doğrudan doğruya ya da birbirini izliyen aşamalar yoluyla politik egemenliğini kurma ödevi olarak, hem iktidardan atılan sömürücü sınıflara karşı kazanılan zaferi pekiştirmek ve sosyalist dönüşümler yapmak için politik iktidardan yararlanma problemi olarak, hem sosyalist toplum kuruculuğu koşulları içinde sosyalist devlet düzenini ve sosyalist demokrasiyi daha fazla geliştirme sorunu olarak, ve nihayet, gelişmiş sosyalizm döneminde ve komünizme geçiş koşullarında devlet mekanizmasında meydana gelecek değişimler problemi olarak, içeriğinin en geniş anlamıyla günümüzde de önümüzde durmaktadır.

Halen çeşitli ülkelerin somut koşullarına uygun biçimde öyle sorunlar çözülüyor ki, proletarya diktatörlüğünün tarihsel gelişmesi açısından bakıldığında zaman, bunların aynı yaratıcı devrim sürecinin birbirini izliyen aşamaları olduğu söylenebilir. Başka bir deyişle, proletarya diktatörlüğü fikrinin bütün Marksist-Leninist fikir tarihi boyunca gelişmesinin ürünleri, proletarya diktatörlüğü kavramının günümüzdeki içeriğinde yoğunlaşmış bu-

lunmaktadır. Bundan ötürü, proletarya diktatörlüğü fikri tarihçesine, bilimsel komünizm klâsiklerinin yapıtlarına, geçmişte ve zamanımızdaki devrim hareketinin son derece zengin tecrübelerini genelleştiren komünist ve işçi partileri belgelerine başvurmak daima yararlıdır. Bunlar, zamanımızın perspektiflerini daha iyi görmemize, gerek işçi sınıfının iktidarına yol açan koşulları yaratma mücadelesinde, gerekse varolan sosyalist devlet düzenini 'yetkinleştirme' çalışmalarında karşılaşılan sorunların doğru olarak çözülmesine yardım eder.

Materyalist tarih anlayışının keşfi ve artık-değer teorisinin yaratılması, sosyalizmi ütopya olmaktan çıkararak bilim haline getirmişti. Proletarya diktatörlüğü fikrinin de bilimsel temellere oturtulması sayesinde, işçi sınıfı öyle güvenilir, öyle sağlam bir pusulaya sahip oldu ki, bununla, sınıf savaşının en karmaşık labirentlerinde kapitalizmden sosyalizme giden en doğru yolu isabetle bulabiliyor. Karl Marks sosyal bilime yaptığı bu katkıyı nitelerken şunları belirtmiştir; «Yaptığım yenilik şunları kanıtlamalıydı: 1) *Sınıflar*, sadece *üretim gelişmesinin belirli tarihsel aşamalarında varolurlar*, 2) sınıf mücadelesi kaçınılmaz olarak *proletarya diktatörlüğüne* yol açar, 3) bu diktatörlük, *bütün sınıfların ortadan kaldırılmasını* ve *sınıfsız topluma* geçilmesini hazırlayan bir geçiş döneminden başka bir şey değildir.»⁽¹⁾

Marks'ın bu buluşu, politik teorisinin özünü, sınıf mücadelesine ve proletarya iktidarının yaratıcı rolüne ilişkin öğretinin odak noktasını teşkil eder. İşçi sınıfının temel menfaatlerini dile getirmek suretiyle, onun mücadelesindeki başarıları güvence altına alabilen strateji ve taktik, ancak bu ilkesel yargılara dayanılarak işlenebilir. Komünist ve işçi hareketinin yüzyılı aşan bir süreden beri elde ettiği tecrübeler işte bu gerçeği kanıtlamıştır.⁽²⁾

(1) K. Marks ve F. Engels, Eserleri, c. 28, s. 427.

(2) K. Kautski 1918 yılında yayımladığı «Proletarya diktatörlüğü» adlı broşüründe (bilindiği gibi, bu broşür V. İ. Lenin tarafından şiddetle eleştirilmişti), proletarya diktatörlüğü fikrinin, sözde, Marksizme sonradan yapılmış bir ekten başka bir şey olmadığını, özel bir temellendirme ve tahlilden geçirilmediğini, Marks'ın proletarya diktatörlüğü «sözcüğü»nü güya sadece bir defa, o da 1875 yılında yazdığı bir mektupta kullandığını, fakat Bolşeviklerin günlük olayların zoruyla bu «sözcüğü» hatırladıklarını ileri sürmektedir. (K. Kautsky. Die Diktatur des Proletariats, Wien, 1918, s. 60).

Günümüzde de Kautski'nin bu uydurmasını tekrarlayan burjuva «Marksologlar'ı ve revizyonistler eksik değildir. Örneğin, Amerikalı filozof-antikomünist S. Hook şunları söylüyor: «Proletarya diktatörlüğü» sözcüğüne ... Marks'ın bellibaşlı yapıtlarının hiç birinde rastlayamazsınız. Bunu sadece mektuplarında iki defa kullanmıştır.» (S. Hook. Marx and the marxist. Toronto – New York – London, 1955, p. 34). Alman filozoflarından Theimer şöyle diyor: «Marks'ın eserlerinde, proletarya diktatörlüğünün sözkonusu olduğu pasajlar, Marks'ın bütün

«Proletarya diktatörlüğü» terimi, ilk defa, Fransa'da 1848 Haziran Ayaklanması'nda kullanıldı. O zaman Fransız proletaryası şu devrimci sloganı ortaya attı: «*Burjuvazinin iktidarının devrilmesi!*» «İşçi sınıfının diktatörlüğü!»⁽³⁾ İşte bu savaşçı slogan, K. Marks ve F. Engels'in yapıtlarında, devlet hakkındaki diyalektik-materyalist öğretinin ana ilkelerinden biri düzeyine yükseltildi. Ve «proletarya diktatörlüğü» kavramı, bundan sonradır ki, toplumu sosyalist temeller üzerinde yeniden kurmak için işçi sınıfı politik iktidarının gerekli bir koşul olduğu anlamında kullanılmaya başlandı.

Marksizmin kurucularının, proletarya diktatörlüğü fikrini üç aşamada oluşturdıkları görülüyor. Birincisi, şu yargıyı belirtip kanıtlama aşamasıdır: İşçi sınıfı, ancak politik iktidarı ele geçirme ve bilimsel sosyalizm ilkelerine dayanarak toplumu yeniden kurma işinde bu iktidardan yararlanmak suretiyle tarihsel misyonunu yerine getirebilir (XIX. yüzyılın kırkinci yılları). Marks, 1848 yılında, proletaryanın menfaatleri ile bütün sömürülenlerin, yani halkın büyük çoğunluğunun menfaatleri arasında bir uyum, bir birlik bulunduğunu saptayıp, proletaryanın kurtarıcı rolünü bu açıdan aydınlatarak hükme bağladı.⁽⁴⁾ Engels'le birlikte yazdığı «Alman ideolojisi»nde (1845–1846), proletaryanın politik iktidarı ele geçirmesi gerektiği fikrini oluşturdu.⁽⁵⁾ «Komünist Partisi Manifesti»nde (1847–1848), «proletaryanın egemen sınıf haline gelmesi, demokrasinin elde edilmesi», tarihsel bakımdan kaçınılmaz olan proletarya devriminin başlangıç aksiyonu olarak belirtildi.⁽⁶⁾ Aynı eserde, proletarya iktidarının bazı yaratıcı işlevleri formüle edildi.⁽⁷⁾

İkinci aşamada, proletarya diktatörlüğü fikrinin sosyal-ekonomik dayanakları daha fazla işlendi ve bu fikir daha da geliştirilerek, uluslararası komünist hareketinde benimsenip yerleştirilmesine çalışıldı.⁽⁸⁾ Marks'-

eserleri çerçevesinde her hangi bir «değerli yer» tutmamaktadır. (Bak. W. Theimer. Lexikon der Politik. Bern, 1962).

Bütün bu uydurmalar, proletarya diktatörlüğünü Marksizmden koparmak, onun politik teorisini özünden edip kısırlaştırmak olan tek hedefe yöneltilmiştir. Fakat Marks ve Engels öğretisinde proletarya diktatörlüğü fikrinin doğuşu ve gelişmesini gösteren gerçekler bu uydurmaların büsbütün asılsız olduğunu göstermektedir.

(3) K. Marks ve F. Engels, Eserleri, c. 7, s. 31.

(4) K. Marks ve F. Engels, Eserleri, c. 2, s. 39–40.

(5) K. Marks ve F. Engels, Eserleri, c. 3, s. 32.

(6) K. Marks ve F. Engels, Eserleri, c. 4, s. 446.

(7) Yine orada.

(8) Proletarya diktatörlüğü fikri, Birinci Enternasyonal'in ilkesel değerdeki belgeleri arasında temel fikir olarak yer almıştır. «Uluslararası İşçi Derneği Kurulu Manifesti»nde şöyle deniliyor: «Bundan ötürü, politik iktidarı ele geçirilmesi, işçi sınıfının büyük bir ödevi haline gelmiş bulunmaktadır.» (K. Marks ve F. Engels, Eserleri, c. 16, s. 10). Bolşevik Partisi, daha sonra da Komintern, oportünizmle mücadelede bu fikri savunmuşlar ve dünyanın bütün ülkelerindeki komünistler arasında yaygınlaştırmışlardır.

ın 1850–1860 yılları arasındaki incelemeleri, şu gerçeği bilimsellikle ispatlama amacını güder: İnsanlığı toplumun devrim yoluyla yeniden kurması yönüne götüren tüm kapitalist ekonomik, sosyal ve ideolojik gelişme sonucunda, işçi sınıfının politik iktidarı yasal olarak burjuva egemenliğinin yerini alacaktır; bundan başka, işçi sınıfının politik iktidarı, sınıfsal çelişkileri ortadan kaldırmak için gerekli bir geçici aşama olacaktır. Marks, 1848–1851 devrimlerinin tecrübesini genelleştirirken, burjuva devlet makinesinin yıkılmasının bir zorunluk olduğu sonucuna varmıştı. ⁽⁹⁾ Proletarya diktatörlüğü fikrinin o dönemdeki gelişmesinde bu yargının büyük bir önemi vardı. Aynı yargı daha sonraki ve zamanımızdaki bütün devrimlerce doğrulandı.

Ve nihayet, üçüncü aşama, Paris Komünü'nü izleyen aşamadır. K. Marks ve F. Engels, bu aşamada, proletaryanın egemen olacağı devlet sisteminin ana ilkelerini işlediler, kapitalizmle sosyalizm arasındaki geçiş dönemine ilişkin fikirlerini geliştirdiler, bu geçiş döneminde üstyapının özgül yanını ortaya koydular, proletarya demokrasisinin sosyal önemini açıklığa kavuşturdular. Marks, kapitalist toplum biçiminden komünist toplum biçimine geçiş döneminin sosyal-ekonomik ve politik içeriğini (aynı zamanda, komünist toplumun birinci ve ikinci gelişme dönemlerinin başlıca nitelik çizgilerini) «Gota Programı'nın Eleştirisi» adlı eserinde (1875), o zamanki olanakların en geniş çerçevesi içinde ortaya koydu. Bu eserde, bir yandan, «Kapital» üzerinde yıllarca süren çalışmalarının, öte yandan Paris Komünü'nden alınan dersler üzerindeki incelemelerinin politik sonuçlarını genelleştirdi. Kapitalist toplum ile komünist toplum arasında, birincisini devrim yoluyla ikincisine dönüştürmekle görevli bir dönemin bulunduğu tezini bilimsel temeller üzerine oturtan Marks, «politik geçiş döneminin de bu döneme uygun olduğu»na işaret etti ve «bu dönemin devleti de *devrimci proletarya diktatörlüğünden* başka bir şey olamaz» dedi. ⁽¹⁰⁾ Marksizmin kurucuları şunu belirttiler: Proletarya diktatörlüğünün tarihte ilk somut biçimi olan Paris Komünü deneyi inandırıcı biçimde kanıtlamıştır ki, proletarya toplumun geniş ölçüde demokratikleştirilmesini gerçekten istemektedir. Bundan ötürü de, hazır devlet makinesini olduğu gibi ele almakla yetinmemekte, onu, halka dayanarak karşı-devrimci güçlerin direnişini kırabilecek ve sosyal-ekonomik dönüşümler yapabilecek bir politik yönetim cihazıyla değiştirmeye çalışmaktadır. Marksizmin bu ilkesel yargısının yeterince değerlendirilmemesi, gerek Marks'ın zamanında, gerekse daha sonraki tarihsel aşamalarda birçok devrimci için trajik sonuçlara malolmuştur.

K. Marks ve F. Engels, proletarya egemenliği politik sisteminin gelişme

⁽⁹⁾ K. Marks, «Lui Nonapart'ın 18. Brümeri» (K. Marks ve F. Engels, Eserleri, c. 8, s. 115–217).

⁽¹⁰⁾ K. Marks ve F. Engels, Eserleri, c. 19, s. 27.

halinde bir somut-tarihsel karakteri olduğunu ortaya koydular. Marks, işçilerin, «devlete devrimci ve geçici bir biçim kazandırdıkları»nı belirtiyordu. ⁽¹⁾ Bundan başka, sosyalizm yolunda zorunlu bir aşama olan proletarya diktatörlüğünün kesinlikle belirli sosyal-ekonomik sınırları olduğuna ve bu sınırlarında sosyalist dönüşümler için dolaysız olanaklar açan politik önkoşulların yaratılmasından tutun da kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemi sorunlarının tamamıyla çözümüne kadar uzandığına işaret ediyordu. Sosyalist toplumun kurulması mücadelesi ile işçi sınıfı iktidarının kurulması için yürütülen mücadelenin ayrılmazlığının nedeni de budur. Oysa reformistler, sosyalist dönüşümlerin proletarya diktatörlüğü olmadan ve onun dışında da, burjuva demokrasisini yenileştirerek kurulabileceği hayali peşindedirler. Tarihsel deney, bu hayallerin yersizlik ve tutarsızlığını kesinlikle ortaya koymuştur. Öte yandan, proletarya diktatörlüğünün somut-tarihsel çerçevesinin keyfi olarak daraltılması veya genişletilmesi reel sosyalizmin politik sistemini ve temellerini bozar, yozlaştırır.

Yeni koşullarda, yani emperyalizm döneminde ve daha geç, Rusya'daki Ekimbr Devrimi'nden sonra, kapitalizmden sosyalizme geçiş çağında, yeni toplumun temellerini kurma sürecinde işçi sınıfının politik iktidarı düşüncesi V. İ. Lenin'in yapıtlarında bütün yanlarıyla geliştirildi. Proletarya diktatörlüğü fikrini çeşitli koşullarda sık sık ele alan, bu diktatörlüğün somut görev, biçim ve işlevlerinin içeriğini açıklığa kavuşturan Lenin, Marks'ın metodolojisini izliyerek, proletarya diktatörlüğünün gayet çok yanlış olduğuna işaret ediyor ve yapıtlarında şunları belirtiyordu: Proletarya diktatörlüğü insanlığın siyasal tarihinde kaçınılmaz bir aşamadır. Proletarya diktatörlüğü bir sınıfın, sanayi proletaryasının iktidarındır; aynı zamanda onun emekçi köylülerle ve diğer emekçi tabakalarıyla sınıfsal bağlaşımının bir biçimidir. Proletarya diktatörlüğü sınıf mücadelesinin yeni koşullarda ve yeni biçimde devamıdır. Proletarya diktatörlüğü, yeni tipte demokratik (emekçiler için) ve yeni tipte diktatör olan (burjuvaziye ve genellikle sömürücülere karşı) bir devlettir. Proletarya diktatörlüğü, emekçilerin devlet ve toplumsal birliklerini içine alan belirli bir politik iktidar sistemi örgütüdür ve öncelikle emekçilerin devrimci kazanımlarını vb. gerçekleştirmeye yöneliktir.

Lenin'in proletarya diktatörlüğü hakkındaki bu tanımlama ve nitelermelerinin çokyanlı oluşunu, o dönemin koşulları, yığınların devrimci eylemleri, sınıf savaşının strateji ve taktiğini hazırlama ödevleri ve sosyalist toplum kuruculuğu plânı gerektirdi. Lenin üç Rus devriminin seçkin teorisini ve uygulayıcısı, dünyanın ilk sosyalist devletinin yöneticisi ve uluslararası proletaryanın önderiydi. Marks ve Engels'in ideolojik mirasını yaratıcılıkla benimsemiş, tamamlamalar yapmış ve hayata geçirmiştir. Lenin, proletarya

(1) K. Marks ve F. Engels, Eserleri, c. 18, s. 297.

diktatörlüğünü işte bu nitelikleriyle incelemiş, bu fikri yeni bilimsel tanımlamalarla zenginleştirmiştir.

Sosyalist devlet düzeni hakkındaki Marksist düşünce, Marks ve Engels'in proletaryanın evrensel-tarihi rolü üzerinde yıllar yılı yaptıkları sistemli incelemelerin ürünüdür. Bu Marksist düşünce Lenin tarafından işlenerek, birçok büyük problemi içeren çokyanlı, gelişkin bir teoriye dönüşmüştür. Burada strateji konusuyla uyumlu olarak, sadece, proletarya diktatörlüğü fikrinin daha ileri doğru gelişmesini gösteren bazı hususlara dikkati çekeceğiz.

Her şeyden önce, Lenin'in yeni tipten, yani sosyalist tipten iktidarın sosyal yapısı sorunu üzerindeki çalışmalarına değinmemiz gerekiyor. Proletarya diktatörlüğünü, iktidardan atılmış, fakat henüz tamamiyle ortadan kaldırılmamış olan burjuvaziye karşı sınıf mücadelesi olarak niteliyen Lenin, aynı zamanda, şu veya bu ülkede iktidardan atılan sömürücü sınıfların hayli uzun zaman bazı alanlarda proletaryadan daha güçlü kalmaya devam ettiklerini belirtiyordu. ⁽¹²⁾ Bundan ötürü, yeni iktidar, öyle bir sosyal yapıya kavuşturulmalıdır ki, bu sosyal yapı, sömürücü azınlığı halkın ezici çoğunluğunun iradesine boyun eğdirmek suretiyle, sınıfsal güçlerin işçi sınıfı ve onun politik iktidarı etrafında birleşmelerini sağlamalıdır.

Proletarya diktatörlüğü iktidarının sosyal yapısı, şu temel öğeleri içerir: Toplumun, Marksist-Leninist partinin öncülüğünde işçi sınıfı ve onun sınıfsal bağlaştığı olan emekçi köylüler tarafından, aynı zamanda diğer emekçi tabakaları tarafından yönetilmesi. Bu bağlaşma, Lenin'in belirttiği gibi, sadece, emekçilerin menfaatlerini temsil eden partiler arasında politik bloklar ve bu arada hükümet koalisyonları oluşturmakla sınırlı değildir. Bütün emekçi halkı kapsayan ve işçilerle köylülerin sınıfsal bağlaşımına dayanarak, proletarya iktidarının iradesini her bakımdan pratik olarak gerçekleştiren devlet ve toplum örgütlerinin kesin bir önemi vardır.

Rusya'da yığınların girişimiyle kurulan işçi, asker ve köylü temsilcileri şûraları bu tür örgütlerdendir. Bilindiği üzere, yığınlar arasında, yeni iktidar organları yaratmaya yönelik örgütsel ve siyasal çalışmaların küçümsemesi, gerek geçmişte, gerekse zamanımızda, devrimlerin başarısızlıkla sonuçlanmasının başlıca nedenlerinden biri olmuştur. Devrim zaferle sonuçlanacak mıdır, iktidarda kalınacak mıdır, emekçilerin sosyal kazanımları pekiştirilip geliştirilecek midir? Bu sorunların cevabı, Leninci sınıfsal bağlaşma stratejisinin başarıyla gerçekleştirilmesindedir.

Yeni devrimci iktidarın sınıfsal yönelimini, kendi partisinin öncülüğünde işçi sınıfının yönetici rolü belirlemektedir. Lenin şöyle der: «Proletarya diktatörlüğü, bu Lâtince, bilimsel tarihi-felsefi deyiş, herkesin anlayacağı

(12) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 41, s. 54.

bir dille söylemek gerekirse, şu anlama gelir: Sermayeye köleliği yıkma mücadelesinde, sermayeyi iktidardan atma sırasında, zaferi tutundurma ve güçlendirme mücadelesinde, yeni düzenin, sosyalist toplum düzeninin kurulmasında, sınıfları büsbütün ortadan kaldırma mücadelesinde, 'tüm emekçileri ve 'sömürülenleri yalnız belirli bir sınıf, şehir işçileri, genellikle fabrika işçileri, sanayi işçileri yönetebilecek durumdadır.» ⁽¹³⁾

Devrimci iktidar, işçi sınıfının işte bu yönetici rolü sayesinde tarihsel ödevlerini yerine getirebilir; yalnız işçilerin değil, diğer emekçilerin de köklü menfaatlerini güvence altına alır. Bu iktidarın yaptığı dönüşümler, hem sınıfsal bağlaşmayı, hem de işçi sınıfının yönetici rolünü güçlendiren maddi temeli meydana getirir.

Lenin'in devrimci iktidar sisteminde Marksist-Leninist partinin yönetici rolünü bilimsel olarak temellendirmesi, proletarya diktatörlüğü fikrinin gelişmesinde ileri atılmış yeni ve ilkesel bir adım oldu. Lenin «Komünist partisi olmadan, proletarya diktatörlüğü gerçekleştirilemez» diyordu. ⁽¹⁴⁾

Bu söz, elbette, proletarya diktatörlüğünün diğer partilerin de hükümette yer almalarına yol vermiyeceği anlamına gelmez. Proletarya diktatörlüğü probleminin özü, iktidarın tekpartili veya çokpartili olması değildir. Problemin özü şöyle özetlenebilir: İşçi sınıfının öncüsü olan komünist partisinin yönetici rolü proletarya diktatörlüğünün başlıca belirtisidir; iktidarın sınıfsal içeriğini belirleyen de budur. Dahası var: Yönetici partinin şu veya bu adı taşıması da önemli değildir. Bu parti politik, örgütsel ve ideolojik çalışmalarında işçi sınıfının menfaatlerini bilimsel bilinçle savunuyor mu? Sorun budur. Lenin, küçük burjuvaziye özgü kendiliğinden gelmeliğin ve oportünizmin karşısında verilecek ödünlerin doğuracağı büyük tehlikelere dikkati çekiyordu. Bu ödünler, partinin sosyal özlüğünde ve tüm politik iktidar sisteminde değişikliklere yol açabilir.

Proletarya diktatörlüğünün sosyal yapısı, işçi sınıfının ve bu sınıfın yönetimindeki emekçi yığınlarının köklü menfaatlerini ahenkleştirme temeli üzerinde kurulur. Lenin, buna dayanarak, devrimci yeni iktidarın özü ile biçimi arasında tam bir uyum bulunması gerektiği sonucuna varmıştır. Öyle ki, yeni iktidarın sınıfsal özlüğü ile organik olarak buna özgü demokratik biçim arasında tam bir birlik vardır. Devlet iktidarının proletarya-ya öze sahip olması, sosyalist demokrasinin bir devlet biçimi olarak belirlip gelişebilmesinin ana koşuludur. Bu koşul yoksa, yo da korunmuyorsa, demokrasi sosyalist niteliğini yitirir ve emekçilere karşı kullanılan bir âlete dönüşür.

Sosyalist demokrasinin tipik bir niteliği vardır: Emekçi insanın hakları emekçilerin kendileri tarafından yaşamda gerçekleştirilir. Lenin'in belirt-

⁽¹³⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 39, s. 14.

⁽¹⁴⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 43, s. 42.

tiği gibi, sosyalist demokrasinin özlüğü, politik haklar ile bu hakların sosyal-ekonomik güvencesi arasındaki birliktedir. Söz konusu güvence de üretim araçlarının halk mülkiyetine geçmesiyle sağlanır. Politik özgürlük kavramı, her şeyden önce, «halk ve devlet işlerini halkın kendisinin yürütmesi özgürlüğü anlamına gelir.» ⁽¹⁵⁾ Lenin «sınıflarüstü» demokrasi ve «mutlak özgürlük» savlarını ikiyüzlülük sayarak iteliyor ve şunu öğretiyordu: Politik özgürlükleri tanımlarken, buna kesin sınıfsal mevzilerden yanaşılmalıdır. Proletarya diktatörlüğü emekçiler için ve emekçilerin menfaatlerine uygun demokrasi (halk iktidarı) demektir. Lenin, emekçilerin haklarına ne suretle olursa olsun el uzatılmasına, sosyalist yasalara aykırı hareket edilmesine şiddetle karşıydı. Kautski 1918'de «diktatörlük» kavramını «demokrasinin ortadan kaldırılması» olarak yorumlamaya kalkıştığı zaman, Lenin, diktatörlük ile demokrasi arasındaki bağıntıyı bu türlü anlamaya kesinlikle karşı çıktı. ⁽¹⁶⁾

Yüce insancıl amaca doğru ilerliyen işçi sınıfı, her zaman, en uygun mücadele aracını da seçmeye çalışmaktadır. Ne var ki, devrimci zorkullanım, proletarya diktatörlüğünün zorunlu bir ögesidir. Bu zorkullanımın ne ölçüde uygulanacağı, daha çok, iktidardan atılan sömürücü sınıfların karşıkoyma gücüne bağlıdır. Devrimci kazanımları savunabilme hünerinin ne kadar önemli olduğunu, bu arada mücadele biçimlerini zamanında ve süratle değiştirebilecek düzeyde hazırlıklı bulunmanın ve burjuvazinin karşı-devrimci zorkullanımına devrimci zorkullanımla karşılık verme yeteneğinin ne büyük bir rol oynadığını, zamanımızdaki olaylarla birlikte devrimlerden alınan dersler açıkça göstermektedir. Devrimci dönüşümler, bu dönüşümler yüzünden çıkarları sarsılan sömürücü sınıfları aktif bir direnişe iter. Böyle durumları gözönünde bulundurarak, gerici güçlerin eylemlerini kesinlikle önlemek ve karşı-devrim olanağını tamamiyle yoketmek üzere, gerekli tedbirlerin alınıp gerçekleştirilmesi bir ödev olur.

Proletaryanın politik iktidarı, her şeyden önce, yığınların yaratıcı olarak ve girişimlerini meydana çıkarıp harekete geçirmekle, yapıcı sosyal enerjilerinin yaşamda uygulanmasını sağlamakla görevlidir. Lenin şunu belirtiyordu: «Proletarya diktatörlüğünün özlüğü yalnız zorkullanım değildir ve başlıca ağırlık da zorkullanımda değildir.» ⁽¹⁷⁾ Proletarya diktatörlüğünün temeli zorkullanım değildir, çünkü devirilen sömürücü sınıfların tamamiyle yok edilmesi için sadece zorkullanım henüz yeterli olamaz. İktidardan atılan sömürücü sınıfların, sınıf olarak tamamiyle ortadan kaldırılabilmesi için, toplumun sosyal-ekonomik temellerinin yeniden düzenlenmesi, sosyalist ekonomi sisteminin yaratılması ve bu suretle insanın insanı sömürmesine yol açan nedenlerin yok edilmesi gereklidir. Zorkullanım, proletarya

⁽¹⁵⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 7, s. 134.

⁽¹⁶⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 37, s. 243.

⁽¹⁷⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 38, s. 385.

diktatörlüğünün temeli değildir, çünkü proletarya diktatörlüğünün varoluşunun bütün anlamı, yığınları, gerek halk ekonomisinde, gerek kültür, öğrenim ve sağlık alanlarında yaratıcı ve yapıcı çalışmalar için örgütlemekte toplanmaktadır. Proletarya diktatörlüğünün asıl anlam, amaç ve coşkusu, yeni hayatı kurmaktır. ⁽¹⁸⁾

Proletarya iktidarının sosyal yaratıcılık işlevi, yehi, sosyalist toplumun kurulmasında büyük bir rol oynar. Lenin'in bu sorun üzerinde ortaya koyduğu görüşler, proletarya diktatörlüğü fikri tarihinde en önemli gelişmeyi teşkil eder. İkinci Enternasyonal'deki oportünistler, «sosyalizmin kapitalist düzenin bağrında olgunlaşması gerektiği»ne ilişkin görüşü yıllar yılı propaganda ediyorlardı. Onlara göre, sosyalizm, civcivin oluşmasını tamamlayarak yumurtadan çıkması gibi, tastamam dünyaya gelmeliydi. Lenin, bu görüşlerin tersine, yeni toplumun, hayatın her alanında gelişen, amaca yönelik yaratıcı bir süreç olarak *kurulmasının* bir zorunluk olduğunu kanıtladı.

Tarihsel tecrübenin ortaya koyduğu gibi, proletarya diktatörlüğü, önündeki sorunları yaratıcı olarak çözerken, halkın ezici çoğunluğunun, bütün emekçilerin maddi ve mânevi ihtiyaçlarının gitgide daha eksiksiz biçimde giderilmesine yardım etmektedir. Bu ödevlerin başlıcaları, yeni nitelikte bir sosyal-ekonomik ilişkiler sistemi yaratmak, sosyalist toplumun maddi-teknik temelini kurmak, yığınların kültürünü sağlam temeller üzerinde yükseltmektir. Proletarya diktatörlüğü devlet, memleket savunması ve kurulan düzenin korunması gibi, devletin geleneksel işlevlerini yerine getirirken, daima, emekçilerin ekonomik, sosyal ve kültürel girişimlerini geliştirmeye çalışır. Bu, yeni toplum kuruculuğunun çözümleyici temeli, sosyalist demokrasiyi yetkinleştirmenin garantisidir.

Proletarya diktatörlüğü fikrinin daha sonraki tarihi, komünist partileri tarafından yaratıcı olarak geliştirilmesiyle bağlıdır. Dünya komünist ve işçi hareketi, iki dünya harbi arasında ve İkinci Dünya Harbi sırasında halkların faşizme karşı yürüttükleri fedakârca savaş, İkinci Dünya Harbinden sonra halk demokrasisinin ve sosyalist devrimin zaferi, Sovyetler Birliğinde ve diğer sosyalist ülkelerde sosyalist toplum kuruculuğu deneyi proletarya diktatörlüğü fikrinin Marksizm-Leninizm temeli üzerinde daha fazla zenginleşip gelişmesine yardım etmiştir. Bu gelişme şu yönleri izlemiştir:

Proletarya diktatörlüğüne geçiş aşamaları ve yolları hakkındaki Leninci tezin somutlandırılması;

Kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde devlet egemenliği politik biçimlerinin çeşitliliği hakkındaki Leninci tezin somutlandırılması;

⁽¹⁸⁾ L. İ. Brejnev, Lenin'in izinde. Söylev ve yazılar. C. 2. Moskova. Politizdat, 1970, s. 80.

Gelişmiş sosyalist toplum koşullarında proletarya diktatörlüğü dâvasını sürdüren sosyalist emekçi halk devleti görüşünün işlenmesi.

Lenin'in demokratik devrimin sosyalist devrime dönüşmesi hakkındaki görüşü, iki dünya harbi arasındaki dönemde, sınıf mücadelesinin yeni koşullarına yaratıcılıkla uygulandı. Lenin daha yüzyılımızın başında, «Demokratik devrimde sosyal-demokrasinin iki taktiği» adlı eserinde şunları belirtmişti: Rusya'da sosyalist devrimden önce demokratik devrim aşaması olacaktır. Bu aşamada proletarya partisi en yakın hedefli (minimum) programını gerçekleştirme olanağı bulacaktır. Bu program mutlakiyetçi devlet ve feodal sömürüyü ortadan kaldırma ödevlerini içermektedir. Ve ancak bundan sonra, bu temel üzerindedir ki, proletarya diktatörlüğünü kurma, maksimum programı gerçekleştirme, yani her türlü sömürüye son verme ve sosyalist dönüşümleri yapma yolu açılacaktır. Bilindiği gibi, her üç Rus devriminin tecrübesi bu sonuçları inandırıcı biçimde doğrulamıştır.

1930 yıllarında faşizm birçok Avrupa ülkesinde kök salıyordu. O zaman ki somut durumun Leninci görüşlere dayanarak somut tahlilini yapan Komünist Enternasyonal, önce faşizme karşı savaş, daha sonra da işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesi uğrunda savaş için bütün demokratik güçlerin geniş halk cephelerinde birleşmeleri şiarını ortaya attı. Komintern'in 1935 yılında toplanan VII. Kongresinde yaptığı konuşmada, Georgi Dimitrov, birçok ülkede tekcephe hükümetinin sosyalizme geçiş biçimlerinden biri olabileceğini belirtti. ⁽¹⁹⁾

İkinci Dünya Harbi döneminde işgal altına düşen ülkelerdeki anti-faşist hareket ulusal kurtuluş savaşına dönüştü. Bu durumda, komünist partileri, sosyalizm mücadelesi perspektifinden vazgeçmeksizin, demokratik, ulusal kurtuluşçu ve anti-faşist amaçları ortak programın ana hedefleri olarak saptadılar. ⁽²⁰⁾ Ve zaman onları tamamiyle haklı çıkardı. Dünya devrim hareketinin stratejisi, faşist devletlerin yenilgileri sonucunda meydana gelen yeni tarihsel durum ve Sovyetler Birliğinin yardımları, Avrupa ve Asya'da halk demokrasisi devrimlerini zafere ulaştırdı.

Bundan sonraki dönemde, birçok ülkede, daha çok demokratik ödevlerin çözüldüğü aşamadan tamamiyle sosyalist ödevlerin çözülmekte olduğu aşamaya geçildi. Bu durum, halk demokrasisi devriminin yeni bir yüksek gelişme aşamasına girdiğini gösteriyordu. Söz konusu ülkelerin

⁽¹⁹⁾ G. Dimitrov, Eserleri, c. 10, s. 105.

⁽²⁰⁾ Polonya İşçi Partisinin 1943 yılındaki program-bildirisinde şöyle deniliyordu: «İşçi sınıfı ve emekçi yığınları, demokratik devlet çerçevesi içinde, insanın insanı sömürmesine tamamiyle son vermek, emperyalist harplerin kaynağını kurutmak ve ulusun yaşamında yeni bir çağ açmak için, sosyalist düzene geçmeye çalışacaklardır.» (W. dziesiąta rocznica powstania PPR, Warszawa, 1952, s. 194.)

çoğunda nispeten barışçı yoldan gerçekleşen halk demokrasisi devrimlerinin sosyalist devrime yükselmesi deneyi, Marksizm-Leninizmin şu yarısını doğrulamış oldu: Özellikle, proletarya diktatörlüğünden önce demokratik ödevler başarıyla çözülsün ve çeşitli politik güçleri ve partileri ortak ulusal amaçlar etrafında birleştiren geniş halk cepheleri yaratılırsa, proletarya diktatörlüğü vatandaş harbine başvurulmadan da kurulabilir. Devrimin başanya ulaşabilmesi için, partinin ve proletaryanın yığınlarla sınıksız bağlı bulunmaları, sınıfsal güçler arasındaki gerçek oranı ve aynı zamanda yığınların bilinç düzeyini gözönünde tutmaları zorunlu koşuldur. Obejektif koşulların belirlemiş olduğu aşamaları atlama eğilimleri, olanakları elden kaçırma ve devrimi bozguna uğratma tehlikesini yaratır.

İkinci Dünya Harbi'nden sonra, halk cepheleri ile halk demokrasisi devrimlerinin deneyi dikkate alınarak, kapitalist ülkelerde sınıf mücadelesi taktik ve stratejisinde bazı tamamlamalar yapıldı. Günümüzde bütün gelişmiş kapitalist ülkelerde demokrasi ve sosyalizm için yürütülen savaşın stratejisini komünistler hazırlıyorlar. Ve komünistler, bunu yaparken şu görüşten hareket ediyorlar: Çağdaş kapitalizm, varlığını yanyana yaşama ve iki sosyal sistem arasında savaş koşullarına uyarlamış olan devlet-tekel kapitalizmdir. Bilimsel-teknik devrim burjuva toplumunun yapısında, tekellerin politik sistemlerinin örgütlenme ve eylem tarzlarında değişimler meydana getirmektedir. Demek ki, en büyük sınıf düşmanının çehresi, devrimin demokratik aşamasında değişikliğe uğramıştır. Bu düşman artık, yirminci yüzyılın başında Rusya'da olduğu gibi mutlakiyet idaresi ve pomeşçikler değil, burjuvazinin en gerici güçleridir. Bu düşman artık toplumun büyük çoğunluğunu karşılarına alan tekellerdir. Bu büyük çoğunlukta yalnız işçi sınıfı, emekçi köylüler ve aydınlar değil, aynı zamanda küçük burjuva ve tekeli olmayan orta burjuvazi katları bile vardır. Bunun sonucu olarak, bu sınıf düşmanına karşı bütün demokratik güçlerin ve bu arada orta tabakaların da birleşmeleri için, tıpkı eski dönemlerde olduğu gibi, büyük (ve halen gittikçe genişleyen) bir sosyal temel oluşmaktadır. Yeni koşullar içinde toplumu demokratikleştirme ödevleri anti-monopolist demokrasi görüşünde dile gelmektedir. ⁽²¹⁾ Bugün tekellerin ekonomik ve politik egemenliğini sınırlandırmak ve temellerini çökertmek, emekçilerin sosyal hak ve özgürlüklerini temelli genişletmek, toplumsal yaşamın her alanında yönetimi demokratikleştirmek için yürütülen mücadele bu yeni sosyal temelin başlıca yönelim halini almıştır.

Avrupa kapitalist ülkeleri komünist ve işçi partilerinin bu yılın Ocak ayında Brüksel'de yaptıkları toplantının Politik Bildiri'sinde şöyle denili-

⁽²¹⁾ Bu fikir «yenilenmiş demokrasi» ve «ileri demokrasi» sözleriyle de ifade ediliyor; yeni iktidarın, varlıklarını devlet-tekel kapitalizmi temeli üzerinde sürdüren burjuva-demokratik rejimlerinden ayrılmı olduğunu gösteriyor.

yor: «Köklü demokratik dönüşümler yapılması zorunludur ... Her memleketin özel koşullarının gözönünde bulundurulacağı bu dönüşümlerin amacı, memleketteki tekellerin egemenliğini ilkönce sınırlamak, sonra da ortadan kaldırmak, politik, ekonomik ve sosyal yaşamı demokratikleştirmek olmalıdır.»⁽²²⁾

Şu önemli noktanın bilinmesi gerekiyor; Genel demokratik programın somut-tarihsel içeriği değişse bile (ki bu program anti-monopolist ve anti-emperyalist bir yön almıştır), bunun gerçekleştirilmesi, yani demokrasi, gelişmiş kapitalist ülkeler komünistlerinin belirttikleri gibi, toplumun sosyalist temeller üzerinde yeniden kurulmasının zorunlu koşulu olarak, emekçilerle bağlaşma halindeki işçi sınıfı iktidarını kurma yolunda bir aşama idi ve aşama olarak kalmaktadır.⁽²³⁾

Anti-monopolist demokrasi fikrinin bu suretle işlenmesi, daha genel stratejik karakterdeki proletarya diktatörlüğü sorununu gündem dışı bırakmıyor. Gerek gelişmiş kapitalist memleketlerin, gerekse gelişme halindeki ülkelerin komünist partileri, program belgelerinde, proletarya diktatörlüğü ve işçi sınıfının diğer emekçi tabakalarıyla birlikte politik iktidarı ele alması fikrine bağlılıklarını açıkça belirtmekte, işçi sınıfının tekellerin direnişini kırmakla ve sosyalist dönüşümleri gerçekleştirmekle görevli ve buna yetenekli olduğunu kabul etmektedirler. Bu arada, aynı belgelerde, proletarya diktatörlüğünün yapıcı işlevlerine, yeni toplum kuruculuğundaki rolüne daha fazla açıklık kazandırılması konusu üzerinde de önemle durulmaktadır.

Yunanistan Komünist Partisi'nin bir süre önce yapılan IX. Kongresinde kabul edilen programında şöyle deniliyor: «... işçi sınıfı, demokratik-anti-emperyalist dönemde kendileriyle işbirliği yaptığı sosyal güçlerle bağlaşımını sosyalist toplum kuruculuğu aşamalarında da olabildiği kadar uzun süre koruyacaktır ... Sosyalist yeniliklerin iletkeni olan işçi sınıfı, bu bağlaşmaya dayanarak, kendi devletini, proletarya diktatörlüğü devletini kuracaktır. Çünkü, proletarya diktatörlüğü, gelmiş geçmiş bütün demokrasilerin en yüksek biçimidir. Proletarya diktatörlüğü yalnız sömürücülere karşı yönelik olur, halk için de, haklarından gerçek anlamda yararlanmasını kolaylaştıracak bütün maddi ve sosyal koşulları yaratır. Proletarya diktatörlüğü, emekçilerin, devlet yönetimine ve sosyalist toplum kuruculuğuna en geniş ölçüde katılmalarını sağlar. Proletarya diktatörlüğü, aynı

⁽²²⁾ «[L'Humanite]» du 30 janvier 1974.

⁽²³⁾ Gelecekte sosyalizme geçmek için gerekli politik koşulları yaratma sorunu devrimci-demokratik rejimli ülkelerde ortaya atılır olmuştur. Marksistler, bu geçici devlet düzeni biçiminin (devrimci demokrasi) gelişme perspektiflerinin incelenmesine gereken önemi veriyorlar. Bu incelemeler, geçiş aşamaları hakkındaki Marksist-Leninist yargıların ve işçi sınıfının öncülüğünde emekçiler iktidarını kurma yollarının daha fazla somutlandırılmasına yardım ediyor.

zamanda, gericilerin, sömürü düzenini geri getirme yönündeki her denemesini sonuçsuz bırakmaya yetenekli bir devlet iktidardır. Sosyalist demokrasi, emekçi tabakalarının menfaatlerini dile getiren, işçi sınıfının yöneticilik rolünü kabul eden ve sosyalizm kuruculuğu için savaşılan her partiye varlığını sürdürme ve çalışma özgürlüğü sağlar.»⁽²⁴⁾

Arjantin Komünist Partisi'nin 1972 Ağustosunda toplanan XIV. Kongresinde yeniden onaylanan programında şöyle deniliyor: «Arjantin Komünist Partisi, son amacına doğru, yani üretim araçları üzerinde kolektif mülkiyete dayalı sosyalist sistemi kurma yolunda sapmadan yürümektedir. Tarihin gidişi gösteriyor ki, çağımız, kaçınılmaz olarak, kapitalizmden sosyalizme geçiş çağıdır. Biçimleri ve yolları ne olursa olsun, bu geçiş öyle bir kudret ve azimle gerçekleşiyor ki, artık Küba devriminin zaferiyle başlayarak bizim Amerikamızı da sarmış bulunuyor. Böylece, tarih, dosdoğru ileriye, sınıfların ve devlet zorkullanımının bulunmadığı komünist toplum fikrini gerçekleştirmeye doğru yürüyor. Fakat, bu amaca ulaşabilmek için, proletarya iktidarı olarak nitelenen, devirilen sömürücü sınıfların direnişini kırmaya ve bu diktatörlüğün yardımıyla de, en gelişkin burjuva demokrasisinden alabildiğine üstün sosyalist demokrasiyi kurmaya yetenekli sosyalist geçiş döneminden geçmek gerekiyor.»⁽²⁵⁾

Şunu da belirtmeliyiz ki, «proletarya diktatörlüğü» bilimsel kavramı, işçi sınıfının «egemenliği» veya «politik iktidan» formülleriyle de ifade edilebilir. Burada, tarihsel gelişmenin özellikleri ve yığınsal bilincin durumu da gözönüne alınmaktadır. Burjuva propagandası ve oportünistler, «diktatörlük»ün, sınıfsal içeriği ne olursa olsun, demokrasinin tam karşısı olduğu fikrini aşılama çalışıyorlar. Böyle sahteciliklere gereken cevabı veren ve Marksizm-Leninizmin politik fikirlerinin gerçek anlamını açıkça ortaya koyan komünistler, problemin özünün söz oyunları ile değiştirilemeyeceğini çok iyi biliyorlar. Komünistler, işçi sınıfının politik egemenliği, yani proletarya diktatörlüğünün tamamen kabulü ile bunu yadsıma arasında, yadsımlarını gizliyen oportünistlerin söz oyunları arasında daima ayırım yapıyorlar.

Bugün, burjuva diktatörlüğünün nasıl bir iktidarla, nasıl bir devletle değiştirileceği sorunu, sadece bir teorik sorun olmaktan çıkmıştır; sosyalist toplum kuruculuğu pratiğiyle bu sorun artık cevaplanmıştır. Proletarya diktatörlüğünü kurmak için yürütülen mücadelenin tarihsel perspektifinin doğru olarak belirlenmesinde de, sosyalist devlet düzeninin geliştirilmesi sürecinde biriken deneyin rolü son derece büyüktür. Sosyalist ülkeler, iktidarın başlıca ve köklü niteliklerini koruyarak, İkinci Dünya Harbi'nden sonraki yıllarda özgül biçimli halk egemenliği kuruluşlarını oluşturdular,

⁽²⁴⁾ «Neos Kosmos», sayı 3/4, Mart/Nisan, S. 115.

⁽²⁵⁾ «Programa del Partido Comunista de la Argentina», Ed. Anteo, Buenos Aires, 1974, p. 5.

devlet cihazının ve toplumun tüm politik örgüt sisteminin kurulmasındaki kolektif deney kendi deneyleriyle katkıda bulundular.

Proletarya diktatörlüğü fikrine dayalı sosyalist devlet düzeni, sınıf savaşları ve yeni toplum kuruculuğu sırasında yeni biçimlerle zenginleşti; sosyalist demokrasiyi ve toplumun politik yapısını daha da yetkinleştirmeyi amaçlayan somut eğilimler daha geniş ölçüde ortaya çıktı. ⁽²⁶⁾ 1969 yılında yapılan Uluslararası Danışma Toplantısı'nın kararında belirtildiği gibi, «sosyalist devrimin zaferinden sonra, birçok ülkede, genel yasallıklara dayanılarak gerçekleştirilen sosyalist toplum kuruculuğu, somut-tarihsel koşullar ve ulusal özellikler gözönüne alınarak değişik biçimlerde yaygınlaştırıldı.» ⁽²⁷⁾

Halen gelişkin sosyalizme geçiş döneminin sorunlarını çözmekte olan sosyalist ülkeler komünist partileri, proletarya diktatörlüğünün nitelik çizgilerini gitgide yetkinleşmekte olan genel halk iktidarının nitelikleriyle bağdaştırma sorunu üzerinde büyük bir dikkatle çalışmaktadırlar. Kardeş sosyalist ülkelerin politik ve hukuk kurumlarında şimdi bir evrimin oluştuğu görülüyor; demokrasinin hızla genişleyip yetkinleşmesi bu evrimin başlıca niteliğidir. Temsil sistemine dayalı demokrasinin ve dolaysız demokrasinin kurumları gitgide çeşitlenmekte, bunların bağdaşması biçimlerinde de değişiklikler olmakta, toplum ve devlet yönetiminin her düzeyinde ekonomik, sosyal, politik ve kültürel alanlarında kararların hazırlanmasına, kabul edilmesine ve uygulanmasına yurttaşların daha geniş ölçüde katılmalarını sağlamanın yol ve yöntemleri aktif olarak aranmaktadır. Öte yandan, demokratizmi geliştirme başarıları, sosyalist toplumun maddi temelini ve kültürünün gelişmesinden ayrılmaz ve her memlekette bunların düzeyine bağlıdır. Ekonominin duraksamadan ve hızlı tempolarla gelişmesi sayesinde, yurttaş haklarının maddi içeriği tamamlanıp genişlemekte, böylece bu hakların gerçek güvencesi daha fazla güç kazanmaktadır. Ekonomi ile demokrasi arasındaki etkileşme, özellikle sosyal kuruculuk alanında en büyük açıklıkla görülmektedir. Gerek toplumsal üretimin, gerekse sosyalist toplumun politik sisteminin başlıca işlev ve ödevleri, emekçilerin maddi refahını yükseltmek, mânevi alanda etraflı gelişmelerine yardım etmek, yaşamı nitel bakımdan iyileştirmektir.

Sosyalist ülkelerde devletsel ve toplumsal-politik yaşamda elde edilen deney, sosyalist demokrasinin kökleşip gelişmesinde kesin rolü olan başlıca etkenler arasında sıkı bir diyalektik bağıntı bulunduğunu kanıtlamaktadır. Bu etkenler şunlardır: Sosyal-ekonomik gelişme alanında ulaşılan

⁽²⁶⁾ Proletarya diktatörlüğü fikri, kapitalizmi atlayarak, feodalizmden doğrudan doğruya sosyalizme geçiş koşullarında sosyalist devlet düzenini oluşturma deneyi ile de zenginleşti.

⁽²⁷⁾ «Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı», 1969, s. 23.

düzey, yığınların bilinç durumu, işçi sınıfının ideolojik olgunluğu ve parti çalışmalarının yönü ... Komünist partisi, yığınları sadece yönetmekle kalmamakta, onlardan da öğrenmekte, düşünce ve duygularını yakından izlemekte, deneylerini genellemektedir. Devlet ve toplum örgütlerinin otoritesi de bu suretle güçlendirilmektedir. Sosyalizm ve komünizm, komünistler olmadan kurulamaz; fakat bunun tersi de doğrudur, yani bunların yalnız komünistlerin gücüyle kurulması da olanaksızdır. Lenin şöyle diyor: «... biz, ancak, halkın sezdiği şeyi doğru olarak dile getirdiğimiz zaman, yönetici olabiliriz. Bunu başaramazsak, komünist partisi proletaryayı, proletarya da yığınları peşlerinden çekip götüremezler.»⁽²⁸⁾ Sosyalist demokrasinin eylemselliği, toplum üyelerinin inançlı ve bilinçli oluşlarından, işçi sınıfı devletin yaratıcı çalışmasından ileri gelmektedir.

Sosyalist devlet kesintisiz bir yaratıcı süreç içinde gelişir. Objektif sosyal-ekonomik koşulların olgunlaşması, partilerin politik kurumları ve hukuk normlarını yetkinleştirme yönündeki yararlı örgütsel çalışmaları, yasal olarak, proletarya diktatörlüğü devletin, yine işçi sınıfı öncülüğünde, emekçilerin sosyalist genel halk devletine dönüşmesine yol açar. Sovyetler Birliği Komünist Partisi, kendi ülkesinin deneyini genelleştirerek, bu sosyalist genel halk devletin teorisini hazırlamış, sınıfsal karakterini ve işlevlerini belirlemiştir. «Genel halk devleti, sosyalist devlet düzeninin, komünist toplumsal yönetim yönünde daha ileri gelişmişidir. Genel halk devleti proletarya diktatörlüğünün dâvasını, komünizm kuruculuğunu sürdürür; uluslararası alanda diğer sosyalist devletlerle güçbirliği yaparak, emperyalizme karşı sınıf mücadelesi yürütür.»⁽²⁹⁾

Proletarya diktatörlüğü devleti ile emekçilerin genel halk devleti, aynı tarihsel tipten, yani sosyalist tipten bir devlet düzenidir. Genel halk devleti, proletarya diktatörlüğü devletin organik bir devamıdır. Çünkü, sosyalist devletin, daha ilk günlerinden itibaren beliren kendine özgü başlıca özellikleri, gelişkin, olgun sosyalizmde korunur ve daha yüksek bir gelişmeye ulaşır. Bu başlıca özellikler şunlardır: İşçi sınıfının yöneticilik rolü ve komünist partisinin yönetmenliği, işçi sınıfının köylüler ve bütün emekçilerle bağlaşması, sosyalist demokrasi, demokratik santralizm ve proletarya enternasyonalizmi prensipleri, sosyalist yasallık ... Temelini, eskiden olduğu gibi, emekçi temsilcileri şûralarının teşkil ettiği tüm devlet mekanizmasının oluşması, örgütlenmesi ve çalışması, bu saydığımız özelliklerin varlığına bağlıdır. Genel halk devletin, artık, sömürücü sınıfların direnişini kırmak gibi bir işlevi yoktur. Zira memlekette bu sınıfların varlığına çoktan son verilmiştir. Fakat yine de sınıfsal politik örgüt niteliği taşır. Bu örgüt, komünist toplumu kurma ödevlerini yerine getirirken, işçi sınıfının ve bu sınıfın sosyal-politik mevzilerindeki bütün emekçilerin men-

⁽²⁸⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 45, s. 112.

⁽²⁹⁾ «Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin 50. yıldönümü», M., 1967, s. 60.

faatlerini ve iradesini dile getirir. Emekçilerin genel halk devleti yeni bir tarihsel topluluk olan Sovyet halkının örgütüdür. Sovyet genel halk devleti, sınıfsallıkla şartlı rolünü, bütün anti-emperyalist güçlerin dayanağı olma rolünü sürdürür ve geliştirir.

Marksist-Leninist öğretinin özü olan proletarya diktatörlüğü fikrinin tarihçesi üzerindeki inceleme, bu bilimsel kavramın büyük bir dinamizme sahip olduğu inancını güçlendirmektedir. Bu fikir, tarihin gelişmesi boyunca, yığınların somut devrimci tecrübesine ve sosyalist devletin gelişmesine bağlı olarak, durmadan, yeni yeni teorik tanımlamalarla zenginleşmekte, bilinmedik yanları açıklığa kavuşmaktadır. K. Marks, F. Engels ve V. İ. Lenin tarafından temellendirilen ilkesel yargılar gereğince, gerçekleştirilen sosyalizmin tecrübesi gereğince, uluslararası komünist ve işçi hareketinin yeni ödevlerine bağlı olarak, proletarya diktatörlüğü fikri gelişmektedir ve gelişmeye devam edecektir.

tarzlarının eşliğindeki bilimsel-teknik devrim, dünya çapında üretim güçleri gelişmesinin hızlanmasına yardım ediyor ve bu da doğal çevreyi koruma, biyolojik denge problemini gitgide daha güncel hale getiriyor. Bilimsel-teknik devrim askersel alanda büyük değişikliklere, yıkım gücü bakımından eşi görülmedik silâhlar yapılmasına yol açmış, böylelikle de yeni bir dünya harbini önleme sorununu bütün insanlığı ilgilendiren olağanüstü önemli bir sorun haline getirmiş bulunmaktadır.

Bilimsel-teknik devrimin doğurduğu olanaklar ile tehlikeler arasındaki çelişkiler, iki sistem arasındaki çelişkiyle örülerek, toplumsal düzenleri ayrı devletlerin karşılıklı ilişkilerine diyalektik bir mücadele ve işbirliği bağdaşımı karakteri veriyor.

İki ayrı sosyal sistem (sosyalist ve kapitalist) arasındaki savaş, bu sistemlerde egemen olan sınıf menfaatlerinin taban tabana zıtlığı yüzünden objektif olarak kaçınılmazdır.

Kapitalist devletlerle ilişkilerini barış içinde yanyana yaşama akağına yöneltmek, yani uluslararası alanda sınıf savaşına, fikirlerin kabul ettirilmesi, şu veya bu düzenin dışarıdan dayatılması için silâha başvurulmasını önleyici bir biçim vermeye çalışmak sosyalizme özgüdür, ve bu çaba toplum yaşamının başlıca alanlarında barışçı bir yarışma gerektirmektedir.

Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist topluluk ülkeleri, proleter sınıfsal menfaatler ile tüm insanlığa özgü menfaatler arasındaki birliği çıkış noktası yaparak, bütün insanlığı ilgilendiren sorunların çözümünde geniş bir uluslararası işbirliğinin girişimcileri olarak hareket ediyorlar. Bu işbirliği, her şeyden önce, olası sonuçlarıyla tümel felâkete eşit bir nükleer-roket harbini önleme, uluslararası güvenliği sağlama, aynı zamanda gelişme halindeki ülkelerin ekonomik ve teknik geri kalmışlığını giderme, doğal çevre problemini çözme, tehlikeli hastalıkları önleme ve kökünü kazıma, yeni yeni enerji kaynakları bulup işleme, uzaya ve dünya okyanusuna egemen olma vb. yönünde gerçekleştiriliyor.

Toplumsal düzenleri ayrı devletlerin işbirliği, ekonomik ve bilimsel-teknik alanda geliyor. Sosyalist ülkeler bu işbirliğini uygularken dünya ekonomik gelişmesine ilişkin çıkarların uluslararası işbölümünü daha fazla artırmayı gerektirdiği ve tüm dünya ekonomi sistemiyle bağlı olduğu gerçeğini kılavuz ediniyorlar. Daha 1920 yılında, V. İ. Lenin, «Rusya 'bütün dünya açısından' uluslararası ekonominin 'canlandırılmasını öneriyor'» diyordu. ⁽³⁾

Kapitalizmin istikrarsızlığının artması

Çağdaş kapitalizm gelişme yetenek ve etmenlerini yitirmiş değildir. Tekeller, mevzilerini güçlendirmek için, üretimi geliştirme yeğlilik ve tempo-

⁽³⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 42, s. 70.

larını yükseltmek için, emekçileri daha insafsızca sömürmek ve onlar üzerindeki egemenliklerini pekiştirmek için, bilimsel-teknik ilerlemenin başarılarından, burjuva devletinin genişlemekte olan ekonomik ve politik işlevlerinden, uluslararası işbölümü olanaklarından elden geldiğince yararlanmaya çalışıyorlar. 1948 yılından 1973'e kadar kapitalist dünyanın sonayi üretimi 4,5 defa, uluslararası mal mübadelesi de 5,6 defa arttı. ⁽¹⁾ Bununla birlikte, kapitalizmin ekonomik ve sosyal-politik istikrarsızlığının artması, SBKP XXIV. Kongresinin verdiği yargıyı, yani «kapitalizmin yeni koşullara kendini uydurma çabaları, onu bir toplumsal sistem olarak istikrara kavuşturmuyor; kapitalizmin genel bunalımı derinleşmeye devam ediyor» yargısını doğruluyor. ⁽²⁾

Dünya kapitalist sisteminde bunalım durumlarının tümü, bu sistemin çöküp dağılış sürecini yansıtır. Bunalımların objektif temeli, gelişmesinin bütün aşamalarında kapitalizme özgü olan çelişkilerdir, her şeyden önce üretimin toplumsal karakteri ile bunun sonuçlarını özel kapitalistçe benimseme biçimi arasında, emek ile sermaye arasındaki çelişkidir. Bundan başka, tekeller, tekellerle devlet-tekeller arasındaki çelişkiyle, tekeller ve rekabet gibi karşılıklı çelişki iki kaynak arasındaki savaş gitgide daha çok şiddetleniyor; çağdaş koşullarda tekeller sermaye ile burjuvazinin bütün diğer tabakaları arasında, hem ulusal olarak ayrılan, hem de uluslararası tekeller ile devlet arasındaki çelişkiler (burjuva devleti tekellerle bir tek mekanizmde kaynaşmış gitmekte olsa da) günden güne keskinleşiyor.

Uluslararası işbölümünün, emperyalist entegrasyonun ve uluslararası tekellerin gelişmesi, kapitalist memleketlerin karşılıklı ekonomik bağımlılığını artırıyor. Bu koşullarda, ulusal çerçeveler içinde eskisine kıyasla epeyce daha hızlı gelişmeye başlayan birçok süreç (örneğin enflasyon gibi) artık herşeyi kapsayan bir karakter kazanıyor. Bunun yanı sıra, bu devletlerin iç süreçleri üzerinde, döviz ve enerji bunalımı gibi uluslararası çaptaki olgular da aktif bir etki yapıyor. Son yılların deneyi, bu olguların giderilmesinin ulusal sınırlar içinde başarılamıyacağını ve bunun için kapitalist devletlerin büyük bir kısmının uyumlu eylemlerine gereksinime duyulduğunu gösteriyor. Fakat kendi ulusal ayrılıklarını koruyan emperyalist devletlerin bencil çıkarları buna engel oluyor. Kapitalist sistemin iç ve dış çelişkilerinin birbirine girerek örülmesi, bunların keskinleşmesine yol açıyor ve kapitalizmin genel bunalımının şimdiki aşamasındaki çelişkilere bilhassa yıkıcı ve giderilmesi güç bir karakter veriyor.

Kapitalist memleketlerin ekonomik ve politik hayatında tekellerin rolü güçlenmeye devam ediyor. Sermaye birikimi, sermayenin yoğunlaşması ve

⁽¹⁾ «Statistical Yearbook», 1972, U.N., «Monthly Bulletin of Statistics», May 1974.

⁽²⁾ SBKP XXIV. Kongresi. Moskova, 1972, s. 193.

merkezleşmesi temeli üzerinde tekellerin doğması ve serpilip gelişmesi, bugün de çağdaş kapitalizmin genel kanunudur. Tekeller, bütün yeni kolları kendilerine bağlayarak ve pazar üzerinde büyük bir egemenlik kurarak, halk iktisadiyatında oransızlıkları derinleştiriyorlar. Azami kâr elde etmede sınır tanımayan tekeller, fiyatları ve enflasyonu artırma eğilimlerine hız vermektedirler. Bunlar, emekçilerin yaşama düzeyine karşı hücumu geçiriyor, küçük ve orta burjuvazinin yıkımını hızlandırıyor, böylelikle de kapitalizmin sosyal-politik uzlaşmaz çelişkilerini politik ve ekonomik istikrarsızlığını daha da derinleştiriyorlar.

1960–1970 yıllarında yeni bir güçle yaygınlaşan tekelleşme sürecinde, uluslararası tekellerin (trans-nasyonal ve uluslararası) ölçütlerini ve eylem alanlarını genişletme eğilimi göze çarpıyordu. BMT verilerine göre, en büyük 300 uluslararası tekel, gelişmiş kapitalist memleketlerin, tümüyle gayrisafi ulusal gelir üretiminin % 22'si kadarını ellerinde toplamışlardır. 1972 yılında uluslararası tekellerin yabancı topraklardaki işletmeleri tarafından üretilen sanayi ürünü (370 milyar dolar), dünya kapitalist ihracatı hacmini aştı; Amerikan tekellerinin yurtdışı işletmelerinin sanayi ürünü ABD'nin ihracatının 4 misline ulaştı. ⁽⁶⁾

Çok büyük kaynak ve araçlara, modern teknolojiye ve örgütsel deneye sahip olan ve yeni eylem öbekleri yaratarak buralarda üretimi kısa zamanda geliştirebilen uluslararası tekeller, elverişsiz ekonomik konjonktürün belirlediği yerlerde üretimi azaltıyor ve bununla da ekonomik güçlüklerin artmasına sebep oluyorlar. Mali olanakları spekülâtif maksatlarla bir memleketten ötekine aktarmalar ödeme dengesi istikrarsızlığını artırıyor.

Ekonomik krizler ve üretim hacmi düşüşleri, bütün kapitalist memleketleri saran ve eşi görülmedik ölçüler alan enflasyon, dünya ölçüsündeki sürekli ve ağır döviz bunalımı, son zamanlarda beliren enerji kaynakları krizi, gitgide artan ekoloji krizi ve doğallıkla olağanüstü şiddetli sosyal-politik krizler 1970 yılları kapitalizminin değişmez çizgileridir.

Kapitalist ekonomi, düşüşler ve üretim fazlalığı krizleriyle çevrimsel gelişmesine devam ediyor. Burjuva hükümetlerinin kesintisiz ve sağlam bir ekonomik artış sağlama denemeleri hep başarısızlıkla sonuçlanıyor.

Tekelci kapitalizmin tarihinin en uzun çevrimsel yükseliş safhası 1960 yıllarına rastlıyor. 1950 yıllarına oranla ABD'nin ekonomik yükselişi iki misli hızlandı. Fransa'nın, FAC'nin ve İtalya'nın ekonomileri oransal olarak yüksek tempolarla, Japonya'nın ekonomisi de hepsinden daha hızla geliyordu. Bunda ekonomik yükselişin devlet-tekel eliyle ayarlanması belirli bir rol oynadı. Bu da, burjuva ideologları için, ekonomide «iyi ayarlama» ve «normal» gelişme sağlama, bunalımları giderme metot-

⁽⁶⁾ «Survey of Current Business», January, September, Oktober 1973.

larının bulunduğunu savlama vesilesi oldu. Ne var ki, arkasından gelen olaylar, ne sözümona yükselme politikasının, ne çevrimsel gelişmeye karşı devlet tarafından alınan tedbirlerin, ne de tekeller eliyle pazar ayarlamalarının kapitalizmin ekonomik gelişme istikrarsızlığını giderecek durumda olmadığını yeniden gösterdi. İki yıldan fazla bir zamandır (1969 güzünden 1972 ilkyazına kadar) dünya kapitalist üretimi bir durgunluk içindeydi; bu sistemin çoğu memleketlerinde (ABD, İsveç, İtalya vb.) ya üretim fazlalığı krizleri, ya durgunluklar (Japonya, FAC), ya da ekonomik aktivite düşüşlerinin alıp yürüdüğü görüldü.

1972 ilkyazında kapitalist ekonomi yeniden canlanma safhasına, aynı yılın sonundan itibaren de bütün gelişmiş ülkelerde hemen hemen beraber başlayan çevrimsel yükseliş safhasına girdi. 1973'te gelişmiş kapitalist devletlerin gayrisafi ulusal ürünü % 6,5 arttı. Dünya kapitalist sanayi üretimi genel hacmi % 10,8 (1972'de % 5,9) oranında, ABD'de % 8,8, Japonya'da % 17,4, Ortak Pazar'ın dokuz ülkesinde de % 7,8 yükseliş gösterdi. (7) Başlangıç safhasındaki (1972 dördüncü üçaylığı, 1973 birinci üçaylığı) olağanüstü yüksek tempolar bu yükselişin karakteristik özelliğiydi. Fakat daha 1973 yılı ikinci üçaylığından itibaren, gelişmiş kapitalist memleketlerde toplumsal ürün ve sanayi üretimi artış tempoları yavaşlamaya başladı. 1974 yılı birinci üçaylığında ise, endüstri malları üretiminde 1973 dördüncü üçaylığına oranla kesin bir düşüş başladığı ve toplumsal ürün artışının hemen hemen durduğu görüldü.

Sermaye ülkelerindeki ekonomik güçlükler, 1973 sonunda ve 1974'ün başında enerji kaynakları yetersizliği ve öncelikle petrolde fiyat artışlarıyla kesin olarak beliren enerji bunalımıyla bir sıraya rastladı ve örölüp gitti.

Enerji bunalımı karmaşık bir komple olgudur. Bu bunalım, tüm toplumsal üretim alanı üzerinde, kişisel tüketim üzerinde, Batı Avrupa, Japonya ve Kuzey Amerika'da yüz milyonlarca kişinin yaşayışı üzerinde dolaysız bir etki yapan en önemli ekonomik alanları sardı. Dolaysız ve uzun süreli sonuçları da, kapitalist devletlerin hem ekonomik, hem politik ilişkiler alanını, bunların iç ve uluslararası hayatı alanını kapladı. Bir yandan da, emperyalistler arasındaki çelişkileri, aynı zamanda gelişmiş kapitalist devletler ile azgelişmiş ülkeler arasındaki çelişkileri sertleştirdi.

Enerji bunalımının temel nedenleri, kapitalist üretim tarzında, bunun dengeli bir gelişme sağlamaktan âciz oluşunda, kendisine özgü uluslararası işbölümünün karakterinde gizleniyor.

1960 yıllarında ABD'de ve özellikle Batı Avrupa ülkelerinde ve Japonya'da, enerji tüketimi artışı, ulusal ham enerji kaynakları üretiminin artış tempolarını bir hayli geride bırakıyordu. Yalnız 1970 yılında insan başına

(7) «Monthly Bulletin of Statistics», May 1974; «Main Economic Indicators», OECD, May 1974.

ham enerji kaynakları tüketimi, bunların ulusal üretimi ölçülerini ABD'de yaklaşık olarak % 11, Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ülkelerinde ortalama 2,4 defa, Japonya'da 6 defa aşıyordu. ⁽⁸⁾ Büyüyen açık, gitgide artırılan petrol ve gaz ithaliyle kapatılmak isteniyordu. Öte yandan, petrol ihraç eden ve OPEC'te birleşmiş olan ülkeler, petrol çıkarım ve sürümü koşullarıyla, dünya kapitalist pazarında petrol fiyatlarının belirlenmesiyle ilgili sorunların çözümünde keyfinin istediği gibi hareket etmesini sınırlandırdıkları Uluslararası Petrol Karteli'ne karşı hücumlarını artırıyorlardı. Her iki sürecin (gelişmiş kapitalist memleketlerin gelişme bakımından petrol ithaline bağımlılığının artması ve Uluslararası Petrol Karteli'nin «mutlak egemenlik»ine son verilmesi süreçlerinin) aynı zamana rastlaması kapitalist dünyada enerji bunalımının başlangıcını belirledi. Bu durumu, Arap ülkelerinin yürütmek zorunda kaldıkları «petrol savaşı» da etkiledi. Ama uluslararası petrol tekellerinin fiyatları yükseltmek ve kazançlarını artırmak maksadıyla petrol stoklarını gizlemeye kalkışmaları, alıp yürüyen bunalımı çok daha fazla keskinleştirdi.

Çağdaş devlet-tekel kapitalizminin çelişkileri, günden güne şiddetlenen enflasyon, fiyatların ve hele tüketim malları fiyatlarının durmadan artması koşullarında daha başka bir güçle beliriyor. Evvelce enflasyon yalnızca harp ve harp sonrası yıkım dönemlerinde özellikle geniş ölçüler alıyordu. Son zamanlarda enflasyonist fiyat artışları, bunalımlar da dahil, çevrimin bütün aşamalarında körükleniyor.

1970 yılı kapitalizmi, enflasyonun nedenlerinin ve sonuçlarının komple karakterini en büyük açıklıkla ortaya çıkarıyor. Enflasyonu, tedavül alanından ziyade, öncelikle toplumsal üretim alanında tabanı oluşturan etkenler harekete getiriyor. Fiyatlar ve parasal tedavül mekanizmasındaki bütün değişmelerin derin ve en genel temeli, devlet-tekel kapitalizminin gelişmesi ve bu kapitalizme eşlik eden tekeller ve rekabet arasındaki uzlaşmaz zıtlığın keskinleşmesidir. Fiyatların durmadan yükseliş hareketini doğuran ekonomik süreçler bu temel üzerinde gelişiyor. Fiyatların artış eğilimleri, devletçe alınan ve ekonomik yükselişi teşvik etmeyi amaçlayan tedbirler yüzünden, bütçe giderlerinin alabildiğine artması ve silâhlanma yarışı yüzünden güçleniyor. Enflasyonist fiyat yükselişleri ve bunun yanı sıra, durgunluk veya üretimde düşüş dönemlerinde bile işsizliğin ve enflasyonun artışı, çağdaş kapitalizmin süregelen hastalığı halini alıyor.

Tekellerin övgücülerini enflasyon suçunu gelişmiş kapitalist memleketler işçi sınıfına, azgelişmiş ülkeler hükümetlerine yüklemeye çalışıyorlar. Oysa, gerçekte, «kusurlu çarklar»ı tekellerin politikası harekete getiriyor. Netekim, enerji bunalımının etkenlerinden biri, sakat fiyat sistemiydi ve bu sistemi dünya pazarında birkaç emperyalist devlet sürdürüyorlardı.

⁽⁸⁾ «Dünya ekonomisi ve uluslararası ilişkiler», M. sayı 2. 1974, s. 66.

1970 yıllarında enflasyonun gelişmesi, burjuva hükümetlerinin anti-enflasyonist politikalarının başarısızlığa uğradığını gösterdi. Yalnız 1973 yılında, gelişmiş kapitalist memleketlerde hayat pahalılığı ortalama % 10 arttı. Bunun yanı sıra, işçilerin reel iş ücretleri Birleşik Amerikada % 4, İngilterede % 4,6 vb. azaldı ⁽⁹⁾. Enflasyon, ulusal gelirin tekeller yararına yeniden bölüşülmesinde başlıca araç oldu.

Çağdaş kapitalizmin politik-ekonomik sistemine en ağır darbeleri şiddetli döviz bunalımı patlamaları indiriyor. Bu patlamalar da, ulusal döviz değer fiyatlarının tekyanlı olarak değiştirilmesinde (devalüasyon ve revallüasyonlar), döviz borsaları paniğinde, dolardan ve diğer dövizlerden kaçmalarda beliriyor. Döviz bunalımı Bretton-Wood sisteminin sürekli yıprama sürecinin bir sonucuydu. Bu sistemin iki ana aksiyomu (beliti) (Amerika dolarının dünya parası olarak tanınması ve sabit eşdeğer ve döviz fiyatları prensipi) zamanın sınamasına dayanamadı. Birleşik Amerikanın dünya ekonomisinde İkinci Dünya Harbi sonunda ve harpten hemen sonra almış olduğu mevzileri yitirmesiyle, ödeme dengesi bunalımının gelişmesiyle, kapitalist memleketler döviz pazarlarının dolara doymuşluğuyla ve Amerikan dövizine güvenin sarsılmasıyla, dolar, artık eskisi gibi dünya parası işlevi görme olanağını kaybediyordu.

Dünya kapitalist döviz bunalımının patlamaları, devlet-tekel eliyle ayarlayanın (gerek ulusal, gerekse uluslararası çapta), özel kapitalist para pazarı âfetiyle başa çıkmaktan âciz olduğunu ortaya koydu. Döviz sistemini yeni koşullara uyarlama kaçınılmazlığı, bunalımlar yoluyla, uluslararası hesap ve plânlar alanını kapitalizmin istikrarsızlık kaynaklarından biri ve en keskin emperyalistlerarası çelişkiler alanı haline getiriyor.

Burjuvazinin döviz alanındaki şimdiki stratejisinin özlüğü, devlet-tekel tedbirleri temeli üzerinde, gelişmiş kapitalist devletlerin dış ticaret ve döviz-finans politikalarının koordinasyonunu sağlama denemeleridir. Bununla, ulusal çerçeveler halinde ayrılmış emperyalizmleri, uluslararası sermayenin global sınıfsal çıkarlarını gerçekleştirme adına, birleştirme hedefi güdülmektedir. Fakat kapitalist memleketlerin ekonomik ve politik gelişme kararsızlığının artması ve üretimin toplumsal karakteri ile kapitalistçe benimseme biçimi arasındaki çelişkilerin sertleşmesi bu denemeleri başarısızlığa uğratmakta ve döviz sisteminde keşmekeşi artırmaktadır.

Ekoloji krizi kapitalizmin ekonomik gelişme karakteri üzerinde gitgide daha güçlü bir etki yapıyor. Doğal çevrenin kirlenmesi, bazı doğal kaynakların yetersizlik veya eksikliği bir ekonomik yükseliş sınırlayıcısı rolü oynamaya başlıyor. Ve bu durumda, tüm insanlık tarihinde ilk defa olarak, yenilenir bilinen kaynakların (su, hava, arazi) bulluk ve yeterliliği

⁽⁹⁾ «Business Conditions Digest», March 1974; «Department of Employment Gazette», London, March 1974.

sorununda şüpheler doğuyor. Japonya'da, FAC'de ve diğer birçok memlekette, biyosfer durumu tehlikeli bir düzeye ulaştı. Tekellerin doğal çevre konusundaki umursuz ve hoyrat davranışlarına karşı yükselen toplumsal protestonun gücü, anti-monopolist mücadelede bir cephe daha doğması perspektifini reel hale getirdi.

Ekoloji kriziyle ilgili olarak, sanayice gelişkin kapitalist memleketlerde devlet-tekel ayarlamasında yeni bir yön, yani doğal çevreyi canlandırma ve savunma tedbirleri yönü oluşmaya başladı. Tekeller, bu tedbirlerle yeni sürüm pazarları ve yeni ekonomik yükseliş etmenleri elde edeceklerini ümit ediyorlar.

Kapitalizmin genel bunalımının gelişmesindeki nitel değişme, kapitalist sistemin politik istikrarsızlığının artmasında yoğun ifadesini buluyor.

Gelişmiş kapitalist memleketlerde 1970 yıllarında sıklaşan ve şiddetlenen sosyal-politik bunalımlar temeli üzerinde iki olgunun yer aldığına tanık oluyoruz. Birincisi, işçi sınıfının savaştan aktifliğinin artması (ki bir yandan devlet-tekel mekanizmasının yeni koşullara kendini uyarlama metotlarının tutarsızlığını, öte yandan çağdaş burjuva toplumu politik sisteminin «sosyal barış» sağlamaktan âciz olduğunu gösteriyor); ikincisi, başlıca kapitalist devletlerin yönetici çevrelerinde kendileri için gitgide daha karmaşık bir hal alan sosyal durumdan çıkış çaresi aramakla ilgili mücadelelerin şiddetlenmesidir.

1970 yılları proletaryanın sınıf savaşı cephesine eş görülmek bir yükseliş ve genişlik getirdi. Özellikle Fransa, İtalya, Japonya, İspanya, İngiltere, FAC ve diğer birçok Batı Avrupa memleketinde işçi sınıfı hayli yüksek bir aktiflik gösterdi. Batı Avrupa memleketlerinde ve Japonya'da işçi sınıfının gitgide artan savaştan potansiyeli, ekonomik savaş süreci içinde yalnız tek tek kapitalistlere veya tekellere karşı değil, aynı zamanda bu savaşa politik bir doğrultu vererek, tüm devlet-tekel kapitalizmi sistemine karşı yöneltiliyor.

Gelişmiş kapitalist memleketlerde, işçi sınıfı, uluslararası çapta güçlerini birleştirerek sermaye entegrasyonuna karşı koyuyor. Bu hususta, Batı Avrupa işçi sınıfının çeşitli ulusal kollarının çabalarını uluslararası tekellere ve emperyalist entegrasyonun olumsuz yanlarına karşı savaşta birleştirme ve uyumlaştırma tedbirleri büyük bir önem kazanıyor. Batı Avrupa komünist partilerinin konferansları ve bu cümleden olarak 1974 Ocak ayında yapılan Brüksel Konferansı, bütün Avrupa sendika merkezleri temsilcilerinin toplantısı ve Avrupa sendikalarının işbirliğini sağlama yolundaki diğer reel adımlar, uluslararası tekellerin çeşitli memleketlerdeki işletmelerinde yürütülen grev mücadelesinin uyumlaştırılması gibi olguların hepsi gelişmiş kapitalist memleketler işçilerinin enternasyonal işbirliğinin güçlenmekte olduğunu gösteriyor.

Tekellerin ezgisinin artması, ekonomik güçlükler ve burjuva devletlerinin işçi düşmanı politikaları dolayısıyla hoşnutsuzluğun ve yığınların mücadelesinin şiddetlenmesi, çetin politik bunalımlara gebe bir tehlike yaratıyor. Bu durum, yeryüzünde bugünkü sınıf güçleri oranı koşullarında sermaye için bir hayli tehlikelidir. Yönetici burjuvazinin ekonomik istikrarsızlığın büyümesi yüzünden sertleşen çelişkileri, meydana gelen politik gerilimi giderme yolları konusundaki görüş ayrılıkları dolayısıyla da gitgide keskinleşiyor. Egemen sınıfın sağ kanadı, çıkış çaresini, daha katı davranış yolunda, sendikaları «dizginleme», devrimci güçlerle uğraşma ve yürütme gücünü (hükümeti) daha da takviye yolunda arıyor. Egemen sınıfın diğer bölümü daha geniş bir sosyal manevra yanlısı görünüyor. Bu iki eğilim, çoğu kere (istikrarsızlığı «bir vuruşta» gidermek isteyen anti-demokratik çözüm taraftarlarını teşvik edici bir sallantılı denge durumu yaratarak), güç bakımından eşitleniyor. Komünist ve işçi partilerinin 1969 yılında yaptıkları Uluslararası Danışma Toplantısı'nın işaret etmiş olduğu sağ tehlike güçleniyor. İtalya'da ve İngiltere'de neo-faşizmin giriştiği aksiyonlar, FAC'de intikamcı kuvvetlerin canlanmakta olmaları, güçlenmekte olduklarından söz ettiğimiz sağ tehlikenin açık işaretleridir. Şili'deki feci olaylar, Bolivya ve Uruguay'daki hükümet darbeleri faşist tehlikenin gerçekliğini kanıtlayan olaylardır.

Bütün bunlar, komünistlerin kanısınca, işçi hareketine yeni bir sorumluluk yüklüyor. Yalnızca yönetici sınıfın aşırı-sağ gruplarının plânlarını suya düşürmek değil, egemen burjuvazinin daha ılımlı ve liberal kollarının sosyal manevrasının getirebileceği kazanımları emekçilerin yararına kullanmak da bu hareketin eylemlerine bağlıdır. Bununla ilgili olarak, işçi sınıfının yürüttüğü savaşın başarısı bakımından, bu sınıfın örgütlerinin sosyal-ekonomik gelişme perspektiflerini değerlendirmede yapıcı yaklaşımı, sol güçler tarafından tekellerin ve burjuva kampındaki en sağcı kuvvetlerin eylemine karşı konulmak üzere alternatif olabilecek demokratik programlar hazırlanması özel bir önem kazanıyor.

Çağdaş koşullarda işçi sınıfının bağlaşıkları probleminin gitgide büyüyen bir önemi vardır. Kapitalist memleketler komünist ve işçi partileri, son yıllarda, bütün demokratik güçler arasında işbirliğini geliştirmek üzere birçok önemli politik girişimde bulundular. Bu memleketlerin bazılarında sol güçlerin bağlaşımları gerçekleşti, diğer bazılarında böyle bir bağlaşıma sağlanması için reel perspektifler belirdi. Kardeş partilerin, sosyalistler ve sosyal-demokratlarla ilişkileri düzeltmek gibi, inanç sahibi geniş yurttaş yığınlarıyla bağlaşıma kurmak gibi, gençlik arasında çalışmak, aydınları işçi hareketinden yana çekmek vb. gibi sorunlara gösterdikleri ilgi artıyor.

1970 yıllarının sosyal-politik olayları, kapitalist memleketlerdeki genel demokratik hareketin, bazı kollarında geçici yenilgilere karşın, biteviye yükselmekte olduğunu gösteriyor. 1974 yılının ilk yarısı sol güçlerin büyük

başarılarıyla geçti. Bu cümleden olarak, Fransada cumhurbaşkanlığı seçimlerinde sol güçler bütün oyların hemen yarısını kazandılar; İtalyadaki referandumda klerikal-faşist blok yenilgiye uğratıldı; İngilterede tutucular yenildi; Portekiz'de demokratik anti-faşist devrim yolunda ilk adımlar atıldı. SBKP MK Genel Sekreteri L. İ. Brejnev, 14 Haziran 1974 günü yaptığı konuşmada şunları söyledi: «Biz, gericiliğin, faşizmin geçici olarak başa geçmeye muvaffak oldukları Şili örneğini biliyoruz. Fakat biz, yarım yüzyıl süren faşist egemenliğinden sonra, halkın geniş tabakalarının menfaatlerini dile getiren demokratik güçlerin iktidara geldikleri Portekiz örneğini de biliyoruz. Ve toplumsal gelişmenin ana doğrultusunda Şili olayları değil, Portekiz olayları yer almaktadır.»⁽¹⁰⁾

Gelişmiş kapitalist memleketlerde işçi sınıfının politik aktifliğinin artması, gitgide büyüyen genel demokratik harekette bu sınıfın oynadığı yöneticilik rolünün daha da yükselmesi, işçi sınıfının gerek tekellere, gerekse burjuva devletine karşı duran ana güç olduğunu ve olmakta devam ettiğini, öte yandan işçi sınıfının rolünü azaltmaya, devlet-tekellere kapitalizmi sistemi içinde entegrasyonuna yönelik oportünist ve revizyonist teorilerin iflâs ettiğini gösteriyor. Bununla birlikte, gelişmiş kapitalist memleketlerde proletaryanın devrimciliğini yitirmiş olduğunu, mücadele merkezinin de artık «dünya şehrinden dünya köyüne» geçmiş bulunduğunu söyleyen Pekin «teorisyenler»inin ileri sürdükleri uydurmaların bütün saçmalığı da bir kez daha apaçık ortaya çıkıyor.

Emperyalistlerarası çelişkiler

Kapitalizmin bütün genel bunalımı boyunca (Birinci Dünya Harbi'nden ve Büyük Ekim Devrimi zaferinden günümüze kadar), bu bunalım ile emperyalistlerarası çelişkiler arasında gayet sıkı bir bağımlılık vardı ve bugün de vardır. Bu çelişkilerin ilk ve en büyük patlamaları (1914–1918) bizzat kapitalizmin genel bunalımının doğuşunda büyük bir rol oynamışken, ikinci patlama (1939–1945) krizin alabildiğine genişlemesine ve derinleşmesine yol açtı.

Dünya sosyalist sisteminin doğuşu ve gelişmesi, yeryüzünde sınıf güçleri oranında köklü değişimlerin oluşması koşullarında, emperyalistlerarası savaş alanında da (bu savaşın temelleri ve her şeyden önce çeşitli memleketler tekellerinin ekonomik çıkarları arasındaki çatışma eskisi gibi kaldığı halde) ciddi değişiklikler oluyordu. Emperyalistlerarası çelişkiler, bugün, başlıca sermaye ülkelerinin çoğunu, çeşitli burjuva devletleri blok ve koalisyonlarını birleştiren askersel-politik bağlaşma mevcut olduğu takdirde, aralarındaki savaş yürütürken dünya sosyalizminin ve bütün

⁽¹⁰⁾ «Pravda», 15 Haziran 1974.

anti-emperyalist güçlerin karşısında kendi ortak cephelerini asla zayıflatmamak için büyük bir dikkat gösterdikleri koşullar içinde yaygınlaşıyor. Bu koşullar altında emperyalist memleketler arasında harpler sorunu yeni bir tarzda ortaya çıkıyor. Eskiden harpler çelişkilerin çözümü için yasal bir araç durumundayken, bugün bu araca başvurulması kapitalizm için gayet tehlikeli olabilecek sonuçlar gizliyor.

Sovyet devletinin kuruluşundan itibaren, emperyalistlerarası çelişkilerde sosyalizm dünyasına karşı davranış biçimiyle bağlı yeni bir alan belirdi. Şimdi gerçekleştirilmekte olan «soğuk harp»ten uluslararası gerginliğin azaltılmasına doğru dönüş koşulları, burjuva çevrelerinin ekonomik ve politik alandaki rekabetinin şiddetlenmesine yardımcı oluyor.

Emperyalistlerarası çelişkilerin daha fazla sertleşmesine, her şeyden önce, kapitalist dünya sisteminde düzensiz gelişme kanununun etkisiyle (ki bu etki bilimsel-teknik devrim koşullarında daha büyük bir kuvvetle kendini hissettiriyor) güçler oranı ve yerleşimindeki değişimler, aynı zamanda tekelleşmenin daha da ilerlemesinden ve devlet-tekel kapitalizminin gelişmesinden doğan ciddi yapısal değişimler yol açıyor.

ABD ile başlıca rakipleri arasındaki mesafenin biraz kısaltılması, güçler oranında meydana gelen değişimlerin karakteristik bir çizgisidir. 1950 yılında Birleşik Amerikanın sanayi üretimi hacmi, Japonya, FAC, Fransa, İngiltere ve İtalyanın toplam üretimini iki defadan fazla aşarken, 1973 yılında bu üstünlük asgariye inmiş bulunuyor. ⁽¹¹⁾

1970 yılları başlarında başlıca üç emperyalist rekabet merkezi meydana geldi; ABD, Batı Avrupa (öncelikle Ortak Pazar ülkeleri kümesi) ve Japonya. Devlet ile tekeller arasında çeşitli tipte karşılıklı ilişkiler, devletin türlü biçimlerde ekonomiye müdahalesi bu üç merkezin her birinde kendine göre özellikler gösterir; her üçü arasında ekonomik hayat koşulları bakımından, iç politik durum bakımından ve sınıfsal çelişkilerin kızışma derecesi ve karakteri bakımından da temelli ayrımlar vardır. Aralarındaki politik ve ekonomik rekabet mücadelesi de gitgide şiddetlenmektedir.

Emperyalistlerarası ilişkilerde V. İ. Lenin'in işaret ettiği üzere «biri bütün emperyalistlerin bağlaşımları kaçınılmaz kılan, diğeri birtakım emperyalistleri ötekilere karşı koyan» ⁽¹²⁾ iki eğilim daimi eylem halindedir. «Birleştirici» eğilim, devrimci güçlerin varlığı karşısında burjuvazinin sınıfsal çıkarlarının birliğinden, «ayırıcı» eğilim de onların kaçınılmaz ekonomik ve politik rekabetinden doğmaktadır. 1940, 50, 60 yılları sonlarında birinci eğilimin kesinlikle ağır bastığı görülüyordu (sonuç olarak NATO kuruldu ve çeşitli kapitalist memleketlerin çoğunu birleştiren bir askersel, politik, ekonomik ilişki ve anlaşmalar sistemi meydana getirildi). 1970 yıl-

⁽¹¹⁾ «The Growth of World Industry 1968 Edition» vol. 1, U.N.; «Monthly Bulletin of Statistics», May 1974.

⁽¹²⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 36, s. 332.

ları ilk yarısında artık ikinci eğilimin ve bunun doğurduğu merkezkaç süreçlerin etkisi ağır basmaya başladı. Çetinleşen ekonomik güçlüklerin etkisiyle hızlanan bu süreçler, yalnız esas emperyalist rekabet merkezleri arasında değil, aynı zamanda entegrasyon kümelerinin kendi içinde de yaygınlaşmaktadır.

Emperyalizm ve kurtuluşlarına kavuşan ülkeler

Asya, Afrika ve Lâtin Amerika ülkelerinin çoğu devlet bağımsızlıklarını elde ettiler. Fakat emperyalizmle, toplumsal ilişkiler kapitalist sistemiyle savaş devam ediyor. Bu savaşın doğrultusu, biçimleri ve sertlik derecesi şu veya bu ülkede raylarına oturmuş olan sosyal-ekonomik gelişme tipine bağlıdır. Devlet bağımsızlığını elde etmeye yönelik ulusal hareketlerin ekonomik ve sosyal kurtuluş mücadelesine yükselmesi, SBKP MK'nin Parti XXIV. Kongresine sunulan hesapverme raporunda belirtildiği üzere, «bir bütün olarak, bir dünya sistemi olarak, kapitalizmin mevzilerine indirilmiş çok güçlü bir darbe» demektir. ⁽¹³⁾

Kapitalizmin genel bunalımının belirişine kadar ve bunun ilk safhası içinde, ulusal kurtuluş hareketi genellikle esaret altındaki ülkelerde kapitalizmin gelişme yolunu temizliyoruz, bugün bu hareket ana hatları, içeriği ve hedefleri bakımından artık burjuva çerçevesini aşmakta, ulusal demokratik devrimler biçimi almakta, birçok ara basamaklar üzerinden sosyalizme doğru geçiş önkoşullarını hazırlamaktadır. Doğaldır ki, bu değişme, anti-kapitalist savaşın alanını genişletmekte, emperyalizm kuvvetlerinin manevra olanaklarını azaltmakta, kurtulan ülkelerin birçoğunun sosyalist doğrultuyu seçmesine elverişli koşulların yaratılmasına yardım etmektedir.

Halkların ulusal kurtuluş savaşının coşkun yükselişi koşullarında, tekelci burjuvazi yeni-sömürgecilik strateji ve politikasına günden güne artan bir önem veriyor. Yeni-sömürgeciliğin amacı, kurtuluşlarına kavuşmuş ülkelerin gelişmesini, bu ülkeleri sömürme olanaklarını korumak düşüncesiyle, kapitalist akağa doğru yöneltmektir. Tekellerin stratejisindeki yenilik, az gelişmiş ülkeleri birer tarım ülkesi olmaktan çıkararak yüksek gelişimli kapitalist devletlerin bir çeşit «endüstriyel-hammaddesel» eklentisi haline getirmek, dünya kapitalist üretiminin «sipariş atelyeleri»ne döndürmektir. Emperyalizm güçlerine, bu yenilenen egemenlik sistemini takviye için bir de yeni sosyal dayanak gereklidir. Gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda ulusal burjuvazi zayıftır. Yeni-sömürgeciler, bunun içindir ki, bürokratik burjuvazi gibi, ordu mensupları ve askersel-teknokratik elit gibi güçlere belbağlıyor, diktatörce metotlar, daha gelişkin ülkelerde de (Brezilya'daki gibi) faşist metotlar uygulamaya çalışıyorlar. Ne var ki, rejimlerin faşist-

⁽¹³⁾ SBKP XXIV. Kongresi. M. S. 19–20.

leşmesi, demokratik muhalefetin alabildiğine şiddetlenip güçlenmesi olanağını gizlemektedir.

İlkesel değişimler, çağdaş emperyalizm için, gelişmekte olan ülkelerle ilişkilerinin çok önemli bir alanında, yani ekonomik alanda oluşuyor. Dünya kapitalist ekonomisinin, egemenlik ve bağımlılık temeli üzerinde, zayıf ülkelerin güçlülere sömürülmesi temeli üzerinde, bağlayıcı koşulları içeren eşitsiz anlaşmalar temeli üzerinde kurulan eski yapısı derin bir bunalım geçiriyor. Gelişme halindeki ülkeler halkları, yabancı sermayenin, uluslararası tekellerin talan politikasına karşı, eşit haklı bir ekonomik ilişkiler sistemi için, her devletin kendi kaynaklarına buyruk olma egemenlik haklarına kayıtsız şartsız saygı gösterilmesi için kesin bir savaş yürütüyorlar.

1960 yılları sonunda ve 1970'lerin başında, emperyalizmin gelişme halindeki ülkelerle ekonomik ilişkilerini oluşturan eski sisteminin temel ilişkileri, bu sistemin, sözü geçen ülkeler halklarının yaşamsal gereksinmelerine uymazlığı apaçık ortaya çıktı. Bu uymazlık, doğal zenginliklerini aramanın geniş ölçüler aldığı koşullarda, gelişmiş kapitalist memleketlerle azgelişmiş ülkeler arasında geçmişte eşi görülmedik dış ticaret ve döviz-finans çatışmalarına yol açtı. Artık (sosyalist devletlerin aktif katılımıyla) başka bir dünya ekonomik ilişkiler sistemi meydana geldi. Bununla birlikte, vaktiyle anlaşmazlık durumları öncelikle gelişme halindeki ülkelerin zararına çözülürken, bugün onların menfaatleri artık emperyalist devletler tarafından küçümsenemez oldu. Bu durum, doğrudan doğruya, yeryüzünde temel sınıfsal güçler oranındaki değişmeyi yansıtıyor. BMT Genel Kurulu'nun hammadde kaynakları ve ekonomik gelişme problemleri konusunda ayrılan özel toplantı dönemi bunu apaçık göstermiş bulunuyor.

Kurtuluşlarına kavuşan ülkelerin ekonomik eşitlik ve bağımsızlığa ulaşma savaşı, gayet keskin iç sosyal çatışmalar ve sınıfsal çarpışmalarla örülüyor. Gericilik kuvvetlerine karşıkoymada devrimci demokratlar gitgide daha aktif bir rol oynuyorlar.

Devrimci demokratların ulusal demokratik devrimlerde yönetici duruma yükselmeleri, kapitalizme karşı olan ve kendi gelişmeleri perspektifi olarak, demokratik devrimleri sosyalist devrimlere yaklaştırma perspektifi olarak sosyalizmi seçmiş bulunan devrimci güçlerin sosyal temelinin önemli derecede genişlediğini gösteriyor. Bu, aynı zamanda, burjuvazinin ve kapitalizmden yana kuvvetlerin zayıflığının, politik itibar krizinin ve bunların azgelişmiş ülkelerde karşılaşılan yaşamsal problemlere çözüm bulma yeteneğinden yoksun olduklarının ifadesidir.

Marksist-Leninist teorinin yaratımlı olarak geliştirilmesi, komünistlerin ortak enternasyonal, devrimci dâvasının önemli bir bölümüdür. Sosyalist ülkeler komünist ve işçi partileri, gelişmiş kapitalist memleketler ve gelişme halindeki ülkeler komünist partileri, çağdaş kapitalizmin, sınıf müca-

delesinin, dünya işçi hareketinin, ulusal kurtuluş savaşının en önemli problemleri üzerinde teorik araştırmalar alanında ciddi çalışmalar yaptılar ve yapıyorlar. Bu çalışmalar, Marksist-Leninist teorinin durmaksızın zenginleşmesine, komünist partilerinin olgunlaşmasına, topluluğuna ve dayanışmasına, bütün devrimci güçlerin savaşının başarısına yardımcı bir katkı oluyor.

Dünya gelişmesinin bugünkü aşaması, devrimci ve ilerici güçlerin yeni ilerlemeler keydetme olanaklarının artması aşamasıdır. Bu aşamanın özelliklerinin esaslı Marksist analizi, birlikte eylem plâformunun daha ileri doğru işlenmesi devrimci hareketin yeni ve büyük başarılarla ulaşmasına yardım edecektir.

*SSCB Bilimler Akademisi'ne bağlı
Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü*

Devrimin öğrettikleri ve geleceği

(Şili'den mektup) (1)

Rene Castillo

Şili Komünist Partisi Yönetim Kurulu üyesi

Şili'de 11 Eylül 1973 günü yapılan askersel faşist darbe ve Cumhurbaşkanı Salvador Allende'nin Halk Birliği hükümetinin devrilmesi bütün ilerici insanlığı derinden derine sarstı. Bütün dünyaya yayılan Şili halkıyla dayanışma kampanyası, uluslararası işçi hareketi tarihinin en parlak enter-nasyonalizm belirtilerinden biridir.

Şüphesiz ki, faşistlerin giriştikleri gaddarlıkta eşi görülmedik baskılar, bu kampanyanın yaygınlaşmasını hızlandırdı. Baskıların sonucunu onbinlerce ölü ve tutuklu, yüzbinlerce kişinin de «kara listeler»e geçirilmesi olarak özetleyebiliriz. Bu durum elbette insanlığın vicdanını sızlatmaktadır. Bütün demokratik anlayışlı insanların sesleri güçlü bir protestoda birleşmektedir.

Şu var ki, dayanışmanın bu yaygınlığı bir yandan da Şili deneyine, 1970 seçimlerinde üstün gelen, kendi hükümetini kuran ve memleket çapında bir silahlı çatışmaya gitmeden iktidar yolunu açmakta olan işçi ve halk hareketinin başarılarına dünya ölçüsünde gösterilen ilgiden ileri gelmektedir.

Uluslararası işçi sınıfı ve sağduyulu milyonlarca insan, Şili'de devrimci sürecin başarılı olmasını içtenlikle istiyorlardı. Şili deneyi elbette mekanik olarak tekrarlanacak bir örnek değildi ve böyle bir örnek olmaması gerekirdi. Buna karşın, Şili deneyi, çağımızda, çeşitli sosyal tabakalarla bağlaşma yeteneğine sahip güçlü bir devrimci hareket, politik yaşamı demokratize edebildiği, demokratik özgürlükleri pekiştirdiği, gericiğin devrimci zaferi engellemek üzere silâha başvurmasına olanak vermiyecek bir güçler dengesi yaratabildiği takdirde, işçi sınıfının ve halkın burjuva devlet sistemi çerçevesinde ve giderek gerici rejimin varlığı koşullarında da kendi iktidarına yol açabileceğini ispatlıyordu.

Şili devrimci süreci özellikle Güney Amerika devrimci ve demokratları arasında geniş yankılar uyandırdı. Ve asıl bundan ötürü de, emperyalizm,

(1) Yazı kurulumuza Şili'den iki mektup geldi. Bunlar, derin gizlilik koşulları içinde özel olarak dergimiz için yazılmış ve uzun bir yol geçerek elimize ulaşmıştır. Bu sayımızda okuyucularımıza mektupların birincisini sunuyoruz. Bu mektupta Halk Birliği'nin yenilgiye uğramasının nedenleri tahlil ediliyor.

bu süreci başarısızlığa uğratmaya, gelişme yolunu kesmeye çalışıyordu. Kuzey Amerikan tekellerinin «arka avlu» belledikleri Lâtin Amerika kesiminde egemenlik kurmak maksadıyla bu kıtaya karşı gitgide genişleyen saldırıları fonu üzerinde, Şili özellikle şiddetli hücumlara hedef oldu. Daha 1970 yılında, Vaşington'da, Şili halkına karşı saldırıyı ayrıntılarıyla plânlaştırmak üzere, Ulusal Güvenlik Konseyi'ne bağlı bir «çalışma grubu» kuruldu.

Emperyalizm, Şili içinde isyan hazırlığını, daha doğrusu Halk Birliği hükümetine karşı hazırlanan çok sayıdaki darbe denemelerini dört elle destekliyordu. Bu desteğin mahiyeti, Halk Birliği'nin devrilmesinden sonra gerici basın tarafından açılan aktif kampanyanın analizi sonucunda açık ortaya çıkmış bulunuyor.

Memleket içinde emperyalizmin ve büyük tekellerin uşağı durumundaki «El Mercurio» gazetesi, boyuna Şili halkının uğradığı yenilginin uluslararası öneminden söz ediyordu. Bu gazete, gericilerin en gizli ve içten isteklerini dile getirerek, ülkemizdeki olayların genel bir karakteri olduğunu, zira Şili'de Marksist devrimci sürecin (her zaman dönüşsüz olduğu halde) geri çevrilebildiğini yazdı. Gazeteye göre, komünizm yenilgiye uğratılmış ... ikinci stratejik doğrultusunda yenilmiş, yani 11 Eylülde Şili'de legal devrim yolu başarısızlığa uğratılmıştı.

İlginç bir kanıt! Mahut «yasallık ve asâyiş» savunucuları, şimdi demokratik kurumları darmadağın etmiş olmalarıyla öğünüyorlar. Memlekette bir kanlı banyo yaratmanın sevinci içindedirler. Yaratıkları facia onlara bir hayli çıkar sağlamaktadır.

Şili'deki olaylar geçici bir yenilgi olsa da ağırdır. Bunun için, gayet doğal olarak, devrimcilerin yanıtlamaları gereken birçok soru ortaya çıkıyor. Hükümet darbesini bertaraf etmek için devrimci yönetim ve halk neler yapmışlardır? Faşist diktatörlük birkaç gün içinde niçin tutunabildi ve bu sırada tamamiyle haklı ve gerekli olan silâhlı direniş neden yeterince güçlü değildi? Halk Birliği'nin yenilgisi, iktidarın silâhlı olmıyan yoldan gidilerek elde edilebileceği tezinin genellikle veya sadece Şili için işlemez olduğu anlamına gelir mi? ... Bunlar sözkonusu soruların ancak bazılarıdır. Bunları yanıtlamak ve gereken açıklamaları yapmak, sadece olup bitenlerin sorumluluğunu üstlenmeye hazır olma değil (ki bu halkımızın ve uluslararası işçi hareketinin önünde devrimcilerin zorunlu yükümdür), aynı zamanda yapılan analize dayanarak, ana hedefe ulaşılmasına, yani faşist diktatörlüğün ortadan kaldırılmasına ve memleketimizde faşizmin bir daha gelmemek üzere kökünün kazınmasına olanak verecek politik hattı hazırlama anlamına gelir.

Doğaldır ki, hiç bir eleştirisel analiz kesin sayılamaz. Zamanla yeni kanıtlar, birçok sorunla ilgili yeni görüşler ortaya çıkacaktır. Bundan ötürü,

devrimci hareket bakımından büyük bir önemi olan tartışmayı sunulan bu materyallerle bitirme çabasında değiliz.

Şili halkının 1970 yılındaki başarısı, sosyal savaşın bütün cephelerindeki yığınsal çarpışmalarda en gergin dönemin tepe noktasıydı. Bu başarı, Şili devriminin karakterini isabetle belirliyen doğru politik hat temeli üzerinde halk hareketinin sınıksız birleşmesi sayesinde elde edilebildi. Başlıca düşmanlar apaçık gösterilmişti. Bunlar emperyalizm, tekeller ve büyük toprak sahipleri oligarşisiydi. Esas darbe de bunlara yöneltilmişti. İşçi sınıfı bir sosyal-politik cephe, yani Halk Birliği'ni yarattı. Doğru olarak çizilen genel politik hat, kritik ve çözümleyici durumlarda, gericiğin plânlarına karşı Halk Birliği'yle beraber savaşmakta olan diğer sosyal tabakalarla işbirliği yapılmasına olanak veriyordu. Bu doğru hat, hükümetin oluşmasına, yani politik iktidarın en dinamik ve en önemli bölümünün elde edilmesine yol açtı. Ve halk hareketi, bu elverişli duruma dayanarak, önceki egemen sınıflarla iktidar mücadelesi vere vere, Şili toplumunda devrimci dönüşümlere girdi.

İşçi sınıfı ve halk tarafından gerçekleştirilen bu dönüşümler, Halk Birliği programıyla, devrimin somut aşamasının karakteri dikkate alınarak saptanmıştı. Her şeyden önce gerikalmışlığın ve yoksulluğun giderilmesi, yabancı hükümrânlığın ve oligarşinin egemenliğine son verilmesi söz konusuydu. Bu ödevlerin yerine getirilmesi en geniş ölçüde bir halk birliği sağlanmasını gerektiriyor ve aynı zamanda Halk Birliği'ne dahil olmayan güçlerle de işbirliğine, ileri harekete yol açıyordu. 1970 yılı sonunda, ŞKP Genel Sekreteri Luis Korvalan memleketin önünde açılmakta olan perspektifleri şöylece belirledi: «Şili devriminin karakteri bakımından, sınıfların ve çeşitli halk tabakalarının menfaatleri bakımından, gericiğin tecrit edilmesi, onun bütün baltalama plânlarının suya düşürülmesi bakımından, yabancı müdahalesine son verilmesi, emperyalist baskıya karşı direniş gösterilmesi ve nihayet hükümete geniş ölçüde örgütlü bir destek gösterilmesi bakımından, bütün bunların başarılabilmesi için, gerçekten yenilmez bir güç haline gelebilecek olan ve gelmesi gereken halkın birliğinin iyice pekiştirilmesine ihtiyaç vardır. Önümüzdeki günlerde çözülmesi gereken ana sorunun budur.»⁽²⁾

Bakır çıkarım ve işleme sanayiinin millileştirilmesi gibi, büyük tekelleri millileştirme temeli üzerinde bir toplumsal mülkiyet sektörü yaratılması, bankaların devlet kurumları haline getirilmesi gibi, toprak reformunun daha canlı yürütülmeye başlanması, gelir dağılımında emekçiler yararına bir sisteme geçilmesi gibi büyük ulaşımlar, konut probleminin, sağlık ve eğitim-öğretim problemlerinin çözümündeki önemli başarılar, bağımsız bir dış politika ve özellikle sendikaları ve Emekçi Sendikaları Birliği'ni (CUT),

(2) L. Korvalan, «Şili halkı iktidarı eline alıyor», «Barış ve Sosyalizm Problemleri» – «Yeni Çağ» dergisi, sayı 12, 1970.

işletmeler idare organlarını, alım-satım ve fiyat kontrol kurullarını vb. güçlendirme yoluyla memleket kaderinin çözülmesine halkın geniş ölçüde katılımı, hepsi birden, Salvador Allende'nin başkanlığındaki hükümetin derinden derine ulusal, halkçı ve devrimci bir karaktere sahip olduğuna tanıklık etmektedir. Uğranılan geçici yenilgiye karşın, bu başarılar, Şili halkı için paha biçilmez bir kalıtım değeri taşımaktadır. Bunlar askersel çiktatörlük tarafından yokedilmiş olsa da, emekçiler ve tüm halk için örnek olmaya ve onları esinlemeye devam edecektir.

Fakat halkın büyük çoğunluğunun emellerine ve menfaatlerine objektif olarak cevap veren bu süreç niçin yenilgiye uğramıştır?

Her şeyden önce, bu süreç, 150 yıldan beri bütün imtiyazlara sahip olan yabancı sermaye ve yerli oligarşi açısından egemenliği ve servetleri ebediyen yitirmek demek olduğu için yenilgiye uğradı. Yabancı sermaye ve yerli oligarşi bu sürece katlanamadılar ve başarısızlığa uğratmak için en büyük cinayetleri de göze alarak ellerinden geleni yaptılar.

Şili'de olayların gidişi, ölüp gitmekte olan sınıfların ellerindeki iktidarı gönüllü olarak terketmedikleri hakkındaki Marksist gerçeği bir kez daha açıkça gösterdi. Bu sınıfların iktidarı gönüllü olarak terketmek şöyle dursun, yitirmemek için diş tırnak tutunmaya çalıştıklarına bu defa da tanık olduk. Bu fikri pekiştirmek üzere diyebiliriz ki, politik iktidarı bir bölümünün silâhsız savaş yoluyla işçi sınıfı ve halk tarafından elde edilmesi hiç bir şeyi değiştirmiyor. Bununla ilgili olarak, yenilgiye uğratılan gericilerin eylemleri hakkında Lenin'in söylediklerini iyice hatırlamamız gerekiyor. Lenin şöyle diyordu:

«Sömürücüler fiilen nice büyük üstünlüklerini kaçınılmaz olarak uzun süre korurlar. Öyle ki, para, ... bir miktar ve çoğu kez önemli derecede taşınır mal onlarda kalır; örgüt, yönetim ilişkisi ve alışkanlıkları, idare «sır»larına ilişkin bütün bilgi (âdet, görenek, araç ve olanaklar), ... askerlik sanatında kıyas kabul etmeyecek kadar büyük tecrübe (ki bu çok önemlidir), ... onlarda kalır. Sömürücülerin uluslararası ilişkileri de büyüktür. Ve ilk ciddi yenilgiden sonra, devirilmeyi beklemedikleri, buna inanmadıkları ve akıllarından bile geçirmedikleri halde devirilen sömürücüler, ellerinden kaçırdıkları «cennet»i geri almak üzere, on kat daha büyük bir enerjiyle, azgın bir hırsıyla, yüz kat daha güçlü bir nefretle savaşa atılırlar...»⁽³⁾

Bu sözler bizim memleketimiz için de geçerlidir. Ve bizim koşullarımızda, gericilerin, devlet cihazında, parlâmentoda, yargı organlarında, yığinsal enformasyon araçları sisteminde güçlü mevziler almaları olayı durumu daha da karmaşık hale getirmiştir.

(3) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 37, s. 263–264.

Gericilik bütün bunlardan yararlanarak, Halk Birliği hükümetine karşı bir ölüm kalım savaşına girdi. Bu yolda kullandığı çeşitli araçlar, halkımız için, umarız ki başka halklar için de, ibret vericidir. Bunu birkaç örnekle açıklayacağız.

Gericilik, halk güçlerine, özellikle komünistlere ve sosyalistlere karşı özgürlük ve demokrasi bayrağına bürünerek savaşıyor. Ne var ki, sınıf savaşının şiddetlenmesiyle, gericiler, kendi çıkarlarına ters düştükçe, bütün demokrasi biçimlerini çiğniyorlar. Bu demokratik biçimler, halkın memleket yönetimini ele almasına veya politik iktidarın bir bölümünü eline geçirmesine olanak verecek olursa, o pek ünlü demokrasi savunucuları tarafından hemen birer amansız saldırı hedefi haline getiriliyor. Burjuvazi iktidarda bulundukça, «prensip itibarıyla» terörcü ve kıyıcılığı yerip suçluyor, ama belirli bir anda bunları kendi resmi politikası haline getirmekte de zerrece tereddüt etmiyor.

Şili tecrübesi, demokratik kurumları yalnız işçi sınıfının ve halkın koruyup geliştirebilecek durumda olduğunu inandırıcı biçimde gösterdi. Çağımızda yalnız devrimci süreçler ve sosyalizme doğru ilerleyiş politik demokrasinin reel garantisi olabilir. Demokrasi için mücadele, sosyalist gelişme uğrundaki mücadeleyle sınıksız bağlıdır.

İktidar silâhsız, barışçı yoldan elde edildiği zaman, yönetici sınıflar, devrime karşı giriştikleri savaşta elbette «yasallık»tan güç alırlar. Fakat bu «yasallık» bir yandan da devrimci iktidarı toplumsal tabakaların önemli bir bölümünün gözündeki kanuna uygun hale getirir, devrimci dönüşümlere ve kuvvet birikimine belirli ölçüde yardım eden bir etken olur. Geçiş aşaması sözkonusu olduğu için de daha önceki devlet kurumları geçici olarak korunur. Şu var ki, eski düzenden kalan demokratik kurumların içeriğinin sınıfsal olduğunu ve demokrasiyi geliştirmenin devletin sınıfsal niteliğini değiştirme mücadelesiyle kaçınılmaz olarak bağlı bulunduğunu devrimci hareketin gözden kaçırmaması gerekir. Devrimci gelişmenin temel garantisi de budur. Düşman bu gibi bir durumdan yarar sağlamaya, artık kendi sınıfsal egemenliğini korumaya yardımcı olmıyan kurumları ortadan kaldırmak üzere, etkisini korumakta olduğu devlet yönetimi halkalarından yararlanmaya çalışmaktadır. Bu hususta, hükümetimiz, demokratik özgürlükleri kötüye kullanan gericilerin faşist hükümet darbesiyle her türlü demokrasiyi yoketmeye elverişli koşullar yaratmalarına olanak veren birçok hata yaptı. Idealist hürriyet anlayışı, problemlerin çözümüne sınıf savaşından kopuk olarak yaklaşım olumsuz bir rol oynadı. Bu gibi görüşler faşistlerin çıkışlarına katlanmalarda beliriyor ve onların eylemine yardımcı oluyordu.

Burjuva devlet düzeni çerçevesinde politik iktidarın bir bölümünü ele geçirmekle ilgili mücadele koşullarında, ideolojik mücadele özellikle büyük bir önem kazanıyor. Zamanını yaşamış sınıfların fikirleri yığınları

etkiliyor ve giderek daha da kötüsü, onlar arasında ağır basıyor. Bundan başka, gericiler, bu fikirleri yayma araçlarını (basın, radyo, televizyon, sinema, okul) ellerinde bulunduruyorlar. Bütün bunlar burjuva restorasyonunun (yeniden iktidara gelme) güçlü silâhıdır. Halk güçleri, başarıya ulaşabilmek için, düşmanı bu alanda da yenilgiye uğratabilmelidirler. Biz, gerici güçlerin elindeki yığınsal enformasyon araçları ile ilerici güçlerin elindekiler arasındaki oransızlığı gideremedik. Üstelik sahip olduğumuz olanakları da yeterince kullanamadık. Düşman ise, geniş tabakaları aldatmasına yardım eden bir yalan ve iftira kampanyasına girişti.

İşçi sınıfının ve halkın memlekette yönetimi ele aldıkları andan itibaren, bunların ekonomik alandaki eylemi, uyguladıkları politikanın başarısı için, iktidar mücadelesindeki mevzilerinin güçlenip genişlemesi için çözümleyici bir anlam ve önem kazanıyor.

Politik egemenliği yitiren gericilik, memleketi kargaşaya sürüklemek için her şeyi yapıyor. Şili’de tekalciler ve büyük toprak sahipleri, hiç bir ikircime düşmeden, ekonomik sabotajlara başladılar. Bunu yaparken, memlekete ve giderek kendi çıkarlarına (ki bu çıkarlar onlar için yurt menfaatlerinin üstündedir) verdikleri zarar karşısında da irkilmediler. Onların bütün maksadı hükümete güçlükler çıkarmaktı.

Miras olarak devralınan ekonomik güçlükler (bizde somut olarak hayli yüklü bir dış borç, gerikalmış bir köy ekonomisi ve gelişmemiş bir altyapı), gericiliğin manevraları yüzünden daha da ağırlaşıyor. Devrimci sürecin gelişmesi sonucu olarak, daha önce kapitalist ilişkilerin ve buna göre gelir dağılımının belirlediği mal talebi ve özellikle en zorunlu ihtiyaç maddeleri talebi artıyor ve bunu büyük ölçüde toplumun reel ihtiyaçları gerektiriyor.

Emekçi halkın yaşama koşullarını iyileştirme, üretimi ve emek verimliliğini arttırma, sömürden kurtulan işçi sınıfında bilinçli bir çalışma disiplini yaratma devrimci yönetimin bir an önce gerçekleştirmesi gereken ödevlerdir. Bu ödevlerin yerine getirilmesi, gericiliğin direnişiyle birlikte, boykotun, sabotajın, spekülasyonun ve karaborsanın sebep olduğu zararın giderilmesine ve en önemlisi de yığınların yaşama koşullarının iyileştirilmesine olanak verecektir.

Şili gibi ekonomik bakımdan gerikalmış bir ülkede, bu problemler daha başka bir kesinlikle gündeme giriyor. Biz bu problemleri gerektiği gibi çözemedik. İç ve dış gericilik, memlekette bir kargaşa ve bizim hatalarımızla, zayıflıklarımızla daha da derinleşen bir ekonomik bunalım yaratıldılar.

Bir başka deyişle, gericilik, halk hükümetine karşı bütün kozlarını oynadı, elindeki bütün araçları kullandı. Sınıf savaşının, ekonomik mevziler

elde etmeyi amaçlayan amansız çarpışmanın bütün cephelerinde, birbirinin karşısında yer alan iki iktidar merkezinin varlığı apaçık ortadaydı.

Halkın üstün gelmesini sağlamak için, işçi sınıfının devrimci aktivitesinin yükseltilmesi ve aynı zamanda diğer güçlerle bağlaşıp eylem yeteneğinin geliştirilmesi gerekiyordu. Her politik konjonktürde en başta gelen sorunun, yani başlıca düşmanların tecrit edilmesine olanak verecek ezici halk çoğunluğunu kazanma sorununun başarıyla çözümü şarttır. Devrimci sürecin gelişmesi boyunca biriktirilen tecrübe, elde edilen nice zaferin tecrübesi bunu gösteriyor.

Şili'de 1970 yılında elde edilen başarıyı sadece bir seçim zaferi olarak anlamak ve açıklamak doğru olmaz. Halk Birliği gerçekte oyların %'o 36,3'ünü kazandı. Bu sonuç, işçi sınıfının ve halkın politik hayata geniş ölçüde katılımına engel olan burjuva demokrasisinin sınırlı niteliği gözönüne alınır, şüphesiz, Halk Birliği'nin en büyük toplumsal güç olduğu anlamına geliyordu. Ama aynı zamanda nispi çoğunluk sözkonusuydu.

Halkın zaferinin pekişmesi ve en çok oy alan S. Allende'nin cumhurbaşkanlığı görevine gelmesi, 1970 yılı Eylül ve Ekim aylarındaki yeni ve çok çetin yığınsal savaşların sonucuydu. Halk Birliği, memleketin demokratik geleneklerine dayanarak ve çeşitli burjuva zümreleri arasındaki çelişkilerden yararlanarak, diğer demokratik akımlarla ve hele hristiyan-demokratlarla eylembirliği yapabildi. Bu savaşlarda, halk hareketi, güçler oranını devrimden yana değiştirmeye, halk çoğunluğunu ana düşmanların manevralarına karşı sınıksız birleştirip mücadeleye yöneltmeye muvafak oldu. Ve aynı yılın 22 Ekimindeki hükümet darbesi denemeleri böylece suya düşürüldü. Bu deneme sonucunda, gerici komplocular, ordu komutanı general Şnayer'di öldürdüler.

Böylelikle, 1970 başarısı, halk çoğunluğunun büyük zaferi oldu. Bu da, yalnız (her işçi ve halk hareketinin karakteristik çizgisi olarak) Halk Birliğinin bu çoğunluğu temsil etmesinden ve menfaatlerini savunmasından değil, aynı zamanda bu çoğunluğun somut politik durumlarda halk hareketinin amaçlarıyla her bakımdan özdeşleşmesinden ve bu amaçların gerçekleştirilmesine yardım etmesinden ileri geliyordu. Eğer bu koşul korunmasaydı, sözkonusu zafer elde edilemezdi.

Şili devriminin zaferini sağlamak üzere halk çoğunluğunu kazanmak, en geniş toplumsal tabakaları işçi sınıfı etrafında sınıksız toplayıp birleştirmek demekti. İşçi-köylü bağlaşması her devrimci süreçte çözümleyici rolü oynamıştır ve oynamaya devam etmektedir. Ne var ki, Şili'de toprak reformunun hızlandırılması bu bakımdan hayli önemli başarılarla yol açmış olsa bile, iktidar mücadelesi koşullarında bu bağlaşmanın sağlamlık derecesi yeterli değildi (Şili sınıf mücadelesi tarihinde bu bağlaşma her zaman zayıftı).

Memleketimiz koşullarında geniş orta tabakaların da işçi sınıfının etrafında birleştirilmesi, tekeli olmıyan burjuvazi, hele orta ve küçük burjuvazi zümrelerinin şu veya bu biçimde buna celbedilmeleri gerekiyordu. Ve biz, bu tabakalarla veya bunların çoğunluğuyla birliğe ulaşmayı, onları somut şiarlar veya eylemler temeli üzerinde birleştirmeyi başarabildikçe, daima kesin devrimci zaferler kazanmışızdır. Bu zaferlerin birincisi, Halk Birliği hükümetinin işbaşına gelmesi olmuştur.

Halk hareketinde, daha o zaman, hareketin doğru olarak yönetimini engelliyen, sonunda da 11 Eylül 1973 yenilgisinin belirleyici etkeni olan çelişkili görüşler vardı.

Halk Birliği'ni oluşturan partilerin ve hareketlerin tümü şu kanıda birleşiyorlar: Yenilginin en önemli nedenlerinden biri, devrimci sürecin, ilkel bir politika yürütme, «sol» ve sağ oportünist sapınçlar tehlikesinden kaçınabilme yeteneğine sahip tek yönetimden yoksunluğudur. Bu konuda, sosyalistlerle komünistler arasında sağlam birlik çözümleyici bir önem taşıyor ve bu birlik işçi sınıfının, bir bütün olarak da politik cephenin yekpâre topluluğunun garantisidir.

Şili'de sosyalistlerle komünistler artık yirmi yıldır birlik halinde hareket etmektedirler. Halk Birliği'nin iktidarda bulunduğu üç yıl boyunca da durmadan perçinlenen bu birlik, bugüne kadar korunabilmiş ve daha da güçlenmiştir. Fakat bu yolda güçlüklerle karşılaşıldığı ve aksamalar olduğu da apaçık bir gerçektir. Ve bu aksamalar, Halk Birliği'nin iktidara gelmesinden önce bütün hareket için ciddi zararlar doğurmadan giderilebilirken, halkın üstün gelmesinden sonra alevlenen sınıf mücadelesi içinde artık daha büyük bir güçle belirmeye, ciddi sarsıntılara dönüşmeye başlıyordu. Çünkü ödev ve yükümlerimiz artmıştı, ve düşman da anlaşmazlıklarımızı alabildiğine sömürüyordu.

Birliğimizin yeterince sağlam olmamasında bizim de sorumluluğumuz vardır. Biz kusurlarımızı, yetersizliklerimizi, saflarımızı kemiren ve özellikle alt örgütlerde kendini gösteren sektörlik illetini gizlemiyoruz. Bu durum, problemlerin kardeşçe görüşülmesine ve birçok sorun üzerinde anlaşmaya varılmasına engel oluyordu. Partimizin sınıfsal karakteri, daha iyi örgütsel olanakları, fikirlerimize itiraz edenlerin sektörlik belirtileriyle karşılaştığımız hallerde, bize daha büyük bir sorumluluk yüklüyor.

Şili Komünist Partisi işçi sınıfının partisidir. Fakat proletaryanın ve tüm halkın yönetmenliğini yükümlenen politik öncünün eylemi, öncülük rolünü gerçekleştirme biçimleri, emekçiler arasında önemli mevziler alan Sosyalist Partisi'yle yapacağımız işbirliğiyle de sımsıkı bağlıdır. Genel yönelimin doğrusu budur. Proletarya ve küçük burjuva devrimci güçlerinin birliği fikrini genel çizgileriyle dile getiren bu yönelimin doğruluğunu olaylar da ortaya koyuyor. Fakat bu yönelimin, gerekli görüldükçe, işçi sınıfının ilke-

sel görüşlerinin şu veya bu açıklıkla belirtilmesine kapalı olmaması gerekirdi. Biz kendi sınıfsal görüşlerimizi bu yönelimin parti yönetimi düzeyinde açıklıyor, tartışmalar yapıyorduk. Fakat bu iş «aşağıda», halk arasında gerektiği gibi yapılmıyordu. Yapılmış olsaydı, sosyalistlerle komünistler arasında birliğe, tüm devrimci sürece zarar veren küçük burjuva devrimciliğinin yaygınlaşmasına engel olunabilirdi.

Hareketin tek, birleşik yönetimi problemlerinde gerilimin artmasının başlıca etkenlerinden biri, sosyalistlerle komünistler arasında bağlaşma sağlanmasını ve Halk Birliği'ni sürekli biçimde baltalama eylemiydi. Bunu aşırı sol elemanlar yapıyorlardı. Aşırı sollar, açık bir anti-komünist «devrimci kutup» yaratmaya çalışıyorlardı. Bu «kutup», güya bizim partimiz tarafından dayatılan «reformist yönetim»in yerini alarak yönetim merkezi olacaktı. Bu gibi görüşler, Sosyalist Partisi'nin bazı üyeleri arasında da belirli yankılar uyandırıyor.

Küçük burjuva devrimcileri, proleter veya yarıproleter olmiyanların tümünün düşman sayılmasını öneren dogmatik görüşler ileri sürüyorlardı. Bütün burjuvazi, istisnasız olarak, bir tek kavramda, «yönetici sınıf» kavramında birleşiyordu. Şili toplumunda egemenlik rolünü emperyalizmin bağlaşığı olan tekerci ve büyük toprak sahiplerinin oynadığı gerçeği, bu somut gerçek önemsenmiyordu. Bu burjuvazi taş yükünü yalnız proletaryanın sırtına değil, aynı zamanda burjuvazinin belirli tabakalarının, şehir ve köy geniş tabakalarının sırtına yüklüyordu. Bu gibi görüşler, Şili kapitalizminin bağımlı niteliğini, sermaye birikimi olayını hesaba katmıyorlardı ve bugün de katmıyorlar. Oysa bunların her ikisi de emperyalizm devrinin ayırtıcı çizgisiydi ve işçi hareketinin politik hattının tespitinde, gerekli bağlaşıkların ve bağlaşıklık olabileceklerin belirlenmesinde mutlaka gözönünde bulundurulması gereken özel toplumsal ilişkiler doğuruyordu. Aşırı sol görüşler halk hareketine ciddi zararlar verdi.

«Solcu» elemanlar sözünü ettiğimiz bu kriterlere dayanarak hükümetimizde ilkel bir politika yürütüyorlardı. Küçük ve orta işletmelerin sahipleriyle her yerde çatışmalar yaratıyorlardı. Önemlice bir ekonomik değeri olmiyan işletmelere ve taşınmaz mallara el koyuyorlardı. Ara tabakalara karşı hep sekterce davranılıyordu. Bu politikanın sonucu olarak işçi sınıfı yavaş yavaş tecrit durumuna düşüyor ve bu sosyal tabakalar da objektif olarak başlıca ulus düşmanlarının bağlaşıkları haline geliyorlardı. Böylece, iktidar mücadelesinde Halk Birliği için hiç de elverişli olmiyan bir güçler dengesi meydana geliyordu.

Aşırı sol görüşler, politik bakış açısından, her türlü uzlaşma ve bağlaşmaya yavaşmazlık biçiminde belirliyordu. Solcuların Hristiyan-Demokrat Parti hakkındaki yanlış düşünce ve sanıları gayet tipikti. Oysa bu parti, 1973 seçimlerinde oyların $\frac{0}{10}$ 30 kadarını kazanan yığınsal bir örgüttü (bu seçimlere ekonomikman aktif nüfusun $\frac{0}{10}$ 85'i katılmıştı). Hristiyan-

Demokrat Partisinde birçok sınıf temsil ediliyor. Etkisi bir yandan bir kısım proletaryayı ve köylüyü, bir yandan da tekelci burjuvazinin bir bölümünü kapsıyor. Orta tabakalar arasında da güçlü bir durumu var. Bu partiye karşı, sanki gerici bir yığını temsil ediyormuş gibi bir tutum takınıldı. Böyle bir politika, eski cumhurbaşkanı Frey başta olmak üzere, gerici burjuva çevrelerinin arayıp da bulamadıkları bir bahane oldu. Nettekim, bu bahaneye dayanarak, partide birliklerini daha da sağlamlaştırdılar ve üye yığınının Halk Birliği hükümetine karşı körükörüne savaşa geçirdiler. Bu da, Frey'in ve grubunun, yitirdikleri iktidarı hiç olmazsa kısmen geri almak ümidiyle açıktan açığa işbirliği yaptıkları isyancıların işini kolaylaştırdı.

Sekter görüşler, halk hareketinin yurtsever düşünceli ve anayasaya sadık askerlerle bağlaşmasına aşırı solların kesinlikle sirt çevirmelerinde de kendini gösteriyordu. Bu durum, onların mevzilerini zayıflatıyor, faşistlere de subayları etraflarında toplama ve sonunda silâhlı güçler içinde isyancılara karşı her türlü direnişi bloke etme olanağı veriyordu.

Dogmatizm, ideolojik bakış açısından, halk iktidarının kazanımlarını hemen hemen büsbütün küçümsemeye kendini gösteriyordu. Allende hükümeti reformist bir hükümet diye ilân edilmişti. Bu hükümete karşı yığınsal bir mücadeleye açılması sözkonusuydu. Kaba bir ekonomizm ve öykünme bir devrimcilik palavrası karmasının dayatıldığı emekçilerin geri kalmış kısmı da bu mücadeleye çekiliyordu.

Örneğin, eğitim problemine değgin bazı sorunlar da yanlış ele alınıyordu. Bu durum, hükümetin, en seçkin temsilcileri halk hükümetinin gerçekleştirdiği sosyalist dönüşümlere karşı olumlu davranan ve objektif mevziler alan kilise ile ilişkilerini güçleştiriyordu, ve bu olayın büyük bir tarihsel önemi vardı.

Artık tarihte görüldüğü gibi, bu gibi eylemler, bir kısım küçük burjuvazinin ve orta tabakaların diğer temsilcilerinin faşistleşmesi için, bunlar arasında muhalefet duygularının güçlenmesi için besleyici bir ortam meydana getirilmesine yol açıyor. Şili tecrübesi, aşırı solculuğun emperyalizme ve gericiliğe büyük bir yarar sağladığını, emperyalizmin ve gericiliğin halka zarar vermek üzere en değişik biçimlerde aşırı solcuları ısrarla teşvik ettiklerini yeniden gösterdi. «Pekin solcuları»nın oportünist özlüğü Şil'de bütün çıplaklığıyla belirdi ve küçük burjuva devrimciliğinin illetkenleri bile bunun ayırımına vardılar. Bu solcular, sonunda, faşist zorbalara el vermekten de çekinmediler.

Halk hareketi yönetimindeki yetersizlikler, yalnız aşırı solculuğa değil, sağ oportünizm belirtilerine de meydan veriyordu. Bu ideolojik sapınçlar çoğu kere hep aynı sosyal-politik merkezden çıkıyordu.

Sağ sapıncın en karakteristik çizgilerinden biri, politik bakımdan geri-

kalmış bazı emekçi zümreleri arasında kök salan ekonomizm idi. Genel Sekreterimiz, partimiz adına yaptığı konuşmalarda, halk hükümeti koşullarında, emekçilerin menfaatlerinin artık yalnız ve bütbütün şu veya bu belirli istekleri gerçekleştirme aksiyonunun başarısına değil, Halk Birliği hükümetinin kaderine, belirlenen hedeflere varılıp varılmadığına bağlı olduğunu belirtiyordu.

Burjuva partileri, hükümetin sosyal temelini eritmek için, yığınları hep aşırı istekler ileri sürmeye itiyorlardı. Daha kötüsü, aşırı solun temsilcileri ve bunların etkisine kapılan bazı Halk Birliği çevreleri de aynı yönde çalışıyorlardı. İleri sürülen istekler bir de devrimcilik palavralarıyla süsleniyordu. Bu çevreler, daracık parti çıkarları gözetip, kendi mevzilerini genişletmeye çalışırken, belirli bir grup emekçiye hükümete karşı duruma geçirdiklerini ve böylelikle de isyancıların ekmeğine yağ sürdüklerini düşünmüyorlardı.

Sözkonusu çevreler, ekonomik isteklerin yerine getirilmesi savaşını iktidar savaşına tabi kılmaya gereğini kabul etmiyorlardı. Ve kolayca tahmin edilebileceği gibi, daha az savaş geleneğine sahip işçiler, birçok küçük ve orta işletmede çalışan emekçiler en çok politik olgunluk yoksunluğu gösteriyorlardı. Böylece, ekonomizmin çeşitli biçimleri de ara tabakaların Halk Birliği hükümetinden soğuyup çekilmelerine yardım ediyordu.

Böyle eğilimler, bu grup emekçilerin, üretimi ve emek verimliliğini artırma savaşı konusundaki tutumlarında da görülüyordu. Halk hükümeti, mevzilerini sağlamlaştırmak ve iktidar sorununu kendi yararına çözebilmek için, bu savaşı kazanmalıydı. Fakat aşırı sol yöneticiler «ekonomik problemler ve üretim sınıf savaşının üstünde olamaz» ve «üretimin artırılmasını büyük sermayeciler düşünmelidir» diyorlardı. İlân ettikleri boykot ve sabotaj havası içinde, yığınlara, sonuçta toplumsal gelişmeyi belirleyen en önemli sorunun çözümünden vazgeçmeyi salık veriyorlardı. Belirlenmiş olan hedefleri hiç de benimsemek istemiyor ve yığınlar arasında ucuz bir itibar kazanmaya çalışarak, onları habire okşuyorlardı. Böylece aşırı solculuk ile sağcı oportünizm bütünleşiyordu.

Şili devrimci sürecine, bürokratism belirtileri, devlet cihazını proleter olmıyan açıdan değerlendirmeler, halk yığınlarına güvensizlik belirtileri de zarar veriyordu. Devlet idaresinin 1970 seçim zaferinden sonra elimize geçen bölümünde, bu cihazı olduğu gibi özümseme, yani hiç değiştirmeden kullanma eğilimleri belirdi. Bu tutum, kısmen elimize geçen devlet cihazını, daha çok iktidarın işlevlerini gerçekleştirmeye halk yığınlarının katılımını artırma yoluyla değiştirmeye yönelik çabalarla çelişiyor, bunlara ters düşüyordu.

Şili'de Halk Birliği'nden önce hiç bir hükümet, toplum hayatını denetleme ve plânlamada işçi sınıfına ve halka bu kadar geniş olanaklar ver-

miş değildir. Fakat yetersizliklerden söz ederken, biz kendi kendimize daima bir soru yöneltiyor, yani bu ödevi yerine getirmenin devrimci sürecin istemlerine ve devlet kurumlarının sınıfsal içeriğindeki değişme tem-polarına ne dereceye kadar cevap verdiğini soruyoruz.

Burjuva devletinin bürokratizmle başlayıp bürokratizmle bittiğini söyle-mek yanlış olmaz. Biz devrimciler, gücümüzü ve etkinliğimizi artırma bakı-mından çok güçlü rezervlere sahibiz. Bunlar, devlet yönetimine ilişkin çeşitli ödevlerin yerine getirilmesine emekçileri geniş ölçüde çekme, «plânlı üretimi ve on milyonlarca insanın geçimi için gerekli olan malla-rın dağılımını kapsayan son derece karmaşık ve ince yeni örgütsel iliş-kiler örgüsü»nü ⁽⁴⁾ yaratma uygulamalarıdır.

Bu ödevlerin titizlikle yerine getirilmesi, yığınlara geniş bir güven ve sınıfsal metanet gerektiriyordu. Komünistler, bürokratizme karşı mücadele ederek, devlet katlarında görevli kimselere ayrıcalık tanınmasından vaz-geçilmesini sağlamaya çalışıyorlardı. Nice sorumlu görevler alan partimiz mensuplarına mütevazı aylıklar veriliyor, artırılan ödenek de devlet hazi-nesine bırakılıyordu. Biz, yolsuzluk veya görevi kötüye kullanarak çıkar sağlama belirtilerini bertaraf etmek üzere, kesin tedbirler alınmasına çalışıyorduk. Yüzlerce işçi yönetim katlarında çeşitli görevlere getirilmişti ve bunlar devlet yönetimine işçi sınıfının ve halkın katılımını genişletmek için fedakârca mücadele ediyorlardı.

Ne var ki, sonuçlar yeterli değildi, hatalarımız vardı. Örneğin, emek-çilerin işletmelerde yönetime katılmaları sistemini ele alalım. Sendikalara paralel eylem gösteren bu sistem, yığınların içinden, ama başka ve bir yere kadar çelişkili bir işlevi yerine getirmek üzere doğmuştu. Gerçekte, emekçilerin işletmeler yönetimiyle edimsel temasını geciktiriyordu ve sen-dikaların hayatında zararlı bir eğilim meydana getirmişti. Onların rolü sa-dece ekonomik istekler ileri sürmeye indirgeniyor, ve sendika örgütleri işletme yönetimine katılmıyorlardı. Biz bu hatayı ancak zararı dokunduk-tan sonra düzeltmeye başlamıştık.

Kısacası, «sol» ve sağ oportünizmin bütün türleri halk hareketine etki yaptı. Bazıları da iktidar mücadelesinde elde edilen mevzilerin bir hayli zayıflamasına sebep oldu.

Faşist darbeden sonra partimizin halka yönelttiği ilk çağrıda belirtildiği üzere, «Komünist Partisi, Halk Birliği hükümetini kayıtsız şartsız destek-leme tutumunun, diğer demokratik güçlerle, özellikle «alt kademeler»de bulunanlarla karşılıklı anlayış sağlanmasına yönelik adımlarının, halkın orta tabakalarına güven aşılama çalışmalarının, bir iç harp tehlikesine karşı yürüttüğü sürekli mücadelenin, asıl darbeyi başlıca düşmanlara,

⁽⁴⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 27, s. 231.

yani emperyalizme ve iç gericiliğe karşı yöneltme çabalarının, komünistlerle sosyalistler arasında bağlaşmayı, işçi sınıfının birliğini ve Halk Birliği partileri arasında karşılıklı anlaşmayı güçlendirme azminin, üretimi artırmayı ve emek verimliliğini yükseltmeyi, devlet sektörü işletmelerinin verimli hale getirilmesini, emek disiplinine titizlikle uyulmasını amaçlayan mücadelesinin gayet doğru bir genel politikanın bileşen kısımları olduğundan kesinlikle emindir.»⁽³⁾ Ama bu, elbette yetersizlik ve kusurlarımız olmadığı anlamına gelmez.

Uyguladığımız bu politika yığınlar tarafından büyük bir takdirle karşılandı. İşçi sınıfının ve halkın önemli bir bölümü, devrimin öne koyduğu, ödevlerin yerine getirilmesi için fedakârca savaşıyordu. Fakat biz halk hareketini bir bütün olarak bu temel üzerinde sınıksız birleştirmeyi başaramadık.

Sonuç olarak, Halk Birliği, işçi sınıfının tecrit duruma düşmesinden kaçınamadı ve yaşamsal menfaatleri halk hükümetinin başarılarına bağlı olan halk çoğunluğunu kazanmaya muvaffak olamadı. Bu da sonucu belirledi ve iktidar mücadelesinde karşı-devrimin üstün gelmesini sağladı. Böylece, yalnız askersel değil, aynı zamanda politik bakımdan yenilgiye uğradık (daha çok, politik bakımdan savaşı kaybettiğimiz için, askersel bakımdan da yenildik). Bizim yenilgimiz işçi sınıfının kendi bağlaşıklarından kopmasının sonucuydu.

Cumhurbaşkanı Allende'yle sıkı temas halinde çalışan ve Halk Birliği güçlerinin görüş birliği için ardıcıl bir mücadele yürüten partimiz, memleketimizde iktidar probleminin silâhlı savaşa başvurulmadan çözülmesine çalışıyordu. Biz, iktidara götüren her yolun yığınları aktif olarak seferber etmeyi gerektirdiği düşüncesinden hareket ediyorduk. Devrim sürecinin mücadele edilmeden başarıya ulaşması düşünülemez. Hedeflerine doğru ilerlemekte olan halkın kaçınılmazlıkla karşısında yer alan gericiğin direnişini kırmak için, gerçek veya potansiyel gerici iktidar sisteminin zorbalığını bertaraf etmek için, yığınların gücü ve güçlü olması zorunludur. Devrimi silâhsız yoldan gerçekleştirme olanağı (bazan buna barışçı yol denilse de, bu her zaman tam bir tanımlama sayılamaz), yığınların, gerici silâhlı zorkullanımı yönetmek isteyenlerin bileğine yapışma yeteneğine dayanır. Bu olanak belirli tarihsel koşullarda ortaya çıkar. Ve halk için daha elverişli bir güçler dengesi sağlanabildikçe, gericiler daha büyük ölçüde tecrit edilebildikçe de, bu olanak büyür.

Biz bu yöndeki çalışmalarımızda büyük başarılarla ulaştık. Bilindiği üzere, S. Allende seçildikten sonra, emperyalizm ve oligarşi, ilkönce onun cumhurbaşkanlığı görevini almasına engel olmak istediler. Bunda başarı gösteremeyince de, Allende'yi hükümetiyle birlikte devirmeyi kararlaştır-

(3) Şili Komünist Partisinin çağırısı, Ekim 1973.

dılar. Şili halkı, üç yıl boyunca, CIA-ITT'nin komplolarını (Ekim 1970) ve binbaşı Marşal'ın (Mart 1971), general Kanales'in gizli plânlarını, kamyon sahiplerinin, özel tüccarların ve serbest meslek erbabının grevini (Ekim 1972) ve albay Super'in giriştiği darbe denemesini (Haziran 1973) birbiri ardınca başarısızlığa uğrattı. Halk, komplocuları her defasında alt edebildi, zira hükümetin, partilerin ve halk yığınlarının eylemleri sonucu olarak yaratılan sosyal güçler oranı Halk Birliği'nden yanaydı.

Buna karşın, 11 Eylül darbesi yine de yapılabilirdi, çünkü emperyalizm ve iç gerici halk hükümetine karşı duran bir geniş cephe yaratmaya muvaffak olmuştu. Bu cephe *sınıf açısından* şöyle görünüyordu: Asıl gerici çekirdeği oluşturan tekelci burjuvaziden ve toprak oligarşisinden başka, bu cepheye orta ve küçük burjuvazinin büyük kısmı, orta tabakaların çoğunluğu ve diğer sosyal tabakaların gerikalı bölümleri de giriyordu. *Politik açıdan*, darbeciler, apaçık gerici partilerden başka, Radikal Parti'den kopmuş sağcı unsurlar başta olmak üzere, Frey'in başında bulunduğu Hristiyan-Demokrat Partisi çoğunluğunu kendilerinden yana çekebildiler. *Askersel açıdan*, düşman, silâhlı güçlerin ve karabinyerlerin büyük bir bölümünün darbe hareketine katılmasını sağlamaya, bunların demokratik düzeni savunmada her hangi bir hizmette bulunmalarını pratik olarak peşinen önlemeye muvaffak oldu.

Bütün bunlar, darbe hareketinin başlamasından birkaç saat sonra apaçık belli olmuştu. İlkönce yer yer halk direnişi örgütlendi. Partimizin ve Halk Birliği'nin diğer partilerinin birçok üyesi kahramanca çarpışarak şehit düştüler. Bunlar gerektiği gibi silâhlı değillerdi, ellerine ne geçerse onunla savaşıyorlardı. Bu durumda, işçi sınıfı ve halk, devrimci partilerin yöneticileri ve Cumhurbaşkanı Allende, hepimiz, eşitsiz bir savaşta bütün güçleri ve yedekleri harcamanın anlamsız olacağını kavramakta gecikmedik.

Cumhurbaşkanı son konuşmasıyla, aldığı kararı ve görüşlerini halka şöyle bildirdi: Bu tarihsel sınamada halka sadakatimi hayatımı da esirgemiyerek ispatlayacağım. Karşımızdakilerin gücü ağır basıyor ve bu savaşta onlar üstün geleceklerdir. Fakat sosyal süreçler kaba kuvvetle de, kanlı cinayetlerle de durdurulamaz. Halk savaşmalıdır, fakat kendini kurban etmemelidir. Halk kendinin ezilmesine, delik deşik edilmesine müsaade edemez, halk hiç bir suretle kendinin aşağılanmasına müsaade edemez. Memleketimiz ve halkımız için bu ağır, bu karanlık durum, elbette başkaları tarafından aşılabacaktır. Boş yere kurban gitmediğimden emim...

Bu sözlerin değerini, yansıttığı devrimci fedakârlığı ayrıca belirtmek gereksizdir. Ama Cumhurbaşkanı Allende'nin politik konjonktürü halk güçleri için gayet elverişsiz olarak değerlendirdiğini anlamanın da önemi vardır.

Biz, önce politik, sonra askersel yenilgimizi işte bu anlamda değerlendiriyoruz. Tek sözle, işçi sınıfının bağlaşıklarından kopması, tecrit durumuna düşmesi, gerici zorbalığın gemi aızıya almasına ve aynı zamanda işçi sınıfını ve halkı silâha sarılma *olanağından* yoksun etmesine yol açtı. Biz, resmen, böyle bir olanağa (yığınsal bir intihara düşmemek şartıyla) yer veriyoruz.

Şili devriminin bu aşamasının trajik sonucu, silâhlı güçler probleminin ve bizim bu konudaki tutumumuzun da tahlilini gerektiriyor. 11 Eylül darbesi, isyancıların, Şili ordusunu politik hayata karışmama geleneğinden kopmaya, profesyonel ödevine ve demokratik kurumlara bağlılık yükümüne ihanet etmeye zorladığı anlamına geliyor.

Halk hareketi devrimci yolu seçmede bu geleneklere dayanıyordu. Biz de, daha halk hükümeti zamanında, demokratik gelenekleri geliştirmeye, faşist elemanların ordu mensuplarını gericiliğin kapı köpeği haline getirme yeltenişlerini başarısızlığa uğratmak üzere silâhlı kuvvetlerin kurumsal karakterini sağlamlaştırmaya çalışarak, aynı yönde hareket ediyorduk.

Bizler, politikamızda, ordu içinde profesyonizm ruhuna, ordunun halkça seçilmiş hükümete saygısına belbağlıyor, ekonomik kuruculuk sorunlarının çözümüne silâhlı kuvvetlerin de (memleket savunmasına hazırlanma çalışmalanna engel olmaksızın) katılması için olanaklar yaratmaya çalışıyorduk. Bunalım anlarında hep bu prensiplere dayanarak, ordunun anayasaya bağlı yurtsever düşünceli bölümüyle bağlaşıklık hareket etmeye önem veriyorduk. Komplocuların 1972 Ekimindeki çıkışlarını bozguna uğratmada kesin rolü oynayan bu bağlaşma, aşırı sol görüşlerin yarattığı engeller aşılabilsaydı, pekâlâ geliştirilebilirdi.

Şu var ki, darbeciler baltalama eylemlerine aralıksız devam ediyorlardı. Bu cümleden olarak, ordunun komuta katlarından halk hükümetine sadık yurtseverleri birer birer çıkarıp attılar. Yavaş yavaş bütün kilit noktalarını haince ele geçirdiler. Bu başarılarının objektif bir temeli de vardı. Onlar, her şeyden önce, emperyalist sızma sonucunda silâhlı güçlere dayatılmış olan gerici ideolojiye ve aynı zamanda subaylar kadrosuna dayanarak, sinsi plânlarını gerçekleştirmeye muvaffak oldular. İşçi sınıfının kendi bağlaşıklarından koparak tecrit durumuna düşmesi oranında bu etkenlerin önemi de artıyordu. Memlekette sürekli bir baltalama eylemi geliyordu. Faşist cuntanın başı Pinoçet'in geçenlerde yaptığı bir açıklamadan anlaşıldığı üzere, daha 1972'de gerçekleştirmeye başladıkları bir hareket plânları vardı. Bütün bunlar faşist darbeye sonuçlandı.

Biz, kendi payımıza, sınıf kökenleri bakımından halk hükümetine meyleden assubaylar ve erler arasında yeterli bir dayanak sağlayamadık. Silâhlı kuvvetlerin kurumsal karakterini sağlamlaştırmaya yönelik çabalarımızla, ordu mensupları arasında Halk Birliği hükümetinin önemini açıklamama çalışmaları arasında bir dereceye kadar çelişki görülüyordu.

Silâhlı kuvvetlerin profesyonel ödevlerine ve anayasoya gerçekten sadakati konusunda gereğinden fazla güven besliyerek hayale kapılanlar vardı. Biz, parti olarak, Şili'de devlet sisteminin demokratizmini haddinden fazla büyütmek ve bu demokratizmin yenilenmesi yolunda vakitli tedbirler almamak suretiyle, en ciddi hatalardan birini işledik. Bu, diğer kurumlardan başka, ordu konusunda da böyle oldu.

İşte memleketimizdeki trajik olaylardan çıkarılabilecek ibret derslerinin bazıları bunlardır.

TÜSTAV

Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar!

Türkiye Komünist Partisi, bütün Türk komünistleri, komşumuz Bulgaristan'da Sosyalist Devrimin 30. yıldönümünü en derin saygı, dostluk ve en ateşli duygularımızla selâmlarız. Bulgaristan halkının, işçi ve köylülerinin, Bulgaristan Komünist Partisi'nin Marksçı-Leninci önderliği altında ulaştığı bu mutlu günün, bu yüce bayramın sevincini Sizlerle paylaşırız.

Sosyalist Devrimle, Komünist Partisi'nin özverileri, savaşlarıyla, Sovyetler Birliği'nin temiz, ıvazsız yardımlarıyla Bulgaristan yepyeni bir düzeye: ekonomik, sosyal, teknik ve kültür alanlarının her dalında büyük utkulara ulaştı. Bu gürbüz Sosyalist Cumhuriyet, özellikle bölgemizde, Balkanlarda barış, güvenlik, halklararası dayanışma ve dostluğun yıkılmaz bir kalesi olmuştur. Bulgaristan Komünist Partisi, güttüğü Dimitrofçu politikayla proleter enternasyonalizminin en somut örneğini vermiştir.

Sizin bu başarılarınız, bu politikanız, komşumuz Bulgaristan'da güçlü bir sosyalist devletin bulunması, onun boyuna gelişmesi emperyalizme, gericiliğe, köleliğe, NATO'culuk saldırılarına karşı, ulusal bağımsızlık, barış, halklar arasında dostluk ve köklü sosyal kurtuluş için, geleceğin sosyalist Türkiye'si için olan savaşta bize, Türkiye işçi sınıfına, bütün ilerici örgütlere güç ve inanç kaynağı oluyor.

Bulgaristan Komünist Partisi'ne daha büyük başarılar dileriz.

Yaşasın, Bulgaristan halkına genlik, mutluluk getirmek yolundan, Leninçi savaş yolundan yürüyen Bulgaristan Komünist Partisi!

6. 9. 1974

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ

Alman Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesi'ne

Çok değerli yoldaşlar!

Türkiye Komünist Partisi, biz, bütün Türk komünistleri, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin 25. yıldönümünü, bu büyük bayramınızı içtenlikle kutlar, en ateşli duygularımızla selâmlarız!

Demokratik Alman Cumhuriyeti, böylesi kısa bir süre içinde gürbüz bir sosyalist devlet oldu. Gelişmiş bir sosyalist toplum başarıyla kuruluyor. Bu gelişme, toplumun bütün alanlarında: ekonomik, teknik, kültürel, sosyal her dalda göz kamaştırıcı bir hızla oluyor. İşçi sınıfı ve partisine dayanan gerçek demokratik düzen böylesi bir ortamda gelişiyor. Bu başarılar sosyalist düzenin kapitalist düzene kat kat, kıyaslanamaz ölçülerde üstün olduğunu bir kez daha ispatlıyor. Biz, bu gelişmeleri gördükçe seviniyoruz.

ADC – bu sosyalist devlet, sosyalist ülkeler topluluğunun eşit haklı, bölünmez, yenilmez canlı, güçlü bir ögesi, bir parçası olmuştur. Uluslararası otoritesi, ona karşı saygı artmıştır. ADC, Avrupanın göbeğinde barış ve güvenliğin ileri bir kalesi olmuştur. Bütün bunlar, en başta Sovyetler Birliğiyle, Sovyetler Birliği Komünist Partisiyle, bütün sosyalist ülkeler topluluğuyla sıkı sıkıya yürütülen Leninci politikayla, çetin savaşlarla elde edilmiştir. Sizin bu savaşınızla biz komünist kıvancı duyuyoruz.

Bu tarihsel başarılar, Alman Sosyalist Birlik Partisi'nin Marksçı-Leninci yönetimi altında elde edilmiştir. Partinizin özellikle VIII. Kongresi yeni aşamalara, ışınlı çevrenlere yol açmıştır. Bu olgu, bütün kapitalist ülkeleri emekçileri için olduğu gibi, ulusal bağımsızlığı, sosyal kurtuluşu için savaşan Türkiye halkı, işçi sınıfına, bütün ilerici güçlere somut umut kaynağı oluyor. Amerikan, Batı Alman emperyalistlerine, NATO'ya karşı savaşta Türkiye halkı, işçi sınıfı Sizin deneylerinizden, başarılarınızdan, savaşlarınızdan kendisine ders çıkarıyor. Biz, komünistler bu Leninci deneylerinizi, göz bebeği gibi koruyacağız.

ASBP, ADC proleter enternasyonalizminin somut örneklerini veriyor. TKP, biz komünistler, Türkiye halkı, proletaryası Demokratik Alman Cumhuriyetiyle bu dinç, taptaze sosyalist ülkeyle en iyi dostluk ilişkilerinin kurulması, bunun sağlanması için savaşacağız. Böylesi bir gelişme Anayurdumuzun, halkımızın yararınadır.

Yaşasın, yüce Karl Marks'ın devrimci ilkelerini onun Anayurdunda gerçekleştirmek yolundan yürüyen sosyalist Alman Cumhuriyeti!

Yaşasın komünizmi amaçlıyan, yığınları bu yolda örgütliyen savaşkan, Marksçı-Leninci Alman Sosyalist Birlik Partisi!

Yaşasın komünizm!

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ
MERKEZ KOMİTESİ

30. IX. 1974

TKP MK Genel Sekreteri İ Bilen yoldaşın «Gerçeğin Sesi» radyosunda yaptığı konuşma

Kıbrıs'ta geçen dramatik olaylar üzerine «Gerçeğin Sesi» Radyosu, TKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşa başvurdu, bazı soruları yanıtlamasını istedi.

Değerli yoldaşlar! Sorularınızı yanıtlamadan önce, uzun, çok çetin savaşlardan sonra cuntayı devirmekle Yunanistan emekçilerinin elde ettiği başarıları yürekten, içtenlikle selâmlarız!

Yunanistan Komünist Partisi'nin ve Yunan halkının yürüttüğü çetin savaşlarla Anayurdunuz askersel karabasanlardan kurtuldu. Sevincinizi, biz, Türk komünistleri derin duygularla yürekten paylaşıyoruz.

Soru: Kıbrıs'taki dramatik durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu bölgede kopan acı olaylar karşısında partinizin konumu, tutumu nedir?

Yanıt: Bu konuda, bu olay karşısında görüşümüz, konumumuz açık ve kesindir. Türkiye'de gerici çevrelerin, egemen kliğin, hükümetin Kıbrıs'a karşı politikası saldırganlıktır, halk düşmanı, ulusal çıkarlara aykırı bir politikadır. Bu politika Türkiye'de gericilerin, işbirlikçilerin ve onlara destek olan Amerikan emperyalizminin, NATO'nun işine yarıyor. Gericiler egemen çevrelerin bu saldırıları, bu politikaları Kıbrıs'ta iki cemaatin sorunlarını, hele işbirlikçilerin söyledikleri gibi, çözmek şöyle dursun, bunların çözümlenmesini daha da zorlaştırıyor, çelişkileri daha da sertleştiriyor.

Türk ve Rum toplulukları, bu sorunları, kendi aralarında, dışardan hiç kimse karışmadan, rahat rahat çözebilirlerdi. Bu iki cemaat, uzun yıllar, bu Yeşilada'da dostça, kapı-komşu yaşamışlardı.

İngiliz emperyalizmine karşı çetin, kanlı savaşlardan sonra Kıbrıs halkı özgürlüğünü kazandı. Bağımsız, bütünlüğü bölünmez, demokratik bir devlet kurdu. Bu devlet emperyalistlerin ve Türkiye'de gerici çevrelerin gözlerine diken oldu.

Amerikan emperyalistleri, NATO, Türkiye'de bunların uyduları, Yunanistan'da cunta, bu adayı bir NATO üssü yapmak, burasını Türkiye'nin ve Yunanistan'ın ulusal çıkarlarına, bu halkların kurtuluş savaşlarına karşı, Arap halklarına karşı, sosyalist ülkelere karşı bir saldırı – «atlama tahtası» yapmak için ellerinden geleni arkalarına koymuyorlar.

Yeri gelmişken, Türkiye hükümetinin politikasını, Kıbrıs'a karşı saldırıya geçmekle nasıl bir amaç güttüğünü daha açık gösteren bazı verilere değinmek isterdim. İşbirlikçi güçler, Ankara hükümeti Kıbrıs'a karşı saldırıya geçerken kamuoyunu şaşırtmak, asıl şöven amaçlarını maskeleyerek çabasıyla yalan dolan oyunlarına başvurdu. Başbakan Ecevit: Adaya sözü-

mono «barış götüreceklerinden», Adanın bağımsızlığından, toprak bütünlüğünden, Kıbrıs'ın yasal hükümetini «savunacaklarından» söz etti.

Türkiye Komünist Partisi, gerici çevrelerin bu aldatmaca oyunlarının, demagojilerinin içyüzünü açığa vurdu, hemen maskelerini düşürdü. Olaylar TKP'ni haklı çıkardı. TKP doğruyu söyledi. Türkiye hükümetinin arkasında Amerikan emperyalizminin ve NATO'nun bulunduğunu çok iyi biliyoruz. Bunu, söz arası belirtelim, Başbakan Ecevit'in kendisi de, saldırıdan sonra, kabul etti. Adaya çıkarma plânı NATO ve Kizincer'le birlikte, görüşüp konuştuklarını, bunu birlikte hazırladıklarını, basın toplantısında gazetecilere açıkladı. Plân eski «Açeson» plânıdır, uygulaması yenidir. Adanın Kuzeyini elegeçirmek, onu bölmek. Adanın Beşparmak dağında Amerikan radar istasyonu olduğu için, o yana adım atmamak. Yunanistan NATO'nun askersel örgütünden çekildiğini açıklaması üzerine Başbakan Ecevit de yüz kızartıcı bir açıklama yaptı. «Yunanistan'ın çekilmesiyle NATO'da boş kalan yeri Türkiye dolduracaktır», «biz NATO'da kalacağız», dedi.

Bilindiği gibi, Türkiye'de işbirlikçi çevrelerin politikası halk düşmanı, ulusal bağımsızlığa aykırı, emperyalistlere, gerici NATO çevrelerine bağlı bir politikadır. TKP bu bağımlı politikaya öteden beri karşıdır, onu yeriyor. Halkımızın çektiği bütün zorlukların, bunalımların kaynağı bu politikadır, yaşadığı cehennem azabı hep bu yüzdendir. Enflasyon, pahalılık, işsizlik, terör, şövenlik duygularının körüklenmesi, hepsi buradan geliyor.

TKP hem memleket içinde, hem Batı Avrupa'da, horantalarıyla birlikte, bir milyonu aşan Türkiyeli işçiler arasında, Türk hükümetinin bu halk düşmanı politikasına, saldırı çıkışına karşı geniş bir aydınlatma ve uyarma kampanyasına geçmiştir.

Batı Avrupa'da çalışan işçilerimiz, Yunanlı işçi kardeşleriyle omuzla omuza, yığınsal gösteri yürüyüşlerine çıktılar. «Kıbrıs'tan elinizi çekin!», «NATO'ya paydos!» ve bunun gibi sloganlarla, haykırışlarla sokakları, alanları doldurdular. Türkiye'deki protestolarda: »Türk askeri Kıbrıs'tan çekilmelidir!», «Türkiye NATO'dan çıkmalıdır!» yazılı pankartlar omuzlarda taşındı. TKP, halka, kamuoyuna, orduda Memetçiğe açıklama ve çağrılarla başvurdu. Bu çağrılar, belgiler halk arasında geniş yankılar uyandırdı.

Protesto gösterilerinde komünistler, partimizin üyeleri yaptıkları konuşmalarda: Bütün yabancı savaş güçlerinin Adadan çekilmesini, emperyalistlerin Kıbrıs'ın iç işlerine karışmalarına son verilmesini, Kıbrıs halkının yazgısını kendisinin serbestçe çözümlemesini istediler.

Soru: Kıbrıs sorunuyla, olaylarıyla ilgili Sovyet hükümetinin önerisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yanıt: Kıbrıs sorununa karşı Sovyetler Birliğinin tutumu, tâ baştan açık

ve seçiktir. Kıbrıs devletinin toprak bütünlüğünü, egemenlik haklarını, bağımsızlığını Sovyetler Birliği savunagelmıştır.

Sovyetler Birliği, yasal Kıbrıs hükümetinin geri getirilmesini, bütün yabancı silâhlı güçlerin Adadan çekilmesini ve Güvenlik Konseyi'nin 20 Temmuz 1974 günlü kararının eksiksiz, eylemsel uygulanmasını istiyor. Kıbrıs sorunu NATO kulislerinde değil, ancak Birleşmiş Milletler çerçevesi içinde çözümlenmelidir. Sovyet önerisi, Akdeniz'in Doğusu'nda gerginlik ocağının kaldırılması için biricik doğru, adaletli bir öneridir, biricik çıkar yoldur.

Sovyetler Birliği'nin önerisini Türk ve Yunan halkları iyi yürekle karşıladılar. Bu öneri, bütün dünyada demokratik, ilerici güçler, çevreler arasında geniş yankılar ayandırdı.

Sovyet önerisine karşı çıkanlar, onu desteklemiyenler ancak Türkiye'de gerici, serüvenci çevrelerdir. Kıbrıs'ta bunu istemiyenler, Adada Türk toplumunun çıkarlarını, çözüm yabana savunduklarını söyleyen, böylesi bir rol oynayan Denктаş gibi madrabazlardır. Denктаş bir cellâttır. Elleri yurt-severlerin kanlarıyla boyalıdır. Eski bir Entilijans Servis ajanı olan bu adam, şimdi CIA'ye çalışır. O, zalim, büyük bir toprak beyidir. Sovyet önerisine karşı çıkanlar emperyalistlerdir, NATO'dur, onların ajanlarıdır.

Bir kez daha belirtmeliyim ki, Kıbrıs sorununda Türkiye ve Yunanistan komünist partilerinin görüş ve politikaları birbirine uyumludur. Partilerimiz, ortak düşmana karşı ulusal bağımsızlık, demokrasi, sosyal ilerleme, barış uğrunda iki halkın, ülkelerimizin yürüttükleri savaşta birbirlerine enter-nasyonalizm, dostluk, kardeşlik bağlarıyla kenetlenmişlerdir.

Yunanistan halkına, Yunan komünistlerine yürüttükleri yüce savaşlarda yeni yeni başarılar dilerim.

Bütün Yunanlı yoldaşlara yürekten, ateşli selâmlar!

Türkiye Komünist Partisi'nin 54. yıldönümü: durum ve çözüm bekliyen sorunlar

Yoldaşlar,

Türkiye Komünist Partisi yöneticileri, zor zamanlarda, darboğazlarda parti saflarında fedakarca çalışan militan kadrolar, partiye yakın sempatanlar, yarına daha büyük bir güvenle bakıyorlar. Bunun nedenleri de-ğişiktir. Partiyi işçi sınıfından, emekçi yığınlardan izole etmek, onu yanlış politik hedeflere yöneltmek, çıkmaz sokaklara sürüklemek isteyen yöneticilerin bu likidatörce eylemlerine son verilmesi, partinin gerçek sınıfsal hedeflerine, yani işçi sınıfına, emekçi yığınlarına, gerçek bir anti-emperyalist ve devrimci bir savaşa yöneltilmesi bu güvenin başlıca sebeplerinden biridir. Bunun yanında, partinin yeni Program ve Tüzük tasarılarının hazırlanması, ve bütün militan kadronun tenkit ve münakaşasına sunulması da bu güvenin yaratılmasında çok büyük bir rol oynadı.

Parti Merkez Komitesi'nin organı «Atılım» gazetesinin yayınlanması da bu güvenin yaratılmasında büyük katkıda bulundu.

Basın Yayın Bürosu'nun canlandırılması ve işler hale getirilmesi, Politbüro ve Sekreterliğin kurulması, yani parti yaşamının organlar vasıtasıyla işler hale getirilmeye başlanması, kolektif yönetim sisteminin kurulması bu güveni arttıran sebepler arasındadır.

Aşağı yukarı bir yıldan beri partinin program ve tüzük tasarılarının memleket içinde ve dışında bulunan örgütler tarafından tenkit ve münakaşası yapıldı. Bu münakaşalar bugün artık bitmiştir. Militan kadrolardan yığınla öneri ve yeni yeni fikirler geldi. Yakında redaksiyon komisyonu toplanıp bunları tasnif edecek ve tasarıları yeniden redakte edecektir.

Program ve Tüzük tasarılarının parti tarihinde görülmedik bir şekilde militan kadroların tenkit ve münakaşasına sunulması, partinin canlanmasına, fabrikalarda, yani işçi sınıfı arasında hızlı bir şekilde örgütlenme sürecine girmesine sebep olduğu gibi, gençlerin ve aydınların parti saflarına geniş ölçüde gelmelerine de sebep oldu. Bugün memleketin değişik bölgelerinde işçi sınıfının yoğun bulunduğu yerlerde Parti Program ve Tüzük tasarılarının ışığı altında ve yeni parti yönetiminin direktifleriyle fabrikalarda, sendikalarda, yani işçi sınıfının örgütü bulunduğu her yerde parti köklenmeye ve yerleşmeye, işçi sınıfının güncel, ekonomik, sendikal ve politik savaşlarına öncülük etmeye başlamıştır. Tasarılar etrafındaki tartışmaların tam bir demokratik ortam içinde yapılması, fikirlerinden ötürü kimsenin kınanmaması, fikre saygı gösterilmesi ve fikirler etrafında geniş tartışmaların açılması Partiye güveni artırmış, geniş ölçüde örgütlenmesine yardımcı olmuştur.

«Atılım»ın yayınlanması da kolektif bir çabanın ürünüdür. Onun memlekette çoğaltılması ve dağıtılması partinin örgütlenmesine yardımcı oluyor. Yani, «Bizim Radyo»nun, «TKP'nin Sesi» radyosunun, «Yeni Çağ» ve «Durum» gibi yayınlarımızın yıllardan beri işçi sınıfı, emekçi yığınları, gençlik ve aydınlar arasında ektiği tohumlardan hiçolmazsa bir kısmı, bugün TKP adına biçilmeye başlanmıştır. «Bizim Radyo»nun her gün milyonlarca yurttaş tarafından dinlendiği uzmanlar tarafından söyleniyor. Hem TKP, hem de bütün devrimci akımlar için bunun yarattığı imkânlardan faydalanmak önemli bir sorundur.

TKP ve uluslararası durum:

Türkiye emperyalizmin bütün askersel, politik ve ekonomik sistemlerine bağlı bir ülkedir. Bu bakımdan emperyalizmin uyguladığı değişik taktikleri gözönünde tutmadan, Sovyetler Birliği'nin, öteki sosyalist ülkelerin, dünya komünist ve işçi hareketinin elde ettiği başarıları hesaba katmadan doğru bir anti-emperyalist, sosyalizme açılan demokratik ve devrimci taktik ve stratejinin geliştirilmesine imkân yoktur.

Amerikan emperyalizminin ve NATO'nun bağımsız ve Birleşmiş Milletlere üye Kıbrıs devletinin varlığına son vermek için bir yandan faşist Yunan cuntasını, bir yandan da Türk burjuvazisini, Ecevit hükümetini, Sancar'ın militarist kliğini kullanmaya kalkışması emperyalizmin çöküş devrinin bütün niteliklerini yansıtmaktadır. Bağımsızlığına, NATO ve emperyalizm tarafından darbeler indirilen Kıbrıs, bir ölüm, gözyaşı ve göç ülkesi haline gelmiştir. Rum ve Türk faşistleri, emperyalizmin ajanları daha geniş ölçüde, iki halkı da, yani Türk ve Rum emekçilerini kırmak ve daha geniş ölçüde birbirlerine düşman etmek imkânlarını bulmuşlardır. Kıbrıs'taki bu olaylar emperyalizmin, ulusal bağımsızlığını yıkarak girdiği her ülkeye sömürü, talan, soygun, katliamlar, sıkıyönetimler ve terör taşıdığını bir daha gösterdi.

Sürekli ekonomik, politik bunalımlar, hem Birleşik Amerika'yı hem Ortak Pazar ülkelerini, hem de Japonyayı sarsmaktadır. Emperyalist ülkelerin bu üç grubunda bunalımların hızı artıyor. Politik ve moral çöküntü daha da hızlanıyor. Watergate olayı, Nikson'un Cumhurbaşkanlığından çekilmesi, emperyalizmin, burjuva parlamentarizminin kokuşmuş tabanını bütün dünyaya açıkça göstermiştir.

Öte yandan, Gine-Bisau, Mozambik ve Angola halklarının Portekiz sömürgecilerine, faşistlerine karşı başarısını, Demokratik Portekiz Hükümeti kabul etmiş, Gine-Bisau'nun ve Mozambik'in bağımsızlığını onaylamıştır. Böylece ulusal bağımsızlıkları için savaşan halklar, Viyetnam, Kamboç ve Laos'tan sonra yeni başarılar kaydetmişlerdir. Emperyalizm gerilemiş, emperyalizme karşı dünya savaş cephesi daha da güçlenmiştir.

Sovyetler Birliğinin ve öteki sosyalist ülkelerin ekonomik, politik ve bi-

lîmsel başarıları daha da artmış ve bu gelişme dünya devrim sürecini daha derinden etkilemeye başlamıştır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde, işçi hareketi, köylü hareketi, tekelci kapitalizme karşı komünist, sosyalist akımlar arasında cepheleşme hareketleri kuvvetlenmiş, değişik sendikal akımlar arasında işbirliği sürekli bir nitelik kazanmaya başlamıştır.

Bu olumlu gelişmeler karşısında zayıflayan emperyalizm saldırganlıklarından vazgeçmemiştir. Pekin yöneticilerinin, Mao'cuların teşvik ve desteği olmasaydı, emperyalizm bu derece saldırı cesaretini bulamıyacaktı. Mao'cular, dünya ölçüsünde emperyalizmin bütün saldırı örgütlerini desteklemekteler. NATO'yu, Ortak Pazar'ı kuvvetlendirmek ve onları ulusal kuruluşları için savaşan halkların, sosyalist ülkelerin üzerine sürmek, Mao'cuların değişmez politikasıdır. Pekin, Avrupa ve Birleşik Amerika'da emperyalizmin politikasını yürüten güçlerin, politikacıların Kâbesi olmuştur. En son Batı Alman Hristiyan Demokrat Partisi'nin başkanı Helmut Kohl Pekin'de Mao'cularla anlaşmıştır. Kohl ve Pekin yöneticileri, İkinci Dünya Harbi sonucunda meydana gelen sınırları değiştirmek, Alman Demokratik Cumhuriyetini Batı Alman emperyalistlerine peşkeş çekmek konularında anlaşmışlardır. Helmut Kohl, Pekin'e hareket etmeden önce verdiği demeçte, kendisi için Avrupa politikasının temel dayanağının Pekin olduğunu söylemekten çekinmemiştir.

Uluslararası alandaki kuvvet dengesinin durumu özetle budur. Türkiye'deki kuvvet dengesine gelince:

Kıbrıs'a yapılan çıkarmanın saldırıya dönüşeceğini TKP MK daha ilk günde görmüş ve 20 Temmuz tarihli çağrısında bu noktayı belirtmişti. Gelişmeler bu görüşü doğruladı. Kıbrıs'a «barış, özgürlük, bağımsızlık» laflarıyla asker çıkaran güçler hemen saldırgan ve istilâcı durumuna geldiler. Bildiğimiz gibi, Amerikan emperyalizminin, NATO'nun Kıbrıs'ı bölmeyi ve üs haline getirmeyi öngören «Açeson» plânı uygulanmaya konuldu.

Kıbrıs saldırısının ve olaylarının ayrıntılarını hepimiz biliyoruz. Bunları burada tekrarlıyacak değilim. Bu konuda, burada şunu belirtmek istiyorum: Ecevit hükümetinin emperyalizmle, Türkiye'deki en gerici çevrelerle, militarist klikle birlikte, bağımsız Kıbrıs devletine karşı saldırıya geçmesiyle Türkiye'deki kuvvetler dengesinde önemli değişiklikler meydana geliyor. Çünkü bu saldırı aynı zamanda Türkiye'ye de dönüktür. Hedeflerinden biri, Türkiye'de gelişmekte olan işçi hareketini ezmek, parçalamak, şovenizm afyonuyla gözleri boyamak, anti-emperyalist, demokratik, kurtuluş hareketini Kıbrıs saldırısının dumanları içinde boğmaktır.

İlk günlerde, emperyalizm ve azılı gericilik bu hedeflere ulaşmış zannetmenin sevinci içindeydi. «Millî Birlik», «Elde edilen zafer» gibi sloganlarla,

meydan, sarı sendikacılara, işçi düşmanlarına açılıyor, Halil Tunç ve ortakları grevleri ve toplu sözleşme görüşmelerini süresiz erteliyor, harp sanayinin kurulması için işçileri haraca bağlıyorlardı. Türkiye'nin, fabrikalara, ağır sanayiye ve kalkınmaya ihtiyacı olduğu gerçeği kafalardan silinmek isteniyordu. Bu noktada kuvvetler dengesinde bir değişiklik olmuştu. Çünkü, işçi sınıfını hedeflerinden, emperyalizme, işbirlikçi burjuvaziye, sömürü ve talan düzenine karşı, demokrasi ve sosyalizm için savaş hedefinden şaşırtmak isteyenler yalnız Türk-İş yöneticileri ve iktidar çevreleri değildir. DISK yöneticileri ve onların düzeyinde olan öteki sendikacılar da işçi sınıfına karşı emperyalizmin ve büyük burjuvazinin en sinsi ve en keskin silâhını, yani «sınıflar arasında barış» sloganını işçi hareketine aşılacak çabasıındadırlar.

Bütün şovenist çabalara rağmen işçi ve emekçiler, azıtan enflasyon karşısında haklarını savunmak istiyorlar, fakat çoğu yerde karşılarına satılmış sendikacıların, iktidar çevrelerinin duvarı çıkıyor. Buna rağmen yer yer grevlerin ve toplu sözleşme konuşmalarının devam ettiği bilinen bir gerçektir. Örneğin, Keban Barajındaki işçilerin «Bağımsız Türkiye», «Bağımsız Kıbrıs» şiarlarıyla gösteri yapmaları, işçi hareketinin ezilemeyeceğini gösteriyor.

Ne var ki, Kıbrıs olayları sendikal alanda yeni boşluklar yaratmıştır, kuvvetler dengesinde değişiklikler yapmıştır, meselâ, DISK yöneticilerinden önemli bir kısmının gerçek sendikacılığın dışına gittiklerini açıkça göstermiştir. Bundan ötürü sendikaların başına komünist militanları veya işçi sınıfının sınıfsal çıkarlarından yana olumlu elemanları geçirmek, sendika hareketinin çürük noktalarını yenilemek ve sendikaları sarı yöneticilerden temizlemek gereği, Kıbrıs olaylarıyla daha açık bir biçimde belirmiştir.

Kuvvet dengesinin bozulduğu noktalardan biri de, tekelci burjuvazinin dışında kalan milli burjuvazinin ve orta tabakaların politik gücünü temsil eden akımlarda meydana gelen boşluktur. CHP yöneticileri, yani Ecevit grubu, bugün artık emperyalizmin Türkiye'de en güvenilir dayanakları haline gelmişlerdir. Ecevit ve grubu, Yunanistan'ın NATO'dan çıkmasıyla meydana gelen boşluğu doldurmak, işçilerin, gençlerin ve emekçi yığınlarının uzun ve kanlı bir savaştan sonra Türkiye limanlarından kovdukları 6. Filoyu üslenmek üzere limanlarımıza davet etmişlerdir. Amerikalıların Girit'teki füze üsleri Türkiye'ye taşınabilecektir.

Kıbrıs saldırısıyla birlikte yerli yabancı holdinglerin, büyük toprak beylerinin halkın ekmeğine, kesesine saldırmak, enflasyonu hızlandırmak imkânları da alabildiğine arttı. Beş hafta içinde karşılıksız 10 milyar lira kadar para piyasaya sürüldü. Milyarlarca lira işçi ve emekçilerden harac toplandı. Bütün bunlar karaborsacıların, istifçilerin, vurguncuların ve silâh tüccarlarının cebine indi.

Buğday üretimi bu yıl 11 milyon 800 bin ton civarındadır. Buna rağmen hükümet fiyatları düşürmek için 1 milyon ton buğday ithal etmeyi kararlaştırmıştır. Ecevit hükümeti, büyük toprak ve çiftlik beylerinin, buğday tüccarlarının, un fabrikatörlerinin elbirliğiyle buğday fiyatlarını yükseltmelerini, spekülasyon yapmalarını, yani halkın ekmeğini çalmalarını engelleyici tedbir alacağına, dövizle buğday ithal etmek, yani ithalat tüccarlarını da zenginleştirmek yönüne gidiyor. Büyük toprak beyleri ve sermayecilerle birleşiyor. Onların talanına yeşil ışık tutuyor.

Buğdayın fiyatı ton başına 215 lira iken bu çevreler 290 liraya yükseltmişlerdir. Ne var ki, küçük ve orta üreticiler buğdaylarını Toprak Mahsulleri Ofisi'ne tonunu 215 liraya satmışlardır. Ve elde ettikleri paraları bankalara olan borçlarını ödemişlerdir. Bankalar bu paraları, büyük buğday tüccarlarına kredi olarak vermiştir. Tüccarlar bu kredilerle 10—15 gün içinde buğday fiyatını suni olarak 290 liraya kadar yükseltmişlerdir. («Cumhuriyet» 4 Eylül 1974.)

Burada büyük tüccarlarla büyük toprak ve çiftlik beylerinin spekülasyon için yakın bir işbirliğine geçtikleri görülüyor. Orta ve küçük üreticiyi, büyük sermayeye karşı savunacağını söyleyen Ecevit hükümeti bu zümrelerin kendi paralarıyla soyulmasına göz yumuyor, büyük tüccarlardan ve toprak beylerinden yana çıkıyor.

«İstanbul Ticaret Gazetesi»nin 2 Ağustos 1974 tarihli sayısında, hızlanan pahalılık hakkında şu rakamlar veriliyor. Yalnız verilen bu rakamlar bu yılın Haziran ayının sonuna kadar olan bir dönemi kapsıyor. Yani bu rakamlara, Kıbrıs saldırısıyla hızlanan bunalım ve enflasyonun sonuçları dahil değildir. Bu yılın Ocak-Haziran döneminde toptan eşya fiyatları ortalama % 18 artmıştır. Geçen yılın aynı döneminde ise bu artış % 9 civarındaydı. Ecevit hükümeti bu yılın Şubat ayı başında iktidara geldiğine göre, geçen yıla kıyasla bu iki misli artış CHP-MSP iktidarı devrine rastlar. Geçen yılın Haziran ayından bu yılın Haziran ayına kadar, yani bir yıl içinde ortalama toptan eşya fiyatlarındaki artış % 33,8'i buluyor. Toptan eşya fiyatlarına göre Türk parası bir yıl içinde alım gücünü üçte bir yitirmiştir. Perakende fiyatlardaki artışlara göre ise, Türk parasının satınalma gücünün düşmesi çok daha fazladır.

Emperyalizm ve onun yerli işbirlikçileri Kıbrıs saldırısının yarattığı şovenist hava içinde işçi sınıfını ve devrimci güçleri hem kendi hem de memleketin karşı karşıya bulunduğu gerçek sorunlarından uzun zaman uzaklaştırmıyacıklarını farketmemektedirler. Bundan ötürü fırsatı ganimet bile rek seçimleri yenileme yoluna gitmek istiyorlar. Hattâ CHP, DP, CGP koalisyonundan söz edenler olduğu gibi CGP'nin, yani Feyzioğlu partisinin Ecevit yönetimindeki CHP ile birleşmesinden söz edenler de vardır. Yani, emperyalizme bağlı işbirlikçilerle CHP ve taraftarları cepheleşmek, birleşmek çabasıındadırlar. Halk düşmanı ihanet cephesi elbirliği yolundadır

TKP'ye konan yasağı kaldırmadan, anti-demokratik faşist kanunları temiz-
lemeyen, demokratik basına yaşama hakkı tanımadan büyük toprak bey-
lerinin, büyük tekellerin, emperyalizmin hegemonyasını kırarak tedbirler
almadan, aksine onları güçlendirerek seçimlere gitmek, halkın oyunu çal-
mak istiyorlar. TKP ve onunla birlikte bütün demokratik parti ve akımlar
serbest bırakılmalı, bütün demokratik basına söz hakkı tanınmalı ve on-
dan sonra seçimlere gidilmelidir.

TKP'nin önünde duran başlıca ödevler:

Yukarıda da belirttiğim gibi sendika hareketini sarı sendikacıardan
temizlemek ve gerçek sendikacıların hareketi ele almalarını sağlayacak
bir politika izlemek. Bu politikanın başarıyla uygulanması için işçi sınıfı
içinde ve sendikalarda gereken temel şartlar ve elemanlar mevcuttur.

CHP ve MSP yöneticilerinin seçimlerde halka verdikleri söze ihanet et-
meleriyle tekeller dışı burjuvazinin, orta tabakaların emperyalizm ve büyük
burjuvaziyle çelişkileri ortadan kalkmış değildir. Ulusal burjuvazi kendi-
sine yeni yeni politik önderler ve güçler bulacaktır. Hatta bu güçler gerek
CHP, gerek MSP ve gerekse başka öbektlerde belirmeye başlamışlardır.
Bazı CHP'li ve MSP'li bakanların Kıbrıs saldırısına karşı cephe aldıkları
bugün artık bilinen bir gerçektir. Bu direniş bu partilerin her kademesinde
ve tabanında da mevcuttur.

Milli burjuvazinin bu direnişini güçlendirmek, daha da ileri götürmek
için çaba harcamak, onu anti-emperyalist hedefler etrafında işçi sınıfının
güçleriyle cepheleşmeye çekmek TKP'nin önünde duran başlıca ödevler-
den biridir.

Mao'cular, Troçkist ve Kuvilcım'cılar, işçi hareketini parçalamayı hedef
edinen, açık veya sinsî bir anti-komünizm yürütenlere, TKP'yi inkâr eden-
lere, yani burjuvazinin değişik boy ve soydaki ajanlarına, ortaklarına karşı
sürekli savaş yürütmek, işçi sınıfının birliğini sağlamak ve gücünü arttır-
mak, toplumun anti-emperyalist, demokratik yönde gelişmesine yardımcı
olmak savaşının temel taşıdır. TKP bu alandaki savaş bayrağını da hiç
bir zaman elden bırakmayacaktır.

TKP, proletarya enternasyonalizmine bağlı ve onun ilkelerine uyan bir
partidir. Sovyetler Birliği Komünist Partisi, Alman Sosyalist Birlik Partisi,
Bulgaristan Komünist Partisi ve sosyalist ülkelerde iktidarda bulunan kar-
deş partilerle bağları daha da sıklaştırmak, onların başarılarını Türkiye
kamuoyuna duyurmak için TKP daha da büyük çabalar harcıyacaktır. Sov-
yetler Birliği, ADC, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti ve öteki sosyalist ülke-
lerle Türkiye halkının dostluğunu geliştirmek, Türkiye'de anti-komünizmin
yenilmesine, demokratik gelişmeye yardımcı olacaktır. TKP, bu dostluk-
ların geliştirilmesi için elinden geleni esirgemiyecektir.

TKP, Alman Komünist Partisi'nin (DKP) Essen'de tertiplediği Kapitalist Ülkelerdeki Yabancı İşçiler Toplantısına, Brüksel'deki Avrupa Komünist Partileri Toplantısına, Paris'teki Şiliyle Dayanışma Forumuna, yine Paris'te 7–8 Eylül günlerinde yapılan FKP MK organı «l'Humanite» bayramına katıldı ve bu katılmalarında başarı elde etti.

Böylece TKP, Avrupa kardeş komünist ve işçi partileri arasındaki yerini daha sağlam bir şekilde alıyor. Yunanistan, Fransa ve Alman Komünist Partileriyle yakın ve içten bağlar kuruldu. Bu partiler, gazetelerinde TKP'nin değişik materyallerine yer veriyorlar. Bu da hem TKP, hem de halkımızın yürüttüğü anti-emperyalist, demokratik savaşın dünya kamuoyuna daha geniş ölçüde yansımaları sağladı. Yani ulusal, sosyal kurtuluş savaşımız yeni yeni müttefikler kazandı. Ve bundan böyle de kazanmaya devam edecektir.

Hepinize başarılar dileriz!

10. 9. 1974

Yeni gelişmeler, yeni aşama

A. S.

Kıbrıs'a yapılan çıkarmanın saldırıya dönüşmesini izliyen bir aşamaya girdik. Bu aşamanın en belirli niteliği, bunalımların artması, işbirlikçi burjuvazinin değişik kolları arasındaki çelişki ve boğuşmaların daha geniş ölçüde su yüzüne çıkması, bunalımlar sonucunda büyük burjuvazinin sürekli bir hükümet kurmak olanaklarını bile kaybetmesi, emperyalizmin, devlet tekeli burjuvazisinin bunalımlarının derinleşmesi, Türkiye'de işçi sınıfının, büyük burjuvaziye karşı savaşında nicel ve nitel gelişmeler göstermesidir.

Ecevit-Erbakan hükümetinin dağılmasının esas nedeni CHP'li, MSP'li bakanlar arasındaki sürtüşmeler, hegemonya boğuşması değildir. Şüphe yok ki, küçük burjuvaziye dayanarak, büyük tekellerin politikasını teokratik, şeriatçı bir yönle uygulamak isteyen burjuvazinin kolu MSP ile, bürokrasiye, orta tabakalara, kısmen de emekçilere dayanarak büyük burjuvaziden, NATO'dan, emperyalizmden yana politikayı, liberal, lâyük bir ambalajla yürütmek isteyen burjuvazinin CHP kolu arasında çatışmalar olacaktı. Ama bu çatışmalar, genel bunalımın derinleşmesi ile boğuşmaya, hegemonya kavgasına dönüştü ve koalisyonun dağılması ile sonuçlandı.

Koalisyonun her iki kolu da memleketin içinde bulunduğu bunalımları biliyordu. Halk yığınlarının, özellikle işçi sınıfının yeni, halkçı, devrimci, demokratik, anti-emperyalist bir politika uygulamasını istediğini de görüyorlardı. 14 Ekim seçimlerinde halk yığınlarına «nabza göre şerbet» vermişlerdi. Bir hayli de oy toplamışlardı. Hükümet protokolüne ve programına seçim kampanyasında verdikleri sözlerden bir kısmını da almışlardı.

Marksist-Leninist ilkelere bağlı Türkiye Komünist Partisi burjuvazinin bu ileri adımlarını olumlu görmüş, onların daha da gelişmesi, daha da ileri gitmesi için çaba harcamıştı. Ne var ki, koalisyonu kuran burjuvazinin her iki kolu da verdikleri sözü tutmak niyetinde değildi. Yunan faşistlerinin Kıbrıs darbesi kurtuluş simiti gibi imdatlarına yetiştii. Kıbrıs'a yapılacak bir saldırının duman perdesi ardında, emperyalizmden, işbirlikçilerden yana ve halka karşı bir politikayı uygulamak mümkün olacaktı.

Şovenist duman dağıldı. Bunalımlar burgacında Ecevit-Erbakan hükümeti kayboldu. Bu iki partiye oy vermiş olan emekçi yığınları bu kayboluş karşısında ilgisiz kaldılar. Bazı şovenist yazar, gazeteci ve sarı sendikacıdan başka kimse hükümetin dağılışını söz konusu yapmadı. Oysa halk yığınları halktan yana bir iktidara her zaman sahip çıkmışlardır. Bunun en son örneğini Portekiz'de gördük. 28 Eylülde Portekiz gericileri, burjuvazi, devlet başkanı Spinola'nın da yardımıyla, demokratik hükümete karşı bir

darbe teşebbüsüne giriştiler. Fakat başarı gösteremediler. Gösterememele-
rinin nedenleri bizler için aldığı gibi, bütün dünya işçi hareketi için il-
ginçtir. Herşeyden önce ülkenin bütün devrimci güçleri eylem birliği ha-
lindeydiler. Portekiz Komünist Partisi'nin, uzun yıllardan beri uğrunda
çalıştığı, bütün devrimci güçleri bir eylem cephesinde birleştirme çabaları
beklenen sonuçları vermiş ve bu gibi ulusal, demokratik bir cephenin ku-
rulması gerçekleşmişti. Bir yandan işçi sınıfının birliğinin sağlanması, bir
yandan da bütün demokratik güçlerin bir araya gelmesi Maoçuluk, Troç-
kizm, anarşizm gibi bozguncu, emperyalizmin, burjuvazinin yardımcısı
güçlerin eylemlerini zararsız hale getirmiş ve onları politik alandan sil-
miştir.

Silâhlı kuvvetler, Portekizde, devrimci süreç içindeki tarihsel ödevlerini
yerine getirmişlerdir. Yani işçi sınıfının ve öteki devrimci güçlerin yanında,
devrimciler cephesinin ayrılmaz bir parçası olarak ulusun emrinde kalmış-
lardır. Büyük burjuvazinin aleti olmaktan çıkmışlardır. Bütün bu unsur-
ların bir araya gelmesi ile ters devrimcilerin darbesine karşı devrimci güçle
çıkma ve ters devrimcileri ezerek, işçi sınıfının emekçi halkın kazanımla-
rını elde tutmak mümkün olmuştur. Türkiye Komünist Partisinin program
tasarısında işçi sınıfının, emekçi halkın kazanımlarını muhafaza etmek
sorunu üzerinde titizlikle durulmuştur. Kazanımları muhafaza etmenin
değişik yolları vardır. Bu yolların seçilmesi büyük burjuvazinin tutumuna
da bağlıdır. Büyük burjuvazi, emperyalizm zor yöntemlerine baş vurduğu
takdirde, ona devrimci eylemlerle karşı koymak gerekir. Bunun dışında
kazanımlar, sürekli halkçı ve devrimci bir programı uygulamakla, bu prog-
ramın meydana gelmesine ve uygulanmasına emekçilerin katkısını sağ-
lamakla, yani yığınlarda devrimci heyecanı yüksek tutmakla savunulabilir.

Ecevit hükümeti halkı aldattığı, büyük sermaye grupları, emperyalizm
ve NATO ile kaynaştığı, enflasyona, sömürüye, talana kanat gerdiği için
bunalımlar içinde kaybolup gitti.

Kapitalist alemin başta gelen sorunu enflasyona karşı çare bulmaktır.
Ortak Pazar ülkeleri, Birleşik Amerika ve Japonya enflasyonla sarsılmak-
tadırlar. Devlet-tekelci burjuvazisi gittikçe derinleşen bunalımlarına çare
bulmaya koyulmuştur. Kapitalizmin bünyesel bir hastalığı olduğundan en-
flasyona ve onun gittikçe derinleşmesine çare bulmaya imkân yoktur. Bu
bunalım devlet-tekelci kapitalizminin emekçi yığınları ile çelişkilerinden
doğduğu gibi, az gelişmiş ülke halkları ile çelişkilerinden de doğmakta-
dır. Burjuvazinin ideologları buna «enerji bunalımı» diyorlar, ama, ger-
çekte bu bunalım, ulusal kurtuluşları için savaşan halkların kendi öz
kaynaklarına, zenginliklerine sahip çıkma ve emperyalizmin sömürsünü
geriletme savaşının bir sonucudur. Bu savaş ilerledikçe kapitalizmin bu-
nalımları da derinleşecektir. Avrupa İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşki-
lâtı'nın (OECD) Ortak Pazar ülkelerinde bunalımın gelişmesi hakkında

yayınladığı raporda, Avrupa kapitalist ülkelerinde enflasyonun ve genel bunalımın önlenemeyeceği belirtiliyor.

İtalya'da yıkım tamdır. Bu ülke ekonomik ve politik bir keşmekeş içindedir. İthalatını ödeyemez duruma düşmüştür. Enflasyonun artışı geçen yıla kıyasla % 18'dir. Fransa'da % 16, Batı Almanya'da % 14, İngiltere'de % 16 vs. Bunlar resmi rakamlardır. Sendikalara göre enflasyon hızı çok daha fazladır. İşçi ve köylü yığınları Ortak Pazar ülkelerine hakim tekeller devlet kapitalizmine karşı yığınsal grevlere ve gösterilere girişmişlerdir. Küçük ve orta köylüler büyük tekellere karşı sokakları kapamak, trafiğe engel olmak, mallarını sokaklara dökmek gibi savaş şekillerini uyguladılar. Yani Ortak Pazar'ı yöneten tekeller iktidarlarına karşı şehir ve köy emekçilerinin direnişleri artıyor. Birleşik Amerika ve Japonya'da da durum daha parlak değildir. Vaşington için de bir numaralı sorun enflasyonun hızlanmasını engellemektir. Japonya'da enflasyon hızı % 26 gibi gelişmiş kapitalist ülkelerde görülmemiş bir orana ulaşmıştır. Gelişmiş kapitalist ülkelerde enflasyona karşı alınan kredileri kırmak gibi tedbirler işsizliğin artması ile sonuçlanıyor. İşsizliği azaltmak için yatırım kredilerini artırmak yönünde alınan tedbirler enflasyonu hızlandırıyor. Böylece kapitalizmin kısır döngü çemberi daralıyor.

Resmi ağızlara göre bile, Türkiye'deki pahalılığı artıran başlıca neden Birleşmiş Amerika ve Batı Avrupa ülkelerinde fiyatların hızla artmasıdır.

Türkiye'de enflasyon ve işsizlik daha belirgin daha açık bir şekilde birbirine yapışık olarak gelişiyor. Fiyatlar arttıkça satın alma güçleri esasen dar olan geniş tüketici yığınlarının satın alma güçleri daha da azalıyor. Örneğin, 1973 Haziranı ile bu yılın Haziran ayı arasında, yani bir yıl içinde toptan eşya fiyatlarına göre Türk parası satın alma gücünü % 33,8 yitirmiştir. Bu demektir ki, emekçilerin tüketime ayırdıkları para o nisbette çoğalmıştır. Beş yıllık plâna göre her 100 liradan 36'sı tasarrufa, yani birikime ayrılmalıdır. Oysa gerçekte bu nisbet 15 liradır. Yani her 100 liranın 85'i tüketime gitmektedir. Ama fiyatlar arttıkça bu oran gerçekte daha da azalıyor. Sanayi burjuvazisi gereği kadar yatırım yapacak sermaye bulamıyor. Büyük birikimi ticaret burjuvazisi, yabancı ambalaj ve montaj sanayii, toprak çiftlik beyleri, yani büyük tekeller, holdingler, bankalar ve tüketime dönük sanayi kolları sağlıyor. Üretim aracı üreten ağır sanayi güdük kalıyor. Birikimin bu yönlerde olması, toplumun tüketime dönük olmaya zorlanması bir yandan enflasyonu, bir yandan işsizliği körüklüyor.

Bu kısır döngeden tek kurtuluş yolu, emperyalizmle bütün aşağılayıcı ilişkileri kesmek, ulusal ve gerçekçi bir sanayileşme programını zaman kaybetmeden uygulamaya koyulmak, topraktan eğitime kadar uzanan bütün demokratik, devrimci reformları başarmaktır.

Enflasyon, görüntü bir sonuç olmakla birlikte, ona karşı savaşta geniş

emekçi yığınlarını harekete getirmek mümkündür. TKP'ye bağlı militan kadroların bu çok önemli sorunu yığınlara mal etmeleri, pahalılığa karşı savaşta geniş emekçi yığınlarını seferber etmeleri ve savaş süreci içinde emekçileri örgütlemeleri, parti örgütlerini genişletmeleri zorunlu bir savaş yoludur.

Ama asıl savaş işçi sınıfı içinde yürütölmektedir. Son zamanlarda işçi sınıfı ile köy emekçileri arasındaki bağlaşıklığın güzel ve cesaretlendirici örnekleri verildi. Hatay'ın Erzin bölgesinde militan işçiler, sendikacılar tarım işçilerini, yoksul köylöleri pamuk çiftlikçilerine karşı örgütlediler. Kilo başına 100 kuruş istediler. Hükümetin ajanları, sarı sendikacılar Çapa-İş militanlarının üzerine jandarma birliklerini sürdüler. Ağalara, iktidarın jandarmalarına karşı yoksul köylöler, tarım işçileri, sendikacılar birlikte savaştılar. Birlikte tutuklandılar. Esasen köy emekçilerinin, işçi sınıfının öncü militanları ile bağlaşıklığı yeni değildir. Ağaların elinden toprakları kurtarma, onları ortaklaşa işletme savaşlarında bu bağlaşıklığın konkre örneklerini çok gördük. Erzin olayları bu alandaki son gelişmeleri gösteriyor.

İstanbul Ülker Bisküvi fabrikasında işçilerin, gerçek sendikacıların sendikal haklarına, patron – sarı sendikacı – polis üçlüsünün saldırılarına karşı direnmeleri Ecevit-Erbakan hükümetinin de işçi haklarını kabaca çiğneme ve en sert sömürü yöntemlerini uygulama yolunda olduğunu göstermiştir. Ayrıca Merdivenköy Ecevit mahallesinde polisin zırlı araçlarla emekçilere saldırması TKP militanlarına partinin örgütlenmesi gereken savaş alanlarını göstermekte, örgütlenmenin strateji ve taktiğinin yönünü belirtmektedir.

Kapitalizmin genel bunalımında burjuva parlamentarizminin sınıfsal niteliği ve sınıf savaşında yeri (1)

A. Saydan

Kapitalist toplum düzeninde parlamentolar ve parlamentarizm, tekeli devlet kapitalizminin, sermaye hegemonyasının temel dayanağı olarak, tekellerin emekçi yığınları ile çelişkilerinin ortasında bulunur ve bu çelişkiyi bütün çıplaklığı ile yansıtır. Burjuvazinin ideologları bu çelişkiyi halktan, emekçi yığınlarından gizlemek, parlamento ve parlamentarizmi «gerçek bir demokrasi», «halkın iradesini yansıtan» bir kurum gibi göstermek için büyük çabalar harcarlar. Maurice Duverger, Claude Julien gibi burjuva düşünürlerinin parlamento ve parlamentarizmi zaman zaman tenkit etmeleri, onun kusurlarını ortaya dökmeleri onların parlamentarizme bağlı olmadıklarını, kapitalist düzenin, burjuva egemenliğinin hakimiyeti için yeni yeni ve daha çıplak yöntemler aradıklarını göstermez. Bu gibi düşünürler parlamentarizmin en sivri uçlarını yontmak, uyanan yığınları oyalamaktan başka bir endişe ile hareket etmiyorlar.

Sovyet düşünürlerinden E. Kuzmin «burjuva demokrasisi büyük tekellerin hakimiyetini sağlar, sanayi ve finans prenslerine, bütün kapitalist sınıfa, emekçilere karşı, hükümet mekanizmasını elde etmek yönünde geniş imkânlar yaratır» diyor. (La Vie Internationale. Sayı 7, 1974 Moskova).

Bütün gelişmiş kapitalist ülkelerde, bu ülkelerin değişik ekonomik, politik ve askersel sistemlerine bağlı Türkiye gibi az gelişmiş ülkelerde burjuva ideologlarının başta gelen ödevlerinden biri de bu gerçeği gizlemek, baş aşağı getirmek, parlamentarizmi «serbest» seçim kurumu ile halk egemenliğinin kaynağı gibi göstermektir. Her dört yılda bir yapılan seçimlere emekçi yığınları, devletin yapı ve yaşamına katkıda bulunmak ve katılmak izlenimini vermektedir.

Gerçekten de dört yılda bir sandık başına giden emekçiler, orta tabakalara bağlı yurttaşlar devlet yaşamına katılıyor, egemenliğin yürütülmesinde söz hakkına sahip oluyorlar mı? Bunun cevabı olumsuzdur. Gerçekten de böyle olsaydı, ulusal gelirin aslan payı büyük sermayecilerin, toprak sahiplerinin elinde kalmaz, pahlılık ve enflasyon zengini daha zengin, fakiri daha fakir etmezdi. Türkiye'de halkın eline geçen para resmi istatistiklere göre, son bir yıl içinde kıymetinin üçte birini kaybetmez, bankalara, holdinglere daha büyük birikimler sağlamazdı. Halktan yana bütün reformlar, en başta demokratik bir toprak reformu yapılır, emekçiler refaha, mutluluğa kavuşur, bir avuç sömürücüden ve bunların dayattığı

sıkıyönetimlerden, terörden, emperyalizmin hakimiyetinden kurtulur, tek sözle halktan yana demokratik, oy veren emekçi yığınlarının oranını yansıtan bir parlamento ve egemenlik kurulabilirdi. Çünkü bütün ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de oy veren yığınların %99'u işçi ve orta tabakalara bağlı yurttaşlardır. Büyük sermaye, büyük toprak sahiplerinin sayısı 38 milyonluk Türkiye'de birkaç bini bulmaz.

Her dört yılda bir %99'u emekçi olan seçmenin katılması ile seçimler yapılmasına rağmen, egemenliğin büyük tekellerin ve toprak beylerinin elinde olduğu, bir halk hükümetinin kurulamadığı da ortada olan çıplak bir gerçektir. Meclis ve Cumhuriyet Senatosu büyük sermaye ve toprak beylerinin elindedir. Birkaç sarı sendikacı parlamentoya «işçi temsilcisi» olarak girmiştir. Bu adamların işçi sınıfını, emekçi halkı temsil etmediği açıktır. Bugünkü parlamentoda topraksız köylülerden, işçiden yana gerçek bir temsilci bulmak imkânsızdır. İşçiden, köy emekçilerinden yana bazı aydınlar vardır. Fakat bunların parlamento aritmetiğinde etkenlikleri yoktur.

Demek oluyor ki, parlamentarizm Türkiye'de de halkın oyunu alıp, halka karşı ve büyük sermaye hegemonyasının devamını sağlayan bir kurumdur. Emekçi yığınların seçimlere katılması ile bu seçimlerden çıkan egemenlik arasında bağ yoktur. Egemenlik, halkın oyu ile oluşmasına rağmen, halktan değil büyük sermayeden yanadır. Bu yazı serimizden maksat bu çelişik durumun nedenlerini açıklamaya çalışmaktır. Yani esas konumuz budur. Ama esas konumuza girmeden, onu aydınlatır düşüncesiyle Türkiye'nin bağlı olduğu gelişmiş kapitalist ülkelerdeki parlamentarizmin niteliklerine ve Türkiyedekinden farklarına kısa bir göz atmayı faydalı buluyoruz.

Hemen söyleyelim ki yukarda Türkiye için saptadığımız parlamentarizm nitelikleri gelişmiş kapitalist ülkeler için de genellikle geçerlidir. Bu ülkelerin her birinde parlamentarizmin kendi özellikleri vardır. Ama bu ülkelerde de seçmen yığınlarının ezici çoğunluğunu işçi sınıfı, orta tabakalar, köy emekçileri teşkil etmektedir. Büyük sermaye sahipleri, pek küçük bir azınlık teşkil etmelerine rağmen, «seçimler», parlamenter kurumlar, büyük sermaye gruplarının hakimiyetini sağlar ve onu sürdürür.

Ne var ki, gelişmiş kapitalist ülkeleri iki gruba ayırabiliriz: İşçi sınıfının parlamentoya girdiği ülkeler, giremediği ülkeler.

Örneğin Birleşik Amerika'da 60 milyonu aşkın işçi bulunmasına rağmen işçi sınıfı parlamentoya girememiştir. Büyük sermayecilerin, çiftlik beylerinin partileri yani Demokrat Parti ile Cumhuriyetçi Parti bu ülkede iktidarı aralarında paylaşırlar. İngiltere'de, Batı Almanya'da bazı ayrıntılar dışında büyük burjuva partilerinin sıra ile veya ortaklaşa iktidarı paylaşma, işçi sınıfını parlamentoya sokmama politikası geçerlidir. 15 TİP'li milletvekilinin parlamentoya girdikleri dönemi (1965 seçimleri) bir yana bırakacak olursak Türkiye de Anglosakson sistemi denen usule bağlıdır. Daha

doğrusu Türk burjuvazisi kendi hegemonyasını daha rahatça sürdürebilmesi için Anglosakson emperyalizmine bağlılığın da sonucu olarak bu sistemi benimsemiştir.

Bu ülkelerde büyük burjuvazi işçi sınıfını ne gibi yöntemlerle parlamento dışında bırakmayı beceriyor? Bunun başında, büyük sermaye düzenini yürütenlerin burjuvaziye bağlı sarı sendikacıları, gangster sendikacılığı, Leybirizmi geniş ölçüde kullanmayı başarmaları, sömürgelerden tekel imparatorlukları eliyle az gelişmiş ülkelere sağladıkları büyük kârlardan, talanlardan sarı sendikacılara ve bir işçi aristokrasisine az da olsa bir pay çıkarmaları geliyor.

Bu ülkelerde büyük burjuvazi işçi sınıfını politika dışında tutmak ona burjuva ideolojisini, ant-komünizmi aşılacak için elinden geleni yapıyor. Örneğin, Birleşik Amerika'da işçi sınıfının partisi Amerika Komünist Partisi büyük baskılar altındadır. Bu baskı hem maddi hem de ideolojiktir. Amerika Komünist Partisi'nin elinde Demokrat ve Cumhuriyetçi Partilerinin diktaturasına karşı savaşılabilecek mali ve ekonomik imkânlar yoktur. Watergate rezaleti Amerika'da iktidarı paylaşan partilerin bile birbirlerini nasıl sırtlanlar gibi yemeye çalıştıklarını, birbirlerini yemek için devlet organlarından, cumhurbaşkanlığı makamının sağladığı bütün imkânlardan nasıl yararlandıklarını gösteriyor. İktidarı paylaşan partilerin bu şekilde birbirlerine çullanmaları, büyük burjuvazinin Amerika Komünist Partisi'ne karşı saldırı, baskı, provokasyonlarının gaddarca ve sınırsız olduğunu gösteriyor. Ayrıca sarı sendikaların, işçi yığınlarını politikanın dışında tutmak için, militanları para ile satın almak, satın alamadıklarını kamuoyu önünde iftiralarla lekelemek, gangster saldırıları ve cinayetler tertiplemek gibi yöntemlere başvurmaları günlük olaylardır.

İngiltere ve Batı Almanya'da büyük sermaye sendikaların başını tutmayı, işçi sınıfının bir kısmını kendi sınıfsal politikasının dışında tutmayı başarmıştır. Bu ülkelerde sağcı sosyal akımın burjuvazi adına işçi sınıfına burjuva ideolojisini, anti-komünizmi aşılama çabaları, işçi sınıfını sendikal ve politik alanda parçaladıkları, böylelikle büyük sermayeye hegemonyasını devam ettirme olanağını sağladıkları da bir gerçektir.

Ne var ki, devlet-tekel kapitalizminin işçi sınıfına karşı bu tutumu parlamento ve seçimlerde işçi ve emekçi oylarını çelerek hegemonya sağlaması, bunalımlarını, halk yığınları ile çelişkilerini örtbas edemiyor, önleyemiyor. Bu ülkelerde işsizliğin, enflasyonun kabarması, bu kabarma sürecinin durmadan hızlanması, köy emekçilerinin işçi sınıfının devlet-tekel kapitalizmine karşı yürüttüğü sınıf savaşına objektif olarak katılmaları, İngiltere, Batı Almanya gibi ülkelerde büyük burjuvazinin sosyal demokrasinin de yardımıyla yığınları parlamenter sistemin içine çekmeleri, bunalımların artmasını, yığınların uyanmasını önleyemiyor. Bu uyanışın «seçimler» plânına ne derece yansıdığı veya bundan sonra yansıyacağı ayrı bir

sorundur. Kapitalist ülkelerde emekçilerin tekeller yönetimine karşı savaşı ile bu savaşın sandıklara yansımaları arasında aritmetik dizi ile artış yoktur. Kapitalist toplumda yığınların bilinçlenme sürecini frenleyen birçok etken vardır. Politik alışkanlıklar, dinin, propaganda araçlarının, anti-komünizmin, **doğrudan doğruya** veya dolaylı baskılar, taksitle borçlanmalar büyük burjuvaziye karşı savaşa atılan emekçilerin aynı hızla sınıf bilincine erişmelerini frenliyor. Fakat ortadan kaldırmıyor. İngiltere, Batı Almanya gibi ülkelerdeki emekçiler arasında devrimci birikim vardır. Bu birikimin bunalımların daha da derinleştiği bir tarihsel anda patlak vereceğine şüphe yoktur.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde tertiplenen «serbest» seçimlerde para büyük bir rol oynuyor. Resmi rakamlara göre Fransaki son cumhurbaşkanlığı seçimlerinde burjuva partileri, yaklaşık 50 milyon frank para harcamışlardır.

Bugün Birleşik Amerika cumhurbaşkanı yardımcısı olan Rokfeller, 1970'de New York valiliğine seçilmek için 7 ile 10 milyon dolar arasında, rakibi Goldberg 2 milyon dolar harcamıştı. Burjuva seçim sisteminde partilerin gelir kaynaklarını kontrol etmek her zaman bir sorun olmuştur. Bizde Siyasi Partiler Kanununa göre partilere 5 binden fazla hibe etmek yasaktır. Bu daha sonra 25 bine çıkarıldı. Ama bizde de burjuva partileri milyonlar harcarlar, hazineden yardım görürler ve büyük burjuvazinin temsilcilerini parlamento'ya seçtirirler.

«Yeni Çağ» dan Okurlara

Federal Almanya'daki okurlarımız «Yeni Çağ» dergisini aşağıdaki kitapçılarından satın alabilirler:

Collektiv-Buchhandlung
2300 Kiel 1
Falckstraße 1

Internationale Buchhandlung GmbH.
2000 Hamburg 13
Johnsallee 67

Dein Buch Volksbuchhandlung
2800 Bremen 1
Richtweg 4

Dein Buch Volksbuchhandlung
2900 Oldenburg
Am Damm 26

Wissen und Fortschritt Buchhandlung
3000 Hannover-Linden
Limmerstraße 106

Wissen und Fortschritt Buchhandlung
3400 Göttingen
Burgstraße 24

Wissen und Fortschritt Buchhandlung
3300 Braunschweig
Adolfstraße 1

Karl-Liebknecht-Buchhandlung
4300 Essen 1
Viehofer Platz 14

Karl-Liebknecht-Buchhandlung
4400 Münster
Steinfurther Straße 15

Büchershop Angela Davis
4600 Dortmund
Kampstraße 80

Heinrich-Heine-Buchhandlung
4000 Düsseldorf
Ackerstraße 3

Wissen und Fortschritt Buchhandlung
5000 Köln
Fleischmengergasse 31

Wissen und Fortschritt Buchhandlung
5070 Bergisch-Gladbach
Bensberger Straße 128

Buchhandlung Rosa Luxemburg
4150 Krefeld
St.-Anton-Straße 86

Adam-Kuckhoff-Buchhandlung
5100 Aachen
Löhergraben 4

Friedrich-Engels-Buchhandlung
5600 Wuppertal-Elberfeld
Gathe 55–57

Wissen und Fortschritt Buchhandlung
5900 Siegen
Freudenberger Straße 18

Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.
6300 Gießen
Schiffenberger Weg 1

Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.
3550 Marburg
Am Grün 56

Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.
3500 Kassel
Werner-Hilpert-Straße 5

Tat-Buchhandlung «Johanna Kirchner»
6000 Frankfurt/Main
Schumannstraße 56

Wissen und Fortschritt Buchhandlung
6100 Darmstadt
Leuteschläger 3

Bücherzentrum Süd-West
6500 Mainz
Bilhildisstraße 15

Buchhandlung W. A. Bastigkeit
5500 Trier
Lindenstraße 10

Lenchen Demuth-Buchladen
6600 Saarbrücken
Nauwieser Straße 13

Buchhandlung kollektiv GmbH.
6900 Heidelberg
Plöck 64a

Wissen und Fortschritt Buchhandlung
6800 Mannheim
U 2, 3

Buchhandlung Walter Herbst
7800 Freiburg
An der Mehlwaage 2

Buchhandlung Hornung und Steinbach
7000 Stuttgart
Wilhelmsplatz 1

Buchhandlung Grossmann
7140 Ludwigsburg
Hohenzollerstraße 5

Libresso-Buchzentrum Sabine Weber
8500 Nürnberg
Augustinerstraße 4

Libresso-Buchzentrum Sabine Weber
8400 Regensburg
Glockengasse 7

Buchhandlung Ludwig Feuerbach
8600 Bamberg
Obere Brücke 3

Buchhandlung Libresso
8000 München 40
Türkenstraße 66

«Yeni Çağ» dan Okurlara

Sayın okurlar,

Dergimize karşı istekler günden güne artıyor. Biz bu istekleri elimizden geldiği kadar karşılamaya çalışıyoruz. Okurlarımızdan, adresleri açık ve doğru olarak yazmalarını, özellikle şehir ve mahalle numaralarını titizlikle belirtmelerini rica ederiz. Adreslerini değiştirenler, yeni adreslerini bize derhal bildirmelidirler.

Dergiye abone olmak ve diğer yayınlarımızı edinmek isteyenler adresimize bir mektupla bildirebilirler. Sonra Avrupadaki okurlarımız aşağıdaki adrese başvurabilirler:

1 Berlin 10
Postfach 100 229
West Berlin

Ödemeler şu konto numarasına yapılır:

Postscheckkonto 342 441
West Berlin

1. L. I. Brejnev, «LENİN'İN 100. YILDÖNÜMÜ, SBKP'NİN XXIV. KONGRESİ, SSCB'NİN 50. YILI»
2. NAZIM HIKMET, BÜTÜN ESERLERİ (Şimdiye kadar 8 cilt çıkmıştır),
3. BİLİMSEL KOMÜNİZM,
4. LENİN (Biografisi),
5. SOVYETLER BİRLİĞİ KOMÜNİST PARTİSİNİN PROGRAMI
6. BÜYÜK OKTOBR 50 YAŞINDA,
7. S. Üstüngel, «GÜNEŞLİ DÜNYA»
8. A. Saydan, «ALMAN DEMOKRATİK CUMHURİYETİ»
9. A. Saydan, «YEDİ SOSYALİST ÜLKEDE DÜN-BUGÜN-YARIN»
10. A. Saydan, «SOVYETLER BİRLİĞİNDE 12 GÜN»

Adresimiz: Yeni Çağ – Stredisko pro rozšírování tisku,
Praha 6, Thakurova 3, Czechoslovakia

